COLECȚIE COORDONATĂ DE **BOGDAN-ALEXANDRU STĂNESCU**

Anansi
CONTEMPORAN

JOAN

DIDION

Nopți albastre

Traducere din limba engleză și note de
Ioana Văcărescu

PANDORA

EDITORI:
Magdalena Mărculescu
Silviu Dragomir

FONDATOR:
Ion Mărculescu, 1994

DIRECTOR EDITORIAL:
Bogdan-Alexandru Stănescu

REDACTOR:
Alexandra Fusoi

DESIGN:
Andrei Gamarț

DIRECTOR PRODUCȚIE:
Cristian Claudiu Coban

DTP:
Mirela Voicu

Conținutul acestei lucrări electronice este protejat prin copyright (drepturi de autor), iar cartea este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sub orice formă sau prin orice mijloc, fără consimțământul editorului, sunt interzise.
Dreptul de folosință al lucrării nu este transferabil.
Drepturile de autor pentru versiunea electronică în formatele existente ale acestei lucrări aparțin persoanei juridice Pandora Publishing SRL.

Titlul original: *Blue Nights*
Autor: Joan Didion

Copyright © 2011 by Joan Didion
All rights reserved.
Copyright © Pandora M, 2021
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90; Fax: +4 0372 25 20 20
www.pandoram.ro

ISBN (print): 978-606-978-361-0
ISBN (PDF): 978-606-978-379-5

Pandora M face parte din Grupul Editorial TREI

Cartea aceasta este pentru
Quintana

1

La unele latitudini de pe glob este o perioadă, un pic înaintea solstițiului de vară și un pic după acesta, câteva săptămâni în total, când amurgurile sunt lungi și albastre. Perioada asta a nopților albastre nu există în California subtropicală, unde am trăit mare parte din anii despre care voi scrie aici și unde lumina zilei piere brusc, topindu-se în vâlvătaia apusului, dar există la New York, unde locuiesc acum. Se simte pentru prima oară pe la sfârșitul lui aprilie și începutul lui mai, ca o schimbare subtilă a anotimpului, nu e chiar o încălzire — de fapt, nu e deloc o încălzire —, dar vara pare, dintr-odată, mai aproape, o posibilitate, chiar o promisiune. Treci prin fața unei vitrine, te îndrepți spre Central Park și te trezești că înoți în albastru: însăși lumina care te înconjoară este albastră și, în decurs de vreo oră, albastrul acesta devine tot mai adânc, tot mai intens pe măsură ce se întunecă și apoi se estompează, ajungând în cele din urmă aproape de nuanța albăstruie a vitraliilor de la Chartres într-o zi cu soare sau de a radiațiilor Cerenkov emanate de barele de combustibil în bazinele

reactoarelor nucleare. Francezii numesc acest moment al zilei l'heure bleue — *ora albastră. Englezii îi spun* the gloaming — *asfințitul. Din cuvântul ăsta parcă se nasc altele, și altele — asfințit, amurg, crepuscul, apus —, purtând în consoanele lor imagini ale caselor cărora li se trag obloanele, ale grădinilor peste care se lasă întunericul, ale râurilor care șopotesc printre umbre, mărginite de malurile îmbrăcate în iarbă verde. Când nopțile sunt albastre, ai sentimentul că ziua nu se va sfârși niciodată. Când se apropie sfârșitul nopților albastre (și se va apropia, vor lua sfârșit), simți un fior rece, o teamă de boală, în clipa în care îți dai seama pentru prima dată: lumina albastră dispare, zilele sunt tot mai scurte, a trecut vara. Cartea aceasta se numește* Nopți albastre *fiindcă atunci când am început s-o scriu gândurile îmi alunecau tot mai mult spre boală, spre finalul promisiunii, spre zilele tot mai scurte, spre ineluctabilitatea dispariției, spre lumina care piere. Nopțile albastre sunt opusul pieirii luminii, dar sunt și avertismentul dinaintea ei.*

2

26 iulie 2010.

Astăzi ar fi fost aniversarea nunții ei.

Acum șapte ani, am scos ghirlandele hawaiiene de flori din cutiile în care le adusese florarul și am scuturat apa de pe ele direct pe iarba din fața catedralei St. John the Divine, de pe Amsterdam Avenue. Păunul alb și-a deschis trena. A răsunat orga. Ea și-a prins flori de iasomie de Madagascar în coada împletită ce-i atârna, grea, pe spate. Și-a așezat pe cap voalul din tul și florile de iasomie s-au desprins din coadă și au căzut. Prin tulul voalului se vedea floarea de plumeria pe care o avea tatuată pe umăr. „Să-i dăm drumul", a șoptit. Fetițele îmbrăcate în rochii pastelate, cu ghirlande de flori la gât, au zburdat printre strane și au mers în spatele ei chiar până la altarul înalt. După ce au fost rostite toate cuvintele, fetițele au urmat-o dincolo de ușile de la ieșire, au ocolit împreună păunii (cei doi păuni cu irizații verzi-albastre, păunul alb), și s-au îndreptat spre casa de oaspeți a catedralei. Acolo ne așteptau sandviciuri cu castravete și cu năsturel,

un tort de culoarea piersicii de la Payard și șampanie rozé.

Toate alese de ea.

Alegeri sentimentale, lucruri pe care și le amintea cu nostalgie.

Și eu mi le aminteam.

Când a spus că vrea sandviciuri cu castravete și cu năsturel la nuntă, mi-am adus aminte cum așeza platourile cu sandviciuri cu castravete și cu năsturel pe mesele pe care le întinsesem lângă piscină la prânz, în ziua în care a împlinit șaisprezece ani. Când a spus că vrea la nuntă ghirlande hawaiiene, în loc de buchete de flori, mi-am adus aminte când avea trei sau patru sau cinci ani și a coborât din avion pe Bradley Field, în Hartford, purtând la gât ghirlanda pe care o primise la plecarea de pe aeroportul din Honolulu, cu o seară înainte. În dimineața aceea erau minus 6 grade Celsius în Connecticut și ea nu avea geacă (nu pornise la drum cu geacă atunci când plecaserăm din Los Angeles spre Honolulu, nu ne așteptaserăm să pornim apoi spre Hartford), însă nu o deranjase deloc. Copiii care au ghirlande hawaiiene nu pot să poarte geci, mi-a explicat.

Alegeri sentimentale.

În ziua nunții, i-au fost respectate toate alegerile sentimentale, cu excepția uneia: își dorise ca fetițele să intre desculțe în catedrală (ca un omagiu adus vieții în

Malibu; stătea mereu desculță când locuiam în Malibu, era întotdeauna plină de așchii de la dușumeaua de sequoia de pe terasă, așchii de pe terasă și gudron de pe plajă, iar printre ele, iod pentru zgârieturile de la cuiele de pe trepte), dar cele mici aveau pantofi noi și țineau morțiș să-i poarte.

DL ȘI DNA JOHN GREGORY DUNNE
SUNT ONORAȚI SĂ VĂ INVITE
LA CĂSĂTORIA FIICEI LOR,
QUINTANA ROO,
CU
DL GERALD BRIAN MICHAEL
SÂMBĂTĂ, 26 IULIE
LA ORA 14

Iasomia de Madagascar.

Altă alegere sentimentală?

Își amintea de iasomie?

De asta a vrut-o, de asta și-a prins-o în coada împletită?

În curtea casei din Brentwood Park în care am locuit între 1978 și 1988, o casă atât de categoric convențională (cu două etaje, construită în jurul holului principal, cu obloane la ferestre și cu câte un salon adiacent fiecărui dormitor), încât părea aproape

nelalocul ei în peisajul acela („casa lor suburbană din Brentwood“, așa vorbea despre ea atunci când am cumpărat-o, avea doisprezece ani și voia să sublinieze că nu fusese decizia ei, preferința ei, o copilă care revendica distanța de care își imaginează toți copiii că au nevoie), aveam o iasomie de Madagascar chiar lângă ușile terasei. Simțeam atingerea florilor cerate când ieșeam în grădină. Dincolo de ușile acelea mai erau tufe de lavandă și mentă, o încâlceală de mentă, care crescuse luxuriant datorită unui robinet care picura. Ne-am mutat în casa aceea în vara în care ea urma să înceapă clasa a șaptea la ceea ce la vremea respectivă încă se numea Școala pentru fete Westlake, din Holmby Hills. Parcă ieri a fost. Ne-am mutat de acolo în anul când a absolvit facultatea, la Barnard. Și asta parcă a fost ieri. Iasomia de Madagascar și menta dispăruseră deja, ucise când omul căruia îi vindeam casa a insistat să scăpăm de termite, acoperind totul cu un cort și pompând înăuntru Vikane și cloropicrină. Când ne-a făcut oferta pentru casă, prin intermediul agenților imobiliari, ne-a spus că vrea s-o cumpere pentru că e un loc minunat, își și imagina cum o să facă acolo nunta fiicei lui. Asta se întâmpla cu câteva săptămâni înainte să ne ceară să dăm cu Vikane, care a ucis iasomia, a ucis menta și a ucis și magnolia roz pe care o vedea de la geamul

salonului ei fetița noastră de doisprezece ani, care până atunci privise cu atâta răceală casa suburbană din Brentwood. Eram destul de sigură că termitele aveau să se întoarcă. Eram la fel de sigură însă că magnolia roz nu avea să-și mai revină.

Am vândut casa și ne-am mutat la New York.

Unde eu mai locuisem, de fapt, de când aveam douăzeci și unu de ani, tocmai terminasem facultatea, secția de engleză la Berkeley, și începusem să lucrez la *Vogue* (o tranziție atât de profund nefirească, încât atunci când cineva de la Condé Nast, de la Resurse Umane, m-a întrebat ce limbi vorbeam fluent, nu m-a dus capul să spun decât engleza medie[1]), până la douăzeci și nouă de ani, când eram proaspăt căsătorită.

Unde am locuit din nou, după 1988.

Atunci, de ce spun că am locuit în California mare parte din perioada asta?

De ce m-am simțit ca o trădătoare atunci când mi-am schimbat permisul de conducere din California cu unul emis de statul New York? Nu era o tranzacție cât se poate de cinstită? Vine ziua ta de naștere, trebuie să-ți reînnoiești permisul, ce contează unde îl reînnoiești? Ce contează că ai avut un singur număr

1 Sintagmă utilizată de lingviști pentru a desemna diverse forme ale limbii engleze folosite între invazia normandă și Evul Mediu Târziu.

pe permis de când ți-a fost emis pentru prima oară, la cincisprezece ani și jumătate, de statul California? Nu fusese dintotdeauna o greșeală pe acel permis de conducere, oricum? O greșeală despre care știai? Nu scria pe permisul acela că ai 1,57 metri? Când tu știai foarte bine că ai, în cel mai bun caz (înălțimea maximă, cea mai mare înălțime dintotdeauna, înălțimea avută înainte să dai înapoi cu un centimetru din cauza bătrâneții), când știai perfect că ai, în cel mai bun caz, 1,56 metri?

De ce mi-am făcut atâtea gânduri pentru un permis de conducere?

Care a fost problema?

Renunțarea la permisul de California însemna că nu mai puteam avea niciodată cincisprezece ani și jumătate?

Chiar voiam să mai fiu atât de tânără?

Sau toată treaba cu permisul era doar un caz de „aparentă disproporție a evenimentului declanșator"?

Am scris „aparentă disproporție a evenimentului declanșator" între ghilimele fiindcă exprimarea nu-mi aparține.

A folosit-o Karl Menninger în *Man Against Himself*, descriind tendința de a reacționa exagerat în fața unor situații care pot părea banale, chiar previzibile: o înclinație, ne spune dr. Menninger, adesea întâlnită în rândul sinucigașilor. Povestește despre o tânără

care suferă de depresie și se sinucide după ce se tunde. Scrie despre un bărbat care se sinucide pentru că este sfătuit să se lase de golf, despre copilul care se sinucide fiindcă i-a murit canarul, despre femeia care se sinucide fiindcă pierde două trenuri.

Atenție: nu unul, ci *două* trenuri.

Gândiți-vă la asta.

Gândiți-vă în ce situație ieșită din comun trebuie să se fi aflat femeia aceea ca să se fi sinucis.

„În aceste contexte", ne explică dr. Menninger, „părul, golful și canarul au avut o valoare exagerată, așa încât atunci când au fost pierdute, sau când a existat doar amenințarea de a fi pierdute, spaima declanșată de ruperea acestor legături emoționale a fost fatală".

Da, cu siguranță, absolut de acord.

„Părului, golfului și canarului" li s-a atribuit o valoare exagerată (precum și, putem presupune, celui de-al doilea dintre acele trenuri pierdute), dar de ce? Dr. Menninger pune și el întrebarea asta, însă doar retoric: „Dar de ce există asemenea exagerări disproporționate și evaluări incorecte?" Oare și-a închipuit că a oferit un răspuns doar punând întrebarea? Oare a crezut că tot ce are de făcut este să formuleze întrebarea, ca apoi să se retragă într-un nor de noțiuni teoretice de psihanaliză? Chiar aș fi

putut considera schimbarea permisului de conducere, schimbarea emitentului din California în New York, o experiență care implica „ruperea unor legături emoționale“?

Chiar am privit-o ca pe o pierdere?

Chiar am privit-o ca pe o despărțire?

Și încă un lucru, înainte de a încheia subiectul „ruperii unor legături emoționale“:

Ultima oară când am văzut casa din Brentwood Park înainte de a-și schimba proprietarii, am stat în ușă și am privit camionul de mutare Allied cu trei niveluri ieșind de pe alee și pornind pe Marlboro Street: tot ce aveam pe lumea asta, inclusiv un Volvo break, era înghesuit înăuntru și se afla pe drum spre New York. Când n-am mai zărit camionul, am trecut prin casa pustie, am ieșit pe terasă — un moment de rămas-bun care a fost mai puțin duios decât am fi dorit, căci încă se mai simțea duhoarea de Vikane prin încăperi, iar în locul unde fuseseră magnolia roz și iasomia de Madagascar rămăseseră frunze uscate, moarte. Am simțit mirosul de Vikane și în New York, în fiecare cutie despachetată. Data următoare când am ajuns în Los Angeles și am trecut cu mașina prin fața casei, dispăruse, fusese dărâmată, iar un an sau doi mai târziu a fost înlocuită cu o casă doar un pic mai mare (o cameră adăugată deasupra garajului, unul sau doi

metri în plus la o bucătărie deja suficient de mare încât să încapă un pian de concert pătrat Chickering, care de cele mai multe ori trecea neobservat), însă căreia îi lipsea, din punctul meu de vedere, convenționalitatea fermă a casei originale. Câțiva ani mai târziu, m-am întâlnit într-o librărie din Washington cu fiica a cărei nuntă cumpărătorul ne spusese că și-o putea imagina în grădina casei. Învăța undeva în Washington (la Georgetown? la George Washington?), iar eu eram acolo pentru un eveniment la librăria Politics and Prose. A venit și s-a prezentat. Am copilărit în casa dumneavoastră, mi-a zis. Nu chiar, m-am abținut să-i răspund.

John spunea mereu că ne-am mutat „înapoi" în New York.

Eu, nu. Niciodată.

Brentwood Park fusese atunci, New Yorkul era acum.

Brentwood Park cel de dinainte de Vikane fusese o vreme, o perioadă, un deceniu în timpul căruia totul părea să se lege.

Casa noastră suburbană din Brentwood.

Exact asta era. Foarte bine a zis.

Avuseserăm mașini, piscină, grădină.

Avuseserăm crini africani, mici explozii de albastru intens ce pluteau pe niște tulpini lungi, suple.

Avuseserăm un soi de floarea-miresei, niște norișori din flori minuscule, albe, care se vedeau bine numai când se lăsa înserarea.

Avuseserăm tapet cu model floral, pânzeturi cu imprimeuri orientale.

Avuseserăm un ciobănesc de Flandra[1], veșnic nemișcat, veșnic de pază pe casa scării, cu un ochi deschis.

Timpul trece.

Memoria slăbește, memoria se adaptează, memoria se conformează lucrurilor pe care credem că ni le amintim.

Chiar și amintirea iasomiei din coada ei, chiar și amintirea tatuajului cu plumeria, care i se vedea prin voal.

Este înfiorător să ajungi să mori fără copii. Napoleon Bonaparte a zis asta.

Ce durere mai sfâșietoare pot trăi oamenii decât aceea de a-și vedea copiii murind? Euripide a zis asta.

Când vorbim despre moarte, vorbim despre copiii noștri.

Eu am zis asta.

Mă gândesc acum la ziua aceea din iulie 2003 de la St. John the Divine și mă uluiește cât de tineri păream John și cu mine, cât de bine arătam.

1 În cazul acesta, o statuetă care înfățișează un câine ciobănesc de Flandra. Moda anilor respectivi era ca aceste statuete să fie din marmură sau bronz.

În realitate, niciunul dintre noi nu era cu adevărat bine: în primăvara și vara aceea, John trecuse prin mai multe intervenții chirurgicale la inimă, cea mai recentă fiind pentru introducerea unui pacemaker, a cărui eficacitate încă era îndoielnică; cu trei săptămâni înainte de nuntă, eu leșinasem pe stradă, iar apoi petrecusem câteva nopți la secția de terapie intensivă a spitalului Columbia Presbyterian, primind transfuzii în urma unei hemoragii gastrointestinale inexplicabile. „Trebuie doar să înghițiți o cameră de filmat micuță", îmi spuseseră la terapie intensivă, când încercau să-și dea seama ce declanșase hemoragia. Țin minte că mă împotrivisem: cum nu reușisem toată viața să înghit o aspirină fără s-o rup în două, părea improbabil că voi putea să înghit o cameră de filmat.

„Sigur că puteți, e o cameră *micuță*."

O pauză. Fiindcă nu mersese când mă luaseră repede, încercaseră cealaltă variantă, să mă ia cu binișorul: „Zău că e o cameră *tare* micuță".

În cele din urmă izbutisem să înghit camera tare micuță, iar camera tare micuță transmisese imaginile dorite, care nu scoseseră la iveală cauza sângerării, dar demonstraseră dincolo de orice îndoială că, dacă este sedat zdravăn, oricine poate înghiți o cameră tare micuță. Cumva similar, ca o altă utilizare nu din

cale-afară de eficientă a medicinei high-tech, John putea să țină un telefon lângă inimă, să sune la un număr de telefon și să primească o interpretare a datelor înregistrate de pacemaker, ceea ce demonstra, mi s-a explicat, că în clipa în care suna la numărul acela (deși nu neapărat și înainte, și după), aparatul funcționa.

Medicina, am avut între timp ocazia să constat de multe ori, rămâne o artă imperfectă.

Cu toate astea, totul părea în regulă în clipa în care scuturam apa de pe ghirlandele de flori pe gazonul din fața bisericii St. John the Divine la 26 iulie 2003. V-ați fi dat seama, dacă ați fi trecut pe Amsterdam Avenue în ziua aceea și ne-ați fi văzut grupul de nuntași, cât de îngrozitor de nepregătită era mama miresei să accepte ceea ce avea să se întâmple până la finalul anului? Ca tatăl miresei să moară la propria masă din sufragerie? Ca mireasa însăși să fie în comă indusă, respirând cu ajutorul unor aparate, doctorii de la terapie intensivă nesperând ca ea să supraviețuiască măcar o noapte? Prima dintr-o cascadă de crize medicale ce avea să se încheie douăzeci de luni mai târziu, cu moartea ei?

Douăzeci de luni din care avea să fie suficient de puternică încât să se țină singură pe picioare o lună, poate, cu totul?

Douăzeci de luni în care avea să petreacă săptămâni în șir la terapie intensivă, în patru spitale diferite?

În toate acele secții de terapie intensivă erau aceleași paravane despărțitoare alb-albastre. În toate acele secții de terapie intensivă erau aceleași sunete, același gâlgâit prin tuburile de plastic, același clipocit al picăturilor din perfuzii, același horcăit, aceleași alarme. În toate acele secții de terapie intensivă erau aceleași reguli pentru prevenirea suprainfectării, purtarea halatelor duble, a cipicilor din hârtie, a capișoanelor chirurgicale, a măștii, a mănușilor care se trăgeau greu pe mâini și care lăsau în urmă o iritație roșie, sângerândă. În toate acele secții de terapie intensivă se fugea la fel pe holuri când se anunța un cod de urgență, tălpile loveau la fel podeaua, cărucioarele cu defibrilatoare huruiau la fel.

N-ar fi trebuit să i se întâmple ei așa ceva, țin minte că mi-am spus — indignată, ca și cum nouă ni s-ar fi promis o dispensă specială — în a treia dintre acele secții de terapie intensivă.

Când a ajuns în cea de-a patra, deja nu mai invocam acea dispensă specială.

Când vorbim despre moarte, vorbim despre copiii noștri.

Am spus lucrul ăsta, dar ce înseamnă?

Bine, sigur că pot să veghez neîncetat, sigur că poți să veghezi asupra lor, încă o modalitate de a recunoaște faptul că și copiii noștri sunt prizonierii norocului, dar, când vorbim despre copiii noștri, ce spunem? Spunem

ce a însemnat pentru noi să-i avem? Ce a însemnat pentru noi să nu-i avem? Ce a însemnat să ne desprindem de ei? Vorbim despre enigma angajamentului pe care ni-l luăm, încercând să protejăm ceva imposibil de protejat? Despre întregul puzzle complicat de a fi părinți?

Timpul trece.

Da, așa este, e o banalitate, bineînțeles că timpul trece.

Atunci, de ce o spun, de ce am spus-o deja de mai multe ori?

Am tot spus-o așa cum spun că am trăit cea mai mare parte din viață în California?

Am tot spus-o fără să aud ce spun?

E posibil ca eu să o aud mai curând așa: *Timpul trece, dar nu atât de agresiv încât să observe cineva*? Sau chiar *Timpul trece, dar nu și pentru mine*? E posibil să nu fi luat în calcul fie natura general valabilă, fie permanența încetinirii, schimbările ireversibile ale minții și ale trupului, faptul că te trezești într-o dimineață de vară mai puțin rezistent decât până atunci și că până la Crăciun descoperi că puterea de a te mobiliza a dispărut, s-a atrofiat, nu mai există? Faptul că ți-ai trăit cea mai mare parte din viață în California, și pe urmă te muți? Felul în care propria conștientizare a acestui timp care trece — a acestei încetiniri permanente, a acestei vigori care dispare — se

multiplică, ajunge la metastază, se transformă chiar în viața ta?

Timpul trece.

Este posibil ca eu să nu fi crezut, de fapt?

Oare am crezut că nopțile albastre pot dura la nesfârșit?

3

Primăvara trecută, în 2009, am primit niște atenționări, niște semnale de alarmă, niște avertismente clare ale întunericului care se apropia, chiar înainte să fi sosit nopțile albastre.

L'heure bleue. Amurgul.

Nu mi-a fost clar nici măcar când întunericul a dat primele semne în anul acela.

Primul asemenea semn a fost neașteptat, țârâitul telefonului la care ți-ai dori să nu fi răspuns, vestea pe care nimeni nu vrea s-o primească: o persoană de care fusesem apropiată încă de când era doar o copilă, Natasha Richardson, căzuse pe o pârtie de schi de undeva de lângă Québec (vacanța de primăvară, o excursie cu familia, o pârtie pentru începători, *n-ar fi trebuit să i se întâmple ei așa ceva*) și, când și-a dat seama că nu e chiar în regulă, era deja pe moarte, victima unui hematom epidural, o leziune traumatică a creierului. Era fiica Vanessei Redgrave și a lui Tony Richardson, unul dintre cei mai buni prieteni ai noștri din Los Angeles. Prima oară când am

văzut-o avea, cred, vreo treisprezece sau paisprezece ani, încă nu se simțea bine în pielea ei, o adolescentă nesigură pe sine, dar hotărâtă, cu un pic prea mult machiaj și cu ciorapi șocant de albi. Venise de la Londra și stătea la tatăl ei, în casa de pe Kings Road din Hollywood, o clădire cu o structură excentrică, pe vremuri locuința Lindei Lovelace, vedeta din *Deep Throat*. Tony cumpărase casa și apoi o umpluse cu lumină și papagali și ogari. Când a sosit Tasha de la Londra, a adus-o la cina cu noi, la La Scala. Cina nu fusese plănuită ca o petrecere pentru ea, dar s-a întâmplat ca în seara aceea să se afle în restaurantul La Scala mulți oameni pe care îi cunoșteam și noi, și el, așa că tatăl ei a făcut ca toată treaba să pară un festin în cinstea Natashei. A fost încântată. Câțiva ani mai târziu, Quintana a ajuns la aceeași vârstă dificilă, iar Tasha, care avea deja șaptesprezece ani, își petrecea vara la Le Nid du Duc, satul pe care îl inventase tatăl ei, ca distracție, fantezia vanitoasă a regizorului, pe dealurile din regiunea Var, deasupra Saint-Tropezului.

Dacă spun că Tasha își petrecea vara aceea la Le Nid du Duc nu reușesc nici pe departe să descriu situația. Adevărul este că, atunci când John și cu mine am ajuns în Franța în vara aceea, Tasha conducea deja satul Le Nid du Duc, castelana de șaptesprezece

ani care găzduia ceea ce s-a dovedit a fi, în esență, o petrecere care a durat o vară întreagă, cu aproximativ treizeci de persoane. Tasha se ocupa de aprovizionarea celor câteva case care alcătuiau complexul. Tasha gătea și servea, fără niciun ajutor, trei mese pe zi, pentru vreo treizeci de oameni, precum și pentru oricine se întâmpla să urce dealul, să bea ceva și să aștepte să fie întinse mesele lungi de sub lămâiul verde — nu numai că gătea și servea, dar, cum scria Tony în memoriile lui, *The Long-Distance Runner*, „nu era nici măcar vag descumpănită când afla că aveau să fie douăzeci de guri în plus la prânz".

Lucrul cel mai uluitor este că, la cei șaptesprezece ani ai săi, Tasha și-a asumat rolul de a le iniția în tainele vieții de oameni mari nu doar pe surorile ei, Joely și Katharine, ci și pe două eleve de clasa a opta din Los Angeles, dintre care una era Quintana, iar cealaltă era Roxana, fiica lui Kenneth și a lui Kathleen Tynan, ambele nerăbdătoare să se maturizeze, fiecare dintre ele hotărâtă să se țină de prostii. Tasha avea grijă în fiecare după-amiază ca Roxana și Quintana să ajungă în locul potrivit de pe plaja de la Saint-Tropez, iar în vara aceea locul potrivit cel mai la modă era Aqua Club. Tasha se asigura că Roxana și Quintana erau prezentate așa cum trebuie puștilor italieni care se țineau după ele pe plajă, o „prezentare așa cum trebuie" însemnând

pentru Tasha să ia cu toții masa sub lămâiul de la Le Nid du Duc. Tasha se întorcea de la Aqua Club și Tasha pregătea un sos *beurre blanc* desăvârșit pentru peștele cumpărat de Tony în dimineața aceea și Tasha le supraveghea pe Quintana și pe Roxana în timp ce îi fermecau pe tinerii italieni, care erau convinși că au de-a face nu cu niște puștoaice de paisprezece ani care până mai deunăzi purtaseră uniformele pastelate ale școlilor pentru fete Westlake și Marlborough din Los Angeles, ci cu două nespus de sofisticate studente la UCLA.

Și niciodată, dar absolut niciodată nu am auzit-o pe Tasha dându-le de gol cu asta sau cu oricare dintre născocirile romantice din vara aceea.

Au contraire.

Tasha ticluia născocelile, Tasha țesea romantismul.

Ultima oară când am văzut-o a fost la câteva seri după ce a căzut pe pârtia pentru începători de lângă Québec, într-un salon al spitalului Lenox Hill din New York, unde era întinsă în pat și părea gata să se trezească.

Nu avea să se mai trezească.

Fusese adusă cu avionul de la Montreal, în timp ce restul familiei se aduna în New York.

După vizita aceea, la ieșirea din spital am dat peste fotografii care așteptau să prindă instantaneul perfect cu rudele ei.

I-am ocolit, pe Park Avenue, și am mers pe jos până acasă.

Prima ei căsătorie, cu producătorul Robert Fox, fusese oficiată în apartamentul meu. Umpluse toate încăperile cu ramuri înflorite de gutui. Florile căzuseră în cele din urmă, dar rămăseseră crengile, uscate și prăfuite, cu câte o rămurică ruptă, însă tot erau elemente decorative pentru sufragerie. În seara în care m-am întors de la Lenox Hill, am avut impresia că mi-e apartamentul plin de fotografii cu Tasha și cu părinții ei. Tatăl ei la filmările pentru *Granița*, cu o cameră Panavision. Tatăl ei la filmare în Spania, cu o geacă roșie din fâș, dându-le indicații lui Melanie Griffith și James Woods într-un proiect HBO la care am lucrat împreună el, John și cu mine. Mama ei în culisele teatrului Booth de pe West Forty-fifth Street, în anul în care am lucrat împreună la o piesă. Tasha însăși, stând de vorbă cu John la una dintre mesele lungi pe care le întinsese în aer liber pentru cina nupțială de la ferma ei din Millbrook, când s-a căsătorit a doua oară, de data aceasta cu Liam Neeson.

Organizase nunta aceea la fermă la fel cum organizase și verile petrecute la Le Nid du Duc.

Se ocupase inclusiv de preot, de slujbă. Îi tot spunea preotului „părintele Dan". Abia când s-a

ridicat să înceapă ceremonia mi-am dat seama că „părintele Dan" era Daniel Berrigan, unul dintre frații Berrigan, activiștii[1]. Se pare că Daniel Berrigan fusese consultant pentru filmul *Misiunea,* al lui Roland Joffé. Se pare că Liam jucase în *Misiunea.* Cu alte cuvinte, Tasha gândise întregul eveniment ca pe un spectacol de teatru, genul de moment care i-ar fi adus lui Tony cea mai mare bucurie. I-ar fi plăcut mai ales faptul că Tasha a uitat hostiile pentru slujbă și a rupt câteva baghete, împărțindu-le pe post de hostii, însă Tony murise deja când a avut loc nunta.

Tasha a murit în martie 2009.

N-ar fi trebuit să i se întâmple ei așa ceva.

Când Natasha a împlinit douăzeci și unu de ani, Tony a organizat un prânz în onoarea ei, în fosta casă a Lindei Lovelace, pe Kings Road, și a filmat masa festivă. În film apare John urându-i la mulți ani. În film apar Quintana, Fiona Lewis și Tamara Asseyev cântând „Girls Just Want to Have Fun". În film, după prânz, am dezlegat o mulțime de baloane albe și le-am privit cum se ridicau deasupra dealurilor Hollywood. Acestea sunt versurile din W. H. Auden pe care le-a recitat Tony în după-amiaza aceea, spunând că sunt

1 Daniel și Philip Berrigan — preoți catolici americani, scriitori și activiști sociali.

„cea mai bună urare pentru aniversarea de douăzeci și unu de ani pe care i-o poți face cuiva".

Așadar, îți doresc întâi și-ntâi
Să trăiești întru teatru; căci
Numai cei ce îndrăgesc închipuirea,
Zărind depărtările-n care îi poartă...

Tasha și tatăl ei, și John, și Quintana și ogarii, și papagalii, și baloanele albe, cu toții sunt încă acolo, pe film.

Am o copie a filmului de atunci.

Așadar, îți doresc întâi și-ntâi să trăiești întru teatru...

Asta ar fi spus tatăl ei la nunta de la Millbrook.

Al doilea astfel de semn, de data asta deloc neașteptat, a venit în aprilie 2009.

Pentru că avusesem simptome de nevrită, sau nevropatie, sau inflamație neurologică (nu se căzuse de acord asupra numelui pe care îl purta), am făcut un RMN, apoi o angiografie prin rezonanță magnetică. Niciuna dintre investigații nu a dezvăluit vreun motiv clar pentru simptomele de până atunci, dar pe imaginile poligonului arterial cerebral s-a văzut un anevrism de 4,2 pe 3,4 milimetri, ascuns adânc în acel cerc de artere — cea cerebrală anterioară, cea comunicantă anterioară,

cea carotidă internă, cea cerebrală posterioară și cea comunicantă posterioară — de la baza creierului meu. Descoperirea aceasta, au subliniat cei câțiva neurologi care au studiat imaginile, era „cu totul întâmplătoare", nu avea „nimic de-a face cu ce căutam noi" și nici măcar nu era neapărat semnificativă. Unul dintre neurologi chiar a spus că acel anevrism „nu pare pe cale să se rupă"; altul a sugerat că „dacă se rupe, nu veți supraviețui".

Lucrul acesta părea să-mi fie oferit pe post de veste încurajatoare și eu l-am acceptat ca atare. În momentul acela, în aprilie 2009, mi-am dat seama că nu mă mai temeam, asta dacă mă temusem vreodată, că am să mor: acum mă temeam că nu am să mor, mă temeam că s-ar putea să-mi fie vătămat creierul (sau inima, sau rinichii, sau sistemul nervos) și să supraviețuiesc, să trăiesc în continuare.

Oare existase vreun moment în care Tasha se temuse că nu avea să moară?

Oare existase vreun moment în care Quintana se temuse că nu avea să moară?

Spre sfârșitul sfârșitului, să zicem, de exemplu, în dimineața de august când am intrat în secția de terapie intensivă cu vedere la râu de la New York–Cornell și unul dintre cei, cred, vreo douăzeci de doctori din secție s-a întâmplat să menționeze (un subiect de interes, un moment educativ, vizita medicală

instructivă pentru doi elevi, soțul și mama pacientei) că făceau compresie manuală deoarece pacienta nu mai primea suficient oxigen prin ventilator? Doar că nu a zis „ventilator", a zis „venti"? Iar eu am întrebat conștiincioasă (eleva silitoare, la curent cu jargonul profesional) de cât timp nu mai primea pacienta suficient oxigen prin „venti"? Și doctorul mi-a zis că trecuse cel puțin o oră?

Am înțeles eu totul greșit?

N-am înțeles un element-cheie?

Era posibil să fi lăsat să treacă o oră întreagă fără să-mi spună că lipsa de oxigen îi afectase deja creierul?

Să formulez altfel întrebarea: ce se întâmpla dacă eleva silitoare nu punea întrebarea aceea?

Ar fi pomenit ceva despre asta?

Încă o răsucire de cuțit: dacă eu n-aș fi pus acea întrebare, ea ar mai fi trăit azi?

Depozitată undeva?

N-ar mai fi fost conștientă, dar ar fi fost în viață, nu moartă?

Ce durere mai sfâșietoare pot trăi oamenii decât aceea de a-și vedea copiii murind?

A existat vreun moment în care a știut ce o aștepta în dimineața aceea de august, în secția de terapie intensivă ale cărei ferestre dădeau spre râu?

A fost momentul acela chiar în dimineața de august când murea?

Sau fusese cu ani înainte, când doar crezuse că moare?

4

„Când era Quintana mică, ne-am mutat în Malibu, într-o casă cu vedere la Pacific.“ Așa începea discursul pe care l-a ținut John în casa de oaspeți a catedralei St. John the Divine în după-amiaza în care ea și-a împletit iasomia de Madagascar în coadă și a tăiat tortul de culoarea piersicii, de la Payard. Erau aspecte ale vieții în casa aceea cu vedere la Pacific pe care el nu le-a pomenit — n-a pomenit nimic, de exemplu, despre felul în care bătea vântul prin canioane și se tânguia pe sub cornișe, ridica micul acoperiș al coșului și umplea pereții albi cu cenușă din cămin, n-a pomenit nimic, de exemplu, despre șerpii regali care cădeau de pe grinzile garajului în Corvette-ul decapotabil pe care îl parcam dedesubt, n-a pomenit, de exemplu, că în zona aceea șerpii regali erau considerați un bun valoros, căci se pare că prezența unui șarpe regal în Corvette-ul tău însemna (eu n-am fost niciodată convinsă că era așa) că nu ai un șarpe cu clopoței în Corvette... Dar a pomenit despre următoarele. Pot să redau exact ce a povestit atunci, căci după ce a vorbit, a și notat lucrurile

astea. A vrut ca ea să aibă totul povestit în cuvintele lui, exact amintirea lui, în exact vorbele lui, despre copilăria ei:

> Casa n-avea încălzire — erau niște calorifere vechi cu convecție, însă ne temeam mereu c-or să arunce casa în aer —, așa c-o încălzeam de la șemineul uriaș din sufragerie. Mă trezeam dimineața și aduceam lemne pentru toată ziua — consumam cam 4 metri cubi de lemne pe săptămână —, apoi o trezeam pe Q, îi făceam micul dejun și o pregăteam pentru școală. Joan încerca în anul ăla să termine o carte, așa că lucra până pe la 2 sau 3 dimineața, pe urmă bea ceva și mai citea un pic de poezie înainte să se culce. Îi pregătea întotdeauna lui Q prânzul cu o seară înainte și îl punea într-o cutiuță albastră. Să fi văzut prânzurile alea: nu erau banalele sandviciuri cu unt de arahide și jeleu! Niște mini-sandviciuri, cu marginile din coajă de pâine decupate, tăiate în patru bucățele triunghiulare, înfășurate în folie alimentară ca să rămână proaspete. Sau pui prăjit, cu două recipiente micuțe pentru sare și piper. Și la desert, căpșune cu smântână și zahăr brun.
>
> Așa că eu o duceam pe Q la școală și avea de coborât un deal destul de abrupt. Toți copiii

purtau uniforme, Quintana avea un sarafan ecosez și un pulover alb, iar părul, de un blond strălucitor sub soarele din Malibu, îl ținea prins în coadă. O priveam cum dispare dincolo de dealul acela, cu Pacificul care-i servea drept măreț și albastru fundal, și mă gândeam că nu văzusem în viața mea ceva mai frumos de-atât. Așa că i-am zis lui Joan „Trebuie să vii să vezi și tu ceva, iubito". În dimineața următoare, Joan a venit cu noi și, când a văzut-o Q coborând dealul și dispărând, a început să plângă.

Astăzi Quintana urcă din nou dealul acela. Nu mai este blonduța cu sarafan ecosez, cu cutiuță albastră și cu codiță. Acum este Mireasa Prințesă... Iar pe culmea dealului o așteaptă prințul ei. Să ridicăm cu toții paharele pentru Gerry și Quintana.

Le-am ridicat.

Am ridicat alături de el paharele pentru Gerry și Quintana.

Am ridicat paharele pentru Gerry și pentru Quintana la St. John the Divine și câteva ore mai târziu, în absența lor, la un restaurant chinezesc de pe West Sixty-fifth Street, împreună cu fratele meu și cu familia lui, am ridicat din nou paharele pentru Gerry

și pentru Quintana. Le-am urat fericire, le-am urat sănătate, le-am urat iubire, și noroc, și copii frumoși. În acea zi a nunții, 26 iulie 2003, nu vedeam de ce nu ar fi avut parte de asemenea binecuvântări banale.

Luați aminte:

Atunci încă mai consideram „binecuvântări banale" fericirea și sănătatea, și iubirea, și norocul, și copiii frumoși.

5

Șapte ani mai târziu.

26 iulie 2010.

Astăzi întinse pe o masă în fața mea sunt niște fotografii pe care le-am primit de curând, dar care au fost toate făcute în 1971, vara sau toamna, pe lângă casa fără încălzire din Malibu pomenită în discursul de la nuntă. Ne-am mutat în casa aceea în ianuarie 1971, într-o zi senină, însă în care, până m-am întors eu pe seară de la o tură rapidă de cumpărături la Trancas Market, la 5 kilometri și jumătate distanță pe autostrada Pacific Coast, s-a lăsat o ceață atât de densă, încât nu am mai găsit aleea din fața casei. Întrucât ceața de la asfințit din ianuarie, februarie și martie s-a dovedit a fi de la sine înțeleasă, cum erau și incendiile de vegetație de pe coastă din septembrie, octombrie și noiembrie, această dispariție a aleii nu era sub nicio formă surprinzătoare: modalitatea cea mai bună de a găsi aleea era să tragi aer în piept, să încerci să nu te gândești la stâncile nevăzute de dedesubt, care se ridicau la vreo 60 de metri deasupra oceanului, și să virezi la stânga.

Nici ceața și nici incendiile de vegetație nu apar în fotografii.

Sunt optsprezece imagini.

În fiecare apare același copil, la aceeași vârstă: Quintana la cinci ani, cu părul, așa cum s-a pomenit și în discursul de la nuntă, decolorat de soare. Într-una își poartă sarafanul ecosez de la uniformă, și el menționat în discurs. În câteva e îmbrăcată cu o helancă din cașmir pe care i-o adusesem din Londra, unde fusesem în luna mai a acelui an pentru lansarea europeană a filmului *The Panick in Needle Park*. În câteva poartă o rochie din pânză cadrilată, cu un volănaș din dantelă, un pic decolorată și cam mare pentru ea, cam de bogdaproste. În altele, are blugi rupți și o geacă Levi's din denim cu ținte din metal, iar pe umăr ține o undiță din bambus, așezată artistic (de către ea), mai curând de dragul stilului decât al pescuitului, un detaliu cu care să-și completeze ținuta.

Fotografiile au fost făcute de unul dintre verii ei din West Hartford, Tony Dunne, care avea liber de la Williams ca să petreacă în Malibu câteva luni. Era în Malibu de doar o zi–două când Quintanei a început să i se clatine primul dintre dinții de lapte. Observase că se mișcă, trăsese un pic de el, iar dintele începuse să se miște și mai tare. Am încercat să-mi aduc aminte cum fusese gestionată această situație în copilăria

mea. Cea mai coerentă amintire pe care am putut-o dezgropa a fost cu mama, care legase un fir de ață în jurul dintelui slăbit, apoi de clanța unei uși, și trântise ușa. Așa că asta am încercat. Dintele a rămas neclintit. Quintana a plâns. Am înșfăcat cheile de la mașină și l-am strigat pe Tony: legând ața de clanță, îmi epuizasem în așa măsură resursele pentru îngrijire prin improvizație, încât singura soluție care îmi mai venea în minte era s-o duc la urgențe, la UCLA Medical Center, la vreo 50 de kilometri distanță. Tony, care crescuse cu trei frați și nenumărați verișori, a încercat fără succes să mă convingă că UCLA Medical Center putea fi o abordare ușor exagerată. „Lasă-mă întâi să încerc eu o chestie", mi-a zis în cele din urmă și i-a scos dintele cu mâna.

Data următoare când i s-a clătinat un dinte, și l-a smuls singură. Îmi pierdusem autoritatea.

Oare eu eram problema? Oare eu am fost dintotdeauna problema?

În biletul pe care l-a trimis Tony odată cu fotografiile, acum câteva luni, mi-a spus că fiecare imagine reprezenta câte ceva din ce văzuse în ea. În unele este melancolică și se uită în obiectiv cu ochii mari, gânditori. În altele este curajoasă, parcă provoacă aparatul de fotografiat. Își acoperă gura cu mâna. Își trage pălăria cu buline peste ochi. Mărșăluiește prin valurile

înspumate de la marginea oceanului. Își mușcă buzele în timp ce se hâțână pe o ramură de leandru.

Câteva dintre fotografiile astea îmi sunt cunoscute.

Un duplicat al uneia dintre ele, în care poartă helanca din cașmir pe care i-am adus-o de la Londra, este înrămat pe biroul meu din New York.

Tot pe biroul meu din New York este o fotografie înrămată făcută chiar de ea la un Crăciun petrecut în Barbados: stâncile de lângă casa închiriată, marea puțin adâncă, spuma valurilor. Țin minte Crăciunul la care a făcut fotografia aceea. Ajunsesem în Barbados seara. Ea mersese imediat la culcare, iar eu mă așezasem afară, ascultând radioul și încercând să găsesc un citat anume care credeam că este din *Tropice triste* a lui Claude Lévi-Strauss, dar pe care nu am reușit să-l găsesc: „Tropicele nu sunt exotice, sunt doar vetuste". La un moment dat, când ea se culcase deja, am auzit la radio știrea: de când ajunseserăm noi în Barbados, Statele Unite invadaseră Panama. La prima geană de lumină, o trezisem ca să-i comunic această informație care îmi părea necesară. Ea își trăsese cearșaful peste cap, dându-mi de înțeles, dincolo de orice îndoială, că n-o interesa subiectul. Insistasem, oricum. Știam „fix de ieri" că urma să invadăm Panama aseară, îmi spusese. O întrebasem de unde știuse „fix de ieri" că urma să invadăm Panama aseară. Pentru că toți fotografii de

la SIPA au trecut ieri pe la birou, îmi răspunsese ea, ca să-și ia acreditările pentru invazia din Panama. SIPA era agenția foto pentru care lucra la vremea aceea. Apoi se cuibărise și mai bine sub cearșaf. N-am întrebat-o de ce nu considerase invazia din Panama demnă de un cuvânt–două în timpul zborului de cinci ore până în Barbados. *Pentru mama și tata*, scrie în dedicația de pe fotografie, *Încercați să vă imaginați marea seducătoare, dacă puteți. Cu drag, XX, Q.*

Fix de ieri știuse că urma să invadăm Panama aseară.

Tropicele nu erau exotice, erau doar vetuste.

Încercați să vă imaginați marea seducătoare, dacă puteți.

Chiar și în fotografiile din Malibu pe care nu le știam recunosc unele elemente: măsuța improvizată aflată lângă un scaun, în sufragerie, unul dintre cuțitele de masă „Craftsman" ale mamei, pe care le identificasem drept „ale mătușii Kate", scaunele Hitchcock din lemn, cu spatele drept, pe care soacră-mea le vopsise în negru și auriu și ni le trimisese din Connecticut.

Ramura de leandru pe care se leagănă îmi e familiară, curba plajei pe care se joacă prin spuma valurilor îmi e familiară.

Hainele, bineînțeles, îmi sunt familiare.

O vreme le văzusem zilnic, le spălasem, le agățasem la uscat în bătaia vântului pe sârmele din fața ferestrei de la biroul meu.

Am scris două cărți privind hainele ei în bătaia vântului pe sârmele acelea.

Spală-te pe dinți, piaptănă-te, ş,ş,şt, lucrez.

Acestea figurau pe lista „Vorbele mamei" pe care a afișat-o într-o zi în garaj, un produs al „clubului" pe care îl înființase împreună cu o fetiță care locuia un pic mai departe pe coastă.

Ceea ce a rămas până acum nefamiliar, ceea ce recunosc în fotografii, dar nu am observat la momentul la care au fost făcute, sunt suișurile și coborâșurile surprinzătoare ale expresiilor ei, schimbările ca de argint viu ale dispoziției ei.

Cum am putut să nu observ ceva atât de ușor de văzut?

Nu citisem poezia pe care o adusese de la școala de pe dealul abrupt, în anul acela? Școala pentru care purta sarafanul ecosez și la care se ducea cu cutiuța albastră? Școala către care mergea în fiecare dimineață, când o urmărea John cu privirea și îi părea că în viața lui nu văzuse ceva mai frumos de-atât?

„Lumea", așa se numește poezia, și îi recunosc scrisul îngrijit, așezat fantezist pe o fâșie îngustă de hârtie colorată, cu textură aspră, lungă de 35 de centimetri,

dar îngustă de doar cinci. În fiecare zi văd scrisul acela îngrijit: fâșia de hârtie colorată e agățată, înrămată, pe peretele bucătăriei mele din New York, alături de alte câteva mementouri din aceeași perioadă: poezia „California Winter", a lui Karl Shapiro, ruptă din *The New Yorker*; poezia „A Certain Weariness", a lui Pablo Neruda, dactilografiată de mine la una dintre zecile de mașini de scris Royal pe care le-a cumpărat tata (împreună cu câteva corturi de popotă, câteva turnuri de veghe, precum și jeepul Ford kaki pe care am învățat să conduc) la o licitație de stat cu echipamente la mâna a doua folosite de autorități; o vedere din Bogotá, trimisă de John și de mine către Quintana, în Malibu; o fotografie cu măsuța de cafea din sufrageria casei de pe plajă, după o cină, cu lumânările pe jumătate topite și cu ceșcuțele din argint pline cu lemnul-Maicii-Domnului; o informare șapirografiată de la Brigada de pompieri din Topanga–Las Virgenes, în care locuitorii districtului sunt instruiți ce să facă „atunci când vin incendiile".

Luați aminte: nu „*dacă* vin incendiile".

Când vin incendiile.

Brigada de pompieri din Topanga–Las Virgenes nu se referea la ce își imaginează cei mai mulți oameni când aud cuvintele „incendii de vegetație", câțiva vălătuci de fum și câte o flacără, ici-colo; Brigada de

pompieri din Topanga–Las Virgenes se referea la incendii care se întindeau și pe 30 de kilometri și scuipau flăcări înalte de patru metri în timp ce înaintau.

Nu era deloc un teren blând: gândiți-vă cum trebuia să găsesc aleea casei.

Gândiți-vă și la „Lumea" însăși, cu fâșia ei excentrică de hârtie colorată și aranjată cu atâta grijă, acoperind o parte din informarea șapirografiată a pompierilor din Topanga–Las Virgenes. Fiindcă deciziile luate de caligrafa conștiincioasă pot avea sau nu propriile semnificații, iată textul poeziei „Lumea", așa cum a spațiat-o Quintana și cu singura ei greșeală de scriere:

LUMEA

Lumea
Nu are nimic
Decât dimineață
Și noapte
Nu are nici
Zi și nici prânz
Deci lumea asta
E săracă și părăsitî.
Asta este
Un fel de
Insulă cu

Doar trei
Case pe ea
În aceste
Familii sunt
2, 1, 2 oameni
În fiecare casă
Deci 2, 1, 2 fac
Doar 5 oameni
Pe această
Insula.

Adevărul este că plaja pe care locuiam noi, „Un fel de Insulă" numai a noastră, chiar avea „Doar trei Case pe ea", sau, mai corect spus, avea doar trei case care erau locuite tot anul. Una dintre aceste trei case era a lui Dick Moore, un director de imagine care, când nu era plecat la filmare, locuia acolo cu cele două fiice ale lui, Marina și Tita. Tita Moore fusese cea care înființase, împreună cu Quintana, clubul ce determinase afișarea „Vorbelor mamei" la noi în garaj. Tita și Quintana au avut și un demers antreprenorial, „fabrica de săpun", al cărei obiectiv de business era să topească și să dea o formă nouă tuturor resturilor de săpunuri I. Magnin cu miros de gardenie pe care le comandam eu la cutie, și să vândă rezultatul trecătorilor pe plajă. Întrucât ambele capete ale plajei erau inundate de

maree, nu se nimereau niciodată mai mult de doi-trei trecători pe plajă în orele de lucru ale fabricii, ceea ce-mi permitea să-mi cumpăr înapoi propriul săpun I. Magnin, transformat din ovale ca de fildeș imaculat în boțuri cenușii. Nu-mi amintesc absolut nimic despre celelalte „Familii" din casele acelea, însă într-a noastră aș fi zis că nu erau „2, 1, 2 oameni", ci „3 oameni".

Poate Quintana văzuse propria noastră „Un fel de Insulă" altfel.

Poate pe bună dreptate.

Spală-te pe dinți, piaptănă-te, șșșt, lucrez.

Odată, când locuiam în casa de pe plajă, am ajuns într-o zi acasă și am aflat că dăduse telefon la instituția cunoscută în zona noastră de pe coasta californiană drept „Camarillo". Camarillo era la vremea aceea un centru psihiatric de stat, aflat la vreo 30 de kilometri către nord de noi, în Ventura County, spitalul unde a fost internat Charlie Parker pentru dezintoxicare și pe care l-a imortalizat apoi în „Relaxin' at Camarillo", spitalul despre care se spune că ar fi inspirat melodia „Hotel California" a celor de la Eagles.

Dăduse telefon la Camarillo, ne-a explicat ea, ca să afle ce trebuia să facă în caz că înnebunea.

Avea cinci ani.

Altă dată, ne-am întors de la plajă și am aflat că dăduse telefon la studiourile Twentieth Century-Fox.

Dăduse telefon la Twentieth Century-Fox, ne-a explicat ea, ca să afle ce trebuia să facă pentru a deveni vedetă.

Din nou, avea cinci, poate șase ani.

Tita Moore nu mai e, a murit înaintea Quintanei.

Nici Dick Moore nu mai e acum, a murit anul trecut.

Marina m-a sunat de curând.

Nu mai știu despre ce am vorbit, dar știu sigur că n-am vorbit despre clubul cu „Vorbele mamei" din garaj și știu sigur că n-am vorbit despre fabrica de săpun și știu sigur că n-am vorbit despre cum erau inundate capetele plajei.

Spun asta pentru că nu cred că eu sau Marina am fi reușit să vorbim despre așa ceva.

Relax, said the night man,
We are programmed to receive.
You can check out any time you like,
But you can never leave!

Asta spun versurile de la „Hotel California".

Suișuri și coborâșuri, schimbări ca de argint viu.

Era deja un om. Nu mi-am permis niciodată să văd lucrul ăsta.

6

Dar cuțitul de masă „Craftsman“ al mamei? Cu el cum rămâne?

Cuțitul „Craftsman“ de pe masa mătușii Kate, cel pe care îl recunosc în fotografii? Era același cuțit de masă „Craftsman“ care a căzut printre scândurile din sequoia ale terasei, în tufele de floare de cristal de pe povârniș? Același cuțit de masă „Craftsman“ care a rămas rătăcit în floarea de cristal până când tăișul i s-a ciobit și mânerul i s-a zgâriat? Cuțitul pe care l-am găsit abia când am modificat scurgerea de pe povârniș, ca să putem trece de inspecția geologică necesară pentru vânzarea casei, fiindcă urma să ne mutăm în Brentwood Park? Cuțitul pe care l-am păstrat ca să i-l las ei, o amintire a plajei, a bunicii ei, a copilăriei ei?

Încă mai am cuțitul acela.

Tot ciobit, tot zgâriat.

Încă mai am dintele de lapte pe care i l-a scos vărul ei, Tony, îl păstrez într-o cutie de bijuterii

căptușită cu satin, alături de dintele de lapte pe care și l-a scos singură până la urmă și de trei perle desperecheate.

Și dinții de lapte ar fi trebuit să ajungă tot la ea.

7

De fapt, acum nu mai pun preț pe genul acesta de amintiri.

Nu mai vreau să mi se aducă aminte ce a fost, ce s-a distrus, ce s-a pierdut, ce s-a irosit.

A fost o perioadă, o perioadă lungă, de când eram copil până destul de curând, când am crezut că asta îmi doresc.

O perioadă în care am crezut că pot ține oamenii lângă mine, prezenți cu totul, doar păstrându-le mementourile, „lucrurile" și obiectele simbolice.

Rămășițele acestei convingeri eronate umplu acum sertarele și dulapurile apartamentului meu din New York. Nu e sertar pe care să-l deschid fără să văd ceva ce, dacă stau să mă gândesc bine, nu vreau să văd. Nu e șifonier pe care să-l deschid și în care să fie loc și pentru hainele pe care chiar aș vrea să le port. Într-un astfel de șifonier văd, în schimb, trei pardesiuri Burberry vechi ale lui John, o geacă din piele întoarsă pe care i-a dăruit-o Quintanei mama primului ei iubit și o capă de Angora, demult mâncată de molii, dăruită

mamei de tata un pic după al Doilea Război Mondial. În alt șifonier descopăr o comodă și o întreagă colecție de cutii așezate într-un echilibru precar. Deschid una dintre ele. Găsesc niște fotografii făcute de bunicul meu când era inginer minier în Sierra Nevada, cândva în anii de la începutul secolului XX. În alta găsesc niște resturi de dantelă și de broderie pe care le-a păstrat mama din cutiile cu amintiri ale mamei ei.

Mărgele din jais.

Rozarii din fildeș.

Obiecte pentru care nu există niciun scop mulțumitor.

În a treia cutie găsesc o mulțime de sculuri de ață pentru brodat, păstrate pentru cazul în care ar fi vreodată nevoie de reparații la o pânză terminată și dăruită în 2001. În comodă găsesc lucrări ale Quintanei de când mergea la școala de fete Westlake: referatul despre stres, analiza rolului lui Angel Clare în *Tess d'Urberville*. Îi găsesc uniformele de la Westlake, găsesc pantalonii scurți albaștri pe care îi purta la orele de sport. Găsesc șorțul alb cu albastru pe care îl purta când făcea voluntariat la spitalul St. John din Santa Monica. Găsesc rochița din lână moale pe care i-am cumpărat-o când avea patru ani, de la Bendel, pe West Fifty-seventh Street. Când am cumpărat rochița aceea neagră din lână moale, Bendel încă era pe West

Fifty-seventh Street. Atât de mult timp a trecut de atunci. Când nu a mai fost condus de Geraldine Stutz, Bendel a ajuns un magazin oarecare, dar când era încă pe West Fifty-seventh și am cumpărat eu rochia, era special, acolo găseam hainele designerilor pe care îmi doream să le purtăm amândouă, acolo aveau rochițe Holly Harp din șifon, și tivuri ondulate, și măsurile zero și doi.

Alte obiecte pentru care nu există niciun scop mulțumitor.

Deschid în continuare cutii.

Găsesc alte fotografii decolorate și plesnite, pe care nu vreau să le mai văd vreodată.

Găsesc o mulțime de invitații elegante pentru nunțile unor oameni care azi nu mai sunt căsătoriți.

Găsesc multe cartonașe de liturghie[1] de la înmormântările unor oameni ale căror chipuri nu mi le mai amintesc.

Teoretic, mementourile astea au menirea de a reaminti momentul.

În realitate, nu fac altceva decât să-mi arate cât de nepotrivit am apreciat fiecare moment atunci când l-am trăit.

1 Obicei în bisericile romano-catolice: participanții la înmormântare oferă familiei celui trecut în neființă aceste cartonașe (care pot fi cumpărate chiar de la biserică) cu mesaje de condoleanțe, purtând totodată și semnificația că pentru pomenirea celui dispărut vor fi rostite rugăciuni și va fi ținută o liturghie.

Cât de nepotrivit am apreciat fiecare moment atunci când l-am trăit este un alt lucru pe care nu mi-am permis niciodată să-l văd.

8

Suișurile și coborâșurile ei, schimbările ei ca de argint viu.

Bineînțeles că nu au avut voie să rămână doar atât, suișuri, coborâșuri, schimbări ca de argint viu.

Bineînțeles că până la urmă le-au fost atribuite nume, s-au transformat într-un „diagnostic". Și numele s-au tot schimbat. Depresia maniacală, de exemplu, a devenit TOC, și TOC era prescurtarea pentru tulburare obsesiv-compulsivă, și tulburarea obsesiv-compulsivă a devenit altceva, nu reușeam niciodată să țin minte ce anume, dar oricum nu conta, fiindcă până rețineam eu, apărea un nou nume, un nou „diagnostic". Pun cuvântul „diagnostic" între ghilimele pentru că nu am văzut încă acea situație în care un „diagnostic" să conducă la un „tratament" sau la orice alt rezultat în afara confirmării și, deci, a consolidării acelei debilități.

Încă o dovadă că medicina este o artă imperfectă.

Era deprimată. Era anxioasă. Pentru că era deprimată și pentru că era anxioasă, bea prea mult.

Asta se chema automedicație. Alcoolul are o mulțime de neajunsuri bine cunoscute când e folosit ca tratament pentru depresie, dar nimeni n-a îndrăznit să sugereze — întrebați orice doctor! — că nu ar fi cel mai eficient instrument împotriva anxietății. Pare o dinamică destul de simplă, însă, odată ce a ajuns să fie tratat în termeni medicali — odată ce suișurilor și coborâșurilor și schimbărilor ca de argint viu le-au fost atribuite nume —, nu a mai fost atât de simplu. Am trecut prin multe diagnostice, multe afecțiuni cărora li s-a spus pe multe nume, până când cel mai puțin rigid dintre doctorii ei să fi oprit asupra unuia care părea să se potrivească. Denumirea care părea să se potrivească era „tulburare de personalitate borderline". „Pacienții cu diagnosticul acesta prezintă un amestec complex de calități și de slăbiciuni care îl pun în încurcătură pe diagnostician și îl frustrează pe terapeut." Așa scrie într-o recenzie apărută în *New England Journal of Medicine*, în 2001, a cărții lui John G. Gunderson, *Borderline Personality Disorder: A Clinical Guide*. „Acești pacienți pot părea fermecători, calmi și echilibrați din punct de vedere psihologic într-o zi, ca în următoarea zi să se prăbușească într-o disperare suicidară." Recenzia continuă: „Impulsivitatea, labilitatea afectivă, eforturile frenetice de a evita abandonul și difuzia identității sunt toate trăsături de bază".

Văzusem cea mai mare parte dintre aceste *trăsături de bază*.

Văzusem farmecul, văzusem calmul, văzusem disperarea suicidară.

O văzusem dorindu-și să moară, zăcând pe podeaua camerei ei din Brentwood Park, camera din care își vedea magnolia roz. *Lasă-mă doar să intru în pământ*, plângea necontenit. *Lasă-mă doar să intru în pământ și să dorm.*

Văzusem impulsivitatea.

Văzusem „labilitatea afectivă", „difuzia identității".

Ceea ce nu văzusem, sau, de fapt, ceea ce văzusem și nu recunoscusem ca atare, erau „eforturile frenetice de a evita abandonul".

Cum și-a putut imagina vreodată că am fi abandonat-o?

Chiar nu știa câtă nevoie aveam de ea?

Am citit de curând, pentru prima oară, câteva fragmente din ceea ce ea a numit la momentul acela „romanul pe care îl scriu ca să vă arăt eu vouă". Trebuie să fi avut vreo treisprezece sau paisprezece ani când i-a venit ideea pentru proiectul ăsta. „Unele dintre evenimente se bazează pe adevăr și altele sunt fictive", își avertizează ea cititorii de la bun început. „Numele nu au fost încă schimbate definitiv." Protagonista acestor fragmente este o fată tot de

paisprezece ani, pe care o cheamă tot Quintana (deși uneori primește și alte nume, probabil încercări înaintea schimbării definitive) și care crede că e posibil să fie însărcinată. Printr-o întorsătură de situație care pare special creată ca să „pună în încurcătură diagnosticianul și să frustreze psihoterapeutul", merge la pediatru. Pediatrul îi spune că trebuie să-și anunțe părinții. O face. Ideea ei despre cum ar reacționa părinții pare, ca întregul fir narativ legat de sarcină, confuză, fantezistă, o manifestare a ceea ce ar putea fi o înfiorătoare suferință emoțională sau ar putea fi o simplă dovadă a inventivității ei narative: „I-au spus că au s-o ajute cu avortul, dar că după aceea nici n-o să le mai pese de ea. Putea să locuiască în casa lor suburbană din Brentwood, dar nici că le mai păsa ce făcea. Din partea ei, era bine așa. Taică-su era iute la mânie, dar se vedea că le pasă foarte mult de singurul lor copil. Acum nici nu le mai păsa de ea. Quintana avea să-și trăiască viața cum voia ea".

În punctul ăsta, fragmentul ia sfârșit abrupt: „În paginile următoare veți afla de ce și cum a murit Quintana, iar prietenii ei au ajuns niște epave la optsprezece ani".

Așa se încheia romanul pe care îl scria ca să ne arate ea nouă.

Să ne arate ce?

Să ne arate că putea să scrie un roman?

Să ne arate de ce și cum avea să moară?

Să ne arate care credea că ar fi fost reacția noastră?

Acum nici nu le mai păsa de ea.

Nu.

Chiar nu avea nicio idee câtă nevoie aveam de ea.

Cum a fost posibil să ne înțelegem unii pe alții atât de greșit?

Hotărâse să scrie un roman pentru că scriam noi romane? Fusese încă o obligație pe care i-o impuneam? A perceput-o ca pe o teamă? Așa am perceput-o noi?

Ceea ce urmează sunt niște note pe care le-am scris despre un personaj prezent în coșmarurile ei din copilărie, o plăsmuire pe care ea o numea Omul Dărâmat și pe care o descria atât de des și cu niște detalii atât de tulburătoare, încât am vrut de multe ori să-l caut pe terasa din fața ferestrelor ei de la etajul al doilea. „Are o cămașă de lucru albastră, ca un meșter", mi-a spus de nenumărate ori. „Cu mâneci scurte. Are mereu numele brodat pe cămașă. Pe partea dreaptă. Îl cheamă David, Bill, Steve, unul dintre numele astea banale. Aș zice că omul ăsta are cam între cincizeci și cincizeci și nouă de ani. O șapcă stil Dodgers, bleumarin, scrie GOLF pe ea. Curea maronie, pantaloni bleumarin, pantofi negri bine lustruiți. Și îmi zice cu

voce foarte groasă: *Bună, Quintana. O să te încui un pic în garaj.* După ce am avut cinci ani, nu l-am mai visat deloc-deloc."

David, Bill, Steve, unul dintre numele astea banale?

Cu numele mereu brodat pe cămașă? Pe partea dreaptă?

Cu o șapcă Dodgers, cu GOLF scris pe ea?

După ce a avut cinci ani, nu l-a mai visat deloc-deloc?

Abia atunci când a spus „Aș zice că omul ăsta are cam între cincizeci și cincizeci și nouă de ani" mi-am dat seama că mă temeam de Omul Dărâmat la fel de mult ca ea, fără să-l pun o clipă la îndoială.

9

Despre subiectul acesta al fricii.

Când am început să scriu paginile de față, credeam că subiectul lor vor fi copiii, cei pe care îi avem și cei pe care ne-am dori să-i fi avut, felurile în care depindem de dependența copiilor noștri față de noi, felurile în care îi încurajăm să rămână copii, felurile în care ei rămân mai misterioși pentru noi decât pentru cele mai lipsite de importanță cunoștințe ale lor; felurile în care și noi rămânem la fel de opaci pentru ei.

Felurile în care, de exemplu, scriem romane „ca să ne arătăm noi" unii altora.

Felurile în care sentimentele noastre pentru ei rămân prea încărcate ca noi să-i putem măcar vedea clar.

Felurile în care nici ei, nici noi nu putem îndura să ne gândim că celălalt ar putea muri, s-ar putea îmbolnăvi sau măcar că ar putea îmbătrâni.

Pe măsură ce avansam, mi-am dat seama că adevăratul subiect nu erau nicidecum copiii, cel puțin nu copiii *per se*, cel puțin nu copiii *qua* copii: adevăratul subiect era refuzul acesta de a ne gândi măcar la așa

ceva, neputința aceasta de a privi în față certitudinile îmbătrânirii, ale bolii, ale morții.

Frica asta.

Abia când am acoperit și mai multe pagini cu scris, mi-am dat seama că de fapt cele două subiecte erau unul și același.

Când vorbim despre moarte, vorbim despre copiii noștri.

Bună, Quintana. O să te încui un pic în garaj.

După ce am avut cinci ani, nu l-am mai visat deloc-deloc.

După ce s-a născut ea, nu am mai trăit nicio clipă în care să nu-mi fi fost frică.

Mi-era frică de piscine, de cablurile de înaltă tensiune, de soda caustică de sub chiuvetă, de aspirina din dulăpiorul cu medicamente, de Omul Dărâmat însuși. Îmi era frică de șerpii cu clopoței, de contracurenți, de alunecările de teren, de străinii care-ți bat la ușă, de febra care apărea fără vreo explicație, de lifturile fără liftieri și de holurile de hoteluri pustii. Cauza fricii era clară: mă înspăimânta gândul că i-ar fi putut face ei rău. O întrebare: dacă noi și copiii noștri am putea să ne vedem cu adevărat unii pe alții, oare ar dispărea frica? Ne-ar fi dispărut amândurora frica sau mi-ar fi dispărut doar mie?

10

S-a născut în prima oră din cea de a treia zi a lui martie 1966, la spitalul St. John din Santa Monica. Ne-au anunțat că putem s-o adoptăm în după-amiaza aceleiași zile, pe 3 martie, când Blake Watson, obstetricianul care a adus-o pe lume, ne-a telefonat în casa din Portuguese Bend unde locuiam pe atunci, la vreo 60 și ceva de kilometri de Santa Monica. Eu eram la duș și am izbucnit în lacrimi când a intrat John în baie și mi-a povestit ce-i spusese Blake Watson. „Am o fetiță frumoasă la St. John", asta spusese. „Să-mi spuneți dacă o vreți voi." Mama fetiței, ne explicase el, era din Tucson. Stătuse la niște rude din California până la naștere. O oră mai târziu, eram deja la geamul salonului de neonatologie de la St. John, uitându-ne la un nou-născut cu părul negru, vâlvoi, cu fețișoara ca un boboc de trandafir. La încheietură nu avea trecut numele, ca restul bebelușilor, ci „N.I.", de la „Nicio Informație", ceea ce a fost, întâmplător, exact ce oferea spitalul la orice întrebare despre un bebeluș care urma să fie adoptat. Una dintre asistente îi legase o panglică

roz în părul negru, vâlvoi. „Nu bebelușul *ăla*“, avea să-i tot spună John iar și iar în anii ce au urmat, reconstituind scena de la neonatologie, povestea recomandată despre „alegere“, momentul în care, dintre toți bebelușii din salon, noi am ales-o pe ea. „Nu bebelușul *ăla*... Bebelușul *ăla*! Bebelușul cu panglică.“

„Zi-o pe aia cu *bebelușul ăla*“, repeta ea, ca un dar pentru noi, ca o confirmare a înțelepciunii de care dăduserăm dovadă hotărând să urmăm povestea recomandată despre alegere. Povestea despre alegere nu mai este aprobată unanim de specialiștii în dezvoltarea copiilor, dar în 1966 era. „Mai zi-o o dată. Zi cu copilul cu panglica.“

Și mai târziu: „Zi partea când sună doctorul Watson“. Blake Watson era deja un personaj de folclor în spectacolul acesta.

Și mai târziu: „Zi partea despre duș“.

Până și dușul devenise parte din povestea recomandată despre alegere.

3 martie 1966.

După ce am plecat în seara aceea de la spital, ne-am oprit în Beverly Hills, să le spunem fratelui lui John, Nick, și soției lui, Lenny. Lenny s-a oferit să ne vedem a doua zi dimineață la Saks, să cumpăr un trusou pentru copil. Lua gheață dintr-o frapieră de cristal și pregătea niște băuturi festive. Cu băuturi festive era

marcată în familia noastră orice ocazie specială și, de fapt, orice ocazie obișnuită. Privind în urmă, cred că beam cu toții mai mult decât ar fi fost cazul, dar treaba asta nu ne-a dat niciunuia prin cap în 1966. Abia când mi-am recitit primele cărți de ficțiune, în care cineva era întotdeauna la parter, pregătindu-și o băutură și fredonând „Big Noise blew in from Winnetka", mi-am dat seama cât de mult beam și cât de puțină atenție acordam acestui lucru. Lenny mi-a mai pus niște gheață în pahar și a luat frapiera din cristal la bucătărie ca s-o umple la loc.

„Mergem la Saks, fiindcă, dacă faci cumpărături de 80 de dolari, îți dau leagănul gratis", a adăugat cu frapiera în mână.

Am luat paharul și l-am lăsat pe masă.

Nici nu mă gândisem că o să ne trebuiască un leagăn.

Nici nu mă gândisem că o să ne trebuiască un trusou.

Fetița cu părul negru vâlvoi a rămas în noaptea aceea și în următoarele două nopți în secția de neonatologie de la St. John și, la un moment dat în fiecare dintre acele nopți, m-am trezit în casa din Portuguese Bend zguduită de același fior, auzind valurile cum se spărgeau pe stâncile de jos, visând că uitasem de ea, că o lăsasem să doarmă într-un sertar, că mersesem

în oraș la cină sau la un film și n-avea cine să aibă grijă de bebelușul care se putea trezi oricând, singur și înfometat, în sertarul din casa din Portuguese Bend.

Visând, cu alte cuvinte, că dădusem greș.

Că primisem un copil și nu reușisem să am grijă de el.

Când ne gândim să adoptăm un copil, ba chiar și când ne gândim să facem un copil, punem accent pe partea cu „binecuvântarea".

Trecem peste clipa aceea de groază subită, de acel „dar dacă?", de căderea liberă spre un eșec inevitabil.

Dar dacă nu reușesc să am grijă de copilul ăsta?

Dar dacă nu va reuși în viață, dacă nu va reuși să mă iubească?

Și, mai rău, mult mai rău, un gând de neconceput, numai că eu l-am conceput, l-a conceput oricine a așteptat vreodată să aducă un copil acasă: *dacă nu voi reuși eu să iubesc copilul ăsta?*

3 martie 1966.

Până în clipa în care Lenny a pomenit despre leagăn, totul se întâmplase foarte repede. Până la leagăn, totul păruse relaxat, chiar vesel, nu cine știe ce diferit ca atmosferă generală de jerseele Jax și de rochiile-tunică Lilly Pullitzer din bumbac cu imprimeuri, care erau la modă în anul acela: în weekendul cu Revelionul din

1966, fusesem cu John la Cat Harbor, în celălalt capăt al insulei Catalina, pe vasul lui Morty Hall. Morty Hall era căsătorit cu Diana Lynn. Diana era prietenă bună cu Lenny. La un moment dat, în weekendul acela petrecut pe vas (probabil, având în vedere atmosfera excursiei, într-un moment în care beam ceva sau ne gândeam să bem ceva ori ne pregăteam ceva de băut sau ne gândeam să ne pregătim ceva de băut), îi spusesem Dianei că încerc să fac un copil. Diana îmi spusese că ar trebui să vorbesc cu Blake Watson. Blake Watson adusese pe lume cei patru copii ai ei și ai lui Morty. Blake Watson o adusese pe lume și pe fiica adoptivă a lui Howard și Lou Erskine, vechi prieteni cu Nick și Lenny (Howard și Nick fuseseră colegi de an la Williams), care erau întâmplător și ei pe vas în weekendul acela. Poate pentru că familia Erskine era acolo sau pentru că eu pomenisem că vreau un copil sau poate pentru că băusem paharul la care ne gândiserăm, a fost abordat subiectul adopției. Am aflat că și Diana fusese adoptată, dar nu i se spusese lucrul acesta decât atunci când împlinise douăzeci și unu de ani și, dintr-un motiv de ordin financiar, devenise necesar să afle. Părinții ei adoptivi abordaseră situația dezvăluindu-i secretul impresarului Dianei (lucru care la momentul respectiv nu păruse deplasat). Impresarul Dianei abordase situația scoțând-o pe Diana în oraș la prânz, la Beverly

Hills Hotel (nici lucrul acesta nepărând atunci ieșit din comun). Diana a primit vestea în salonul hotelului. Își amintea că, după ce i-a spus, a fugit țipând în tufele de bougainvillea din jurul bungalow-urilor.

Asta a fost tot.

Săptămâna următoare l-am cunoscut pe Blake Watson.

Când ne-a telefonat de la spital și ne-a întrebat dacă vrem fetița frumoasă, nu am ezitat nicio clipă: o voiam. Când, la spital, ne-au întrebat ce nume avem să-i dăm fetiței frumoase, nu am ezitat nicio clipă: aveam să-i spunem Quintana Roo. Văzuserăm numele pe o hartă când eram în Mexic, cu câteva luni înainte, și ne promiseserăm că, dacă o să avem vreodată o fiică (era mai mult un vis, atunci nu aveam în minte perspectiva unei fiice), o va chema Quintana Roo. Locul de pe hartă numit Quintana Roo nu era încă stat, ci un teritoriu.

Locul de pe hartă numit Quintana Roo încă era frecventat mai mult de arheologi, erpetologi și bandiți. Evenimentul uriaș care avea să fie vacanța de primăvară în Cancún nu exista încă. Nu erau zboruri low-cost. Nu exista Club Med.

Locul de pe hartă numit Quintana Roo încă era *terra incognita*.

Ca și copilul din salonul de neonatologie de la St. John.

L'adoptada, i s-a spus la noi în casă. Cea adoptată.

M'ija, i se mai spunea. Fiica mea.

Adopția, aveam să aflu, însă nu chiar imediat, este un lucru pe care e foarte greu să îl faci bine.

Conceptul în sine, cu tot cu povestea recomandată despre alegere, presupunea niște vești proaste: dacă cineva „te-a ales", ce-ți spune asta?

Nu-ți spune că erai disponibil să fii ales?

Nu-ți spune, până la urmă, că există doar doi oameni pe lumea asta?

Cel care „te-a ales"?

Și cel care nu te-a ales?

Începem să ne dăm seama cum intră cuvântul „abandon" în joc? Nu am depune eforturi ca să evităm un asemenea abandon? Nu ar fi asemenea eforturi caracterizate drept „frenetice"? Vrem să ne întrebăm ce urmează? Mai e nevoie să ne întrebăm ce alte cuvinte ne răsar în minte? Nu este unul dintre aceste cuvinte „frică"? Nu este un altul „anxietate"?

Terra incognita, așa cum văzusem eu lucrurile până atunci, era ceva fără complicații.

Că acel *terra incognita* putea avea propriile complicații nici nu-mi trecuse prin cap.

11

În ziua în care am încheiat formalitățile pentru adopție, o după-amiază fierbinte de septembrie din 1966, am plecat cu ea de la tribunalul din centrul Los Angelesului și am mers la prânz la The Bistro, în Beverly Hills. La tribunal fusese singurul bebeluș în curs de adopție; ceilalți care erau acolo pentru adopții în ziua aceea erau toți adulți, care voiau să se adopte unul pe altul pentru vreun avantaj la impozite. Și la The Bistro, chiar mai previzibil, a fost singurul bebeluș. *Qué hermosa!*[1], murmurau fermecați chelnerii. *Qué chula!*[2] Ne-au dat bancheta de pe colț, care era rezervată de obicei pentru Sidney Korshak, un gest a cărui importanță poate fi înțeleasă doar de cineva care a trăit în comunitatea aceea, în perioada aceea. „O dată să fi clătinat Korshak din cap, că sindicatul transportatorilor își schimba conducerea", avea să scrie mai târziu producătorul Robert Evans, explicând cine era Sidney Korshak. „Un semn să facă Korshak și se

1 Ce frumoasă! (sp.)

2 Ce drăgălașă! (sp.)

închide Vegasul. Un semn de la Korshak și dintr-odată Dodgers joacă baseball la lumina nocturnelor." Chelnerii i-au așezat scoica pe masă, între noi. Era îmbrăcată cu o rochiță din organdi cu buline, alb-albastră. Încă nu împlinise șapte luni. Din punctul meu de vedere, prânzul acela pe bancheta lui Sidney Korshak la The Bistro era finalul fericit al poveștii alegerii. Noi aleseserăm, fetița frumoasă acceptase alegerea noastră, la tribunal nu se înfățișase niciun părinte biologic ca să-și exercite dreptul legal absolut, potrivit legilor pentru adopții particulare din California, de a spune pur și simplu „Nu, e a mea, o vreau înapoi".

Capitolul acela, așa cum preferam eu să îl văd, era acum închis.

Frica dispăruse.

Era a noastră.

Ceea ce nu aveam să conștientizez decât peste câțiva ani era că nu fusesem niciodată singura persoană din casa noastră care simțise frica.

Dar dacă n-ați fi răspuns la telefon când a sunat doctorul Watson, ne întreba brusc, *dacă n-ați fi fost acasă, dacă n-ați fi putut să ajungeți la spital, dacă ar fi fost un accident pe autostradă, atunci ce s-ar fi întâmplat cu mine?*

Fiindcă nu aveam un răspuns bun la întrebările astea, refuzam să mă gândesc la ele.

Ea se gândea la ele.

Ea trăia cu ele.

Până când n-a mai trăit.

„Ai atâtea amintiri minunate", mi-au spus oamenii mai târziu, ca și cum amintirile aduc vreo alinare. Amintirile nu sunt o alinare. Amintirile sunt, prin definiție, legate de trecut, de lucruri pe care le-am pierdut. Amintirile sunt uniformele de la Westlake din șifonier, fotografiile decolorate și plesnite, invitațiile pentru nunțile unor oameni care nu mai sunt căsătoriți, cartonașele de liturghie de la înmormântările unor oameni ale căror chipuri nu ți le mai amintești. Amintirile sunt ceea ce nu mai vrei să-ți amintești.

12

Sidney Korshak, faimosul intermediar al Mafiei din Chicago, s-a stins din viață la vârsta de optzeci și opt de ani.

Acesta a fost titlul necrologului lui Sidney Korshak din *The New York Times*, în 1996. „O dovadă a succesului cunoscut de Sidney Korshak este că nu a fost niciodată pus sub acuzare, în ciuda faptului că a făcut obiectul mai multor investigații federale și statale", continua necrologul. „Iar convingerea larg răspândită că el comisese, într-adevăr, infracțiunile pe care autoritățile nu le puteau demonstra l-a făcut un aliat indispensabil al marilor producători, directori și politicieni de la Hollywood."

Cu treizeci de ani înainte, Morty Hall declarase ritos că, din principiu, el și Diana nu aveau să meargă niciodată la o petrecere organizată de Sidney Korshak.

Țin minte că Morty și Diana s-au certat cu patimă într-o seară, la cină, pornind de la ideea asta cu totul și cu totul ipotetică.

Morty și Diana și cearta aceea pătimașă de la cină, dacă ar trebui sau nu să refuze să meargă la o petrecere dată de Sidney Korshak, sunt, mă văd nevoită să concluzionez, lucrul la care se referă oamenii când vorbesc despre amintirile mele minunate.

Am văzut-o de curând pe Diana într-o reclamă veche, una dintre curiozitățile care apar pe YouTube. Poartă capă din blană de nurcă și se sprijină pe capota unui Olds 88. Cu vocea ei ușor răgușită, prezintă acel Olds 88 drept „cel mai tare pe care îl știu". Moment în care respectivul Olds 88 începe să-i vorbească, spunându-i că are un „motor de rachetă" și „cutie automată". Diana se înfășoară în capa din blană de nurcă. „Asta-i *grozav*!", îi răspunde ea mașinii, cu aceeași voce răgușită.

Mă gândesc că Diana, în reclama aceea la Olds 88, nu pare neapărat genul care ar refuza cu indignare să meargă la o petrecere dată de Sidney Korshak.

Mă gândesc și că nimeni dintre cei care ar putea da astăzi peste reclama aceea pe YouTube nu ar ști cine era Sidney Korshak, nici cine era Diana și nici măcar ce era un Olds 88.

Timpul trece.

Diana nu mai e. A murit în 1971, la patruzeci și cinci de ani, din cauza unei hemoragii cerebrale.

S-a prăbușit după o probă de costume pentru un film la care avea să înceapă lucrul în câteva zile și în care avea să fie cel de-al treilea personaj principal, după Tuesday Weld și Anthony Perkins — *Play It As It Lays*, pentru care scriseserăm scenariul John și cu mine și în care a fost înlocuită de Tammy Grimes. Ultima oară când am văzut-o era la secția de terapie intensivă de la spitalul Cedars–Sinai din Los Angeles. Lenny și cu mine merseserăm împreună s-o vizităm. Data următoare când am intrat împreună cu Lenny în secția de terapie intensivă de la Cedars a fost când am mers s-o vedem pe Dominique, fiica ei și a lui Nick, care fusese strangulată în fața casei ei din Hollywood. „Arată mai rău și decât Diana", a murmurat Lenny când a văzut-o pe Dominique, trăgând aer în piept atât de brusc încât de-abia am auzit-o. Am înțeles perfect ce voia să spună. Lenny voia să spună că Diana nu supraviețuise. Lenny voia să spună că Dominique nu avea să supraviețuiască. Știam asta — presupun că o știusem din clipa în care polițistul care mă căutase se prezentase ca „detectiv de la Omoruri" —, dar nu voiam să aud pe nimeni spunând-o cu voce tare. Acum câteva luni m-am întâlnit din întâmplare în New York cu una dintre fiicele Dianei. Am luat prânzul în cartier. Fiica Dianei și-a adus aminte că

ultima oară când ne văzuserăm, mama ei era încă în viață și locuia în New York, și că eu o adusesem pe Quintana să se joace cu fetele ei. Ne-am promis să păstrăm legătura. În drum spre casă în ziua aceea, mi-am dat seama că se întâmplase de prea multe ori să văd pentru ultima oară oameni dragi în câte o secție de terapie intensivă.

13

Toate își au vremea lor.

Eclesiastul, da, dar eu mă duc cu gândul întâi la The Byrds și la melodia „Turn! Turn! Turn!".

Mă duc cu gândul întâi la Quintana Roo, cum stătea pe jos, pe parchetul gol al casei de pe Franklin Avenue și pe dalele de teracotă ceruite ale casei din Malibu, ascultând The Byrds la magnetofon.

The Byrds și The Mamas and the Papas, cu melodia „Do You Wanna Dance?"[1].

„Vreau să dansez!", îi răspundea magnetofonului, fredonând.

Toate își au vremea lor. *Mi-ar lipsi trecerea anotimpurilor*, le place newyorkezilor să spună, subliniind astfel mândria deosebită pe care o simt fiindcă nu locuiesc în sudul Californiei. De fapt, și în sudul Californiei există anotimpuri diferite — există, de exemplu, „anotimpul incendiilor" sau „anotimpul când vin incendiile", și mai există și „anotimpul în

1 „Do You Wanna Dance?", melodie preluată în anul 1966 de formația The Mamas and the Papas. În traducere, „Vrei să dansezi?".

care vine ploaia", dar asemenea anotimpuri sud-californiene, care atunci când sosesc o fac atât de teatral încât par lovituri aleatorii ale sorții, nu sugerează în mod inexorabil trecerea timpului. Celelalte anotimpuri, cele atât de prețuite pe Coasta de Est, o fac. Anotimpurile din sudul Californiei te duc cu gândul la violență, dar nu neapărat la moarte. Anotimpurile din New York — căderea implacabilă a frunzelor, lăsarea tot mai timpurie a întunericului, chiar nopțile albastre înseși — nu sugerează decât moartea. A fost un anotimp în care eu să fi avut un copil. Și a trecut anotimpul acela. Încă nu am descoperit anotimpul în care să nu o aud fredonând spre magnetofon, ca răspuns.

Încă o aud fredonând spre magnetofon.

Vreau să dansez.

Așa cum încă văd iasomia de Madagascar pe care și-o împletise în coadă, văd prin voal tatuajul cu plumeria.

Alt lucru pe care încă îl văd din ziua nunții la St. John the Divine: tălpile roșii ale pantofilor ei.

Avea pantofi Christian Louboutin, dintr-un satin pal, cu tălpi roșu-aprins.

Tălpile roșii se vedeau când a îngenuncheat în fața altarului.

14

Înainte de nașterea ei, plănuiam o călătorie la Saigon.

Aveam articole de scris pentru reviste, aveam acreditări, aveam tot ce ne trebuia.

Inclusiv, brusc, un bebeluș.

Anul acela, 1966, în timpul căruia prezența militară americană în Vietnam avea să ajungă la 400 000 de soldați și B-52-urile americane începuseră să bombardeze Nordul, nu era chiar anul ideal în care să călătorești cu un bebeluș în Asia de Sud-Est, însă mie nu mi-a dat prin cap să renunț sau măcar să-mi modific planul. Ba chiar am mers la cumpărături după lucrurile care mi-au părut necesare: câteva rochii Donald Brooks din olandă în culori pastel, pentru mine, o umbreluță de soare înflorată Porthault, ca să-i țină umbră fetiței, de parcă și ea, și eu aveam să ne urcăm într-un zbor Pan Am și să coborâm la *Le Cercle Sportif*[1].

1 Complex sportiv din Saigon, înființat în 1869.

Până la urmă călătoria asta în Saigon nu a mai avut loc, cu toate că anularea ei nu a fost sub nicio formă legată de ceea ce ar fi părut motivul evident — în cele din urmă, am renunțat la plan pentru că John a trebuit să termine cartea pe care se angajase s-o scrie despre César Chávez și Asociația Națională a Fermierilor și despre greva strugurilor de la DiGiorgio din Delano[1]; pomenesc Saigonul doar ca să subliniez cât de greșit înțelegeam ce presupune să ai un copil, și cu atât mai mult ce presupune să adopți unul.

Cum să nu fi avut o concepție greșită?

Îmi fusese pusă în brațe o fetiță desăvârșită, din senin, la spitalul St. John din Santa Monica. Era exact fetița pe care mi-o doream. În primul rând, era frumoasă. *Hermosa, chula.* Mă opreau străinii pe stradă și-mi spuneau cât de frumoasă este. „Am o fetiță frumoasă la St. John", îmi spusese Blake Watson, și avusese dreptate. Toată lumea ne trimitea rochițe, un omagiu pentru fetița frumoasă. Le așezasem în șifonierul ei pe toate șaizeci (le-am numărat la nesfârșit), fâșii micuțe, imaculate din batist și marchizet pe umerașe din lemn în miniatură. Și umerașele din lemn în miniatură erau tot un dar pentru fetița

1 Grevă declanșată în 1965 în regiunea Delano din California de muncitorii filipinezi din agricultură, ca formă de protest față de condițiile improprii de muncă. Greva a durat cinci ani, a atras și alte mișcări sindicale și i-a determinat în cele din urmă pe viticultori să încheie primele contracte colective.

frumoasă, încă un omagiu de la rudele ei dobândite instantaneu, mătuși, unchi și veri din West Hartford (familia lui John) și din Sacramento (familia mea), toți înnebuniți după ea. Țin minte că i-am schimbat de patru ori rochița în după-amiaza în care asistenta socială a făcut vizita obligatorie la domiciliu ca să observe candidata pentru adopție în mediul său familial.

Am stat în curte, pe iarbă.

Candidata pentru adopție se juca la picioarele noastre.

Nu i-am spus și asistentei sociale că, până de curând, printre planurile de viitor ale candidatei la adopție se numărase și Saigonul.

Nu i-am spus nici că planurile actuale includeau în schimb o escală la motelul Starlight din Delano.

Arcelia, care ne făcea curățenie în casă și spăla fâșiuțele de batist, uda de zor grădina, așa cum stabiliserăm.

„Așa cum stabiliserăm", căci Arcelia fusese pregătită pentru vizită.

Ideea unei întâlniri spontane între Arcelia și asistenta socială trimisă de stat ridicase de la bun început o mulțime de griji înfiorătoare, scenarii imaginare care nu mă lăsau să dorm la orele mici ale dimineții și care erau din ce în ce mai chinuitoare, pe măsură ce se apropia ziua vizitei: dacă asistenta socială observa că

Arcelia vorbea numai în spaniolă? Dacă se întâmpla ca asistenta socială să se intereseze de actele Arceliei? Ce ar fi scris în raportul ei, dacă ar fi bănuit că încredințam fetița perfectă unei imigrante fără acte?

Asistenta socială a făcut, în engleză, o remarcă banală despre vremea plăcută.

M-am crispat, intuind o capcană.

Arcelia a zâmbit serafic și a continuat să ude plantele.

M-am relaxat.

Moment în care Arcelia, deloc serafic, ba chiar de-a dreptul dramatic, a aruncat furtunul cât colo și a înșfăcat-o pe Quintana, zbierând „*Víbora!*".

Asistenta socială locuia în Los Angeles, trebuie să fi știut ce însemna *víbora*, *víbora* în Los Angeles însemna șarpe, iar șarpe în Los Angeles însemna șarpe cu clopoței. Eram destul de sigură că șarpele cu clopoței i se năzărise, dar chiar și așa, le-am dus pe Arcelia și pe Quintana în casă, apoi m-am întors la asistenta socială. E un joc de-ale noastre, am mințit-o. Arcelia se preface că vede un șarpe. Râdem cu toții. Fiindcă, după cum vedeți și dumneavoastră, nu e niciun șarpe.

Nu putea fi vreun șarpe în grădina Quintanei Roo.

Abia mai târziu mi-am dat seama că o creșteam ca pe o păpușă.

Nu m-ar fi învinovățit niciodată pentru asta.

Și-ar fi dat seama că e o reacție logică după ce primisem din senin, la spitalul St. John din Santa Monica, o fetiță frumoasă, chiar pe ea. Acasă, după botezul de la biserica catolică St. Martin of Tours, din Brentwood, am mâncat sandviciuri cu năsturel și am băut șampanie, iar mai târziu, pentru cei rămași până la ora cinei, am avut pui prăjit. Casa pe care o închiriasem în primăvara aceea îi aparținea Sarei Mankiewicz, văduva lui Herman Mankiewicz; Sara avea să călătorească timp de șase luni și, cu toate că pusese bine vesela pe care nu voia s-o folosim, împreună cu Oscarul câștigat de Herman Mankiewicz pentru *Cetățeanul Kane* (O să vă vină prietenii în vizită, ne spusese, o să se îmbete, o să vrea să se joace cu el.), ne lăsase vesela Minton, care avea același model ca dalele Minton ce îmbracă arcada de la sud de fântâna Bethesda din Central Park. Până la botez nu folosisem deloc vesela Minton, dar în seara aceea am pus farfuriile, împreună cu puiul prăjit, pe o masă pe care am improvizat un mic bufet suedez. Țin minte că Diana mânca, de pe una dintre farfuriile elegante, o aripă de pui, iar o fărâmă de rozmarin de pe friptură era singurul cusur de pe manichiura ei imaculată. Fetița perfectă dormea într-una una dintre cele două rochițe lungi, albe, pentru botez pe care le avea (avea două rochițe lungi, albe pentru botez, pentru că

primise două rochițe lungi, albe pentru botez, una din batist, cealaltă din olandă, încă un omagiu) în leagănul de la Saks. Nick, fratele lui John, făcea fotografii. Mă uit acum la fotografiile acelea și mă izbește cât de multe dintre femei purtau costume Chanel și brățări David Webb și fumau. A fost o perioadă din viața mea în care chiar credeam cu tărie că, undeva între prăjitul puiului ce urma să fie servit în setul de veselă al Sarei Mankiewicz și cumpărarea umbreluței Porthault, ca s-o ferească de soare pe fetița frumoasă în Saigon, bifasem principalele puncte ale „maternității".

15

V-am povestit cu un motiv anume despre Arcelia și despre cele șaizeci de rochițe.

Când am pomenit lucrurile acestea am fost conștientă că unii cititori (mai mulți decât ar crede unii dintre voi, mai puțini decât ar crede aceia nu foarte indulgenți dintre voi) ar interpreta această informație banală pe care am oferit-o (își îmbrăca fetița în haine care aveau nevoie de spălare și de călcare, avea un ajutor pentru spălat și de călcat) ca pe o dovadă că, de fapt, Quintana nu a avut o copilărie „obișnuită", că a fost „privilegiată".

Am ținut să deschid subiectul ăsta.

În Los Angeles copilăriile „obișnuite" implică adeseori pe cineva care vorbește spaniolă, dar nu am să aduc argumentul acesta.

Nici măcar nu am să susțin că a avut o copilărie „obișnuită", cu toate că nu sunt sigură cine anume are o copilărie obișnuită.

„Privilegiu" e altceva.

„Privilegiu" este o judecată.

„Privilegiu" este o opinie.

„Privilegiu“ este o acuzație.

„Privilegiu“ rămâne ceva ce — când mă gândesc câte a îndurat, când mă gândesc la toate cele ce au urmat — n-o să recunosc ușor.

Mă uit din nou la fotografiile făcute de Nick la botez.

De fapt, după-amiaza când au fost făcute pozele astea, după-amiaza petrecută la St. Martin of Tours și în casa Sarei Mankiewicz, după-amiaza în care Quintana a purtat cele două rochițe de botez și eu am purtat una dintre rochiile Donald Brooks din olandă pastelată pe care le cumpărasem având impresia greșită că-mi vor trebui la Saigon, nu a fost ceea ce am considerat eu botezul ei „adevărat“. (O întrebare: ați fi considerat cumpărarea unor rochii din olandă pastelată pentru Saigon un semn al „privilegiului“? Sau ați fi considerat-o mai curând un semn de prostie crasă?) „Adevăratul“ ei botez avusese loc într-o chiuvetă din faianță, în casa de pe Portuguese Bend, la câteva zile după ce o adusesem acasă de la secția de neonatologie a spitalului St. John din Santa Monica. O botezase chiar John, iar mie mi-a spus după aceea.

Țin minte că a avut o atitudine oarecum defensivă.

Ce mi-a spus atunci când m-a anunțat n-a avut chiar sensul de „M-am gândit c-am putea să botezăm copilul, tu ce zici?“.

Ce mi-a spus când m-a anunțat a fost mai curând ceva de genul „Tocmai am botezat copilul, obișnuiește-te cu ideea".

Se pare că îl îngrijorase faptul că data pentru botez pe care o stabilisem la St. Martin of Tours era abia peste două luni.

Se pare că nu voise să riște să condamne bebelușul nostru încă nebotezat la Purgatoriu.

Știam de ce nu îmi spusese înainte s-o facă.

Nu-mi spusese înainte s-o facă pentru că eu nu eram catolică și își imagina că aveam să mă împotrivesc.

Dintre noi doi, însă, eu am fost cea care a considerat ziua aceea și chiuveta din faianță a fi „adevăratul" botez.

Celălalt botez, botezul la care au fost făcute fotografiile, a fost botezul „elegant".

Câteva figuri din fotografii îmi atrag atenția.

Connie Wald, îmbrăcată într-unul dintre cele câteva costume Chanel etalate în după-amiaza aceea, în cazul ei fiind unul din tweed albastru și bej, căptușit cu mătase ciclamen. Connie i-a dăruit Quintanei una dintre cele două rochii lungi, albe pe care le-a purtat la biserică și după aceea. Până pe la vreo nouăzeci de ani, când a făcut o nevropatie, Connie a înotat în fiecare zi. A redus numărul turelor de bazin făcute zilnic și nu a mai condus singură prin Beverly Hills

în Rolls-Royce-ul ei bătrâior, dar, altfel, și-a trăit viața exact ca înainte. A purtat în continuare rochiile Claire McCardell primite când era model pentru McCardell, prin anii 1940. A continuat să organizeze două sau trei cine festive pe săptămână, gătea chiar ea, amesteca tinerii și bătrânii într-un fel care îi flata pe toți cei prezenți, aprindea focuri uriașe în șemineul din bibliotecă și umplea mesele cu migdale sărate și cu boluri mari pline de creson indian și de trandafiri pe care și-i cultiva în continuare singură. Connie fusese căsătorită cu producătorul Jerry Wald, despre care se spunea că ar fi fost inspirația lui Budd Schulberg pentru Sammy Glick din *What Makes Sammy Run* și care murise cu câțiva ani înainte s-o cunosc eu. Mi-a povestit la un moment dat despre cele șase săptămâni pe care le petrecuse în Nevada, stabilindu-și reședința, obligatorie ca să divorțeze de fostul soț și să se poată căsători cu Jerry Wald. Nu petrecuse acele șase săptămâni în Las Vegas, pentru că Las Vegasul, așa cum aveam să-l cunoaștem noi mai târziu, nu exista încă. Petrecuse cele șase săptămâni la 30 de kilometri de Las Vegas, în Boulder City, care fusese construit de Biroul pentru Ape și Energie drept tabără de construcție pentru barajul Hoover și unde atât jocurile de noroc, cât și apartenența la sindicate erau interzise prin lege. Am întrebat-o ce găsise de făcut vreme de șase săptămâni în

Boulder City. Mi-a povestit că Jerry îi dăruise un câine pe care îl plimbase în fiecare zi pe străzile identice, mărginite de bungalow-uri guvernamentale identice, care alcătuiau Boulder City, și apoi peste baraj. Țin minte că asta mi s-a părut cea mai frapantă poveste auzită vreodată despre îndârjirea cuiva care stătuse sau nu stătuse în Las Vegas — subiect pe tema căruia nu prea lipsesc poveștile frapante.

Diana.

Diana Lynn, Diana Hall.

Altă figură care-mi atrage atenția în fotografiile făcute în ziua aceea.

În poza aceasta are în mână un pahar cu șampanie și fumează o țigară. Îmi dau seama, uitându-mă la poză, că datorită Dianei a fost posibil totul. Diana a fost cea care m-a atras în conversația despre adopție de Revelionul acela, pe vasul lui Morty. Diana a fost cea care a vorbit cu Blake Watson, Diana a fost cea care a intuit ce nevoie teribilă aveam de Quintana. Diana mi-a schimbat viața.

16

Unii dintre noi simt o nevoie copleșitoare de a avea un copil și unii dintre noi, nu. La mine a apărut destul de brusc, pe la douăzeci și cinci de ani, când lucram pentru *Vogue*, și a fost ca un val de hulă. Odată ce m-a lovit valul ăsta, am început să văd bebeluși peste tot. Le urmăream cărucioarele pe stradă. Decupam poze cu bebeluși de prin reviste și le prindeam în piuneze pe perete, lângă pat. Adormeam cu gândul la ei, imaginându-mi-i: imaginându-mi că-i țin în brațe, imaginându-mi puful de pe căpșoarele lor, imaginându-mi pielicica moale de la tâmple, imaginându-mi cum fac ochii mari când îi privești.

Până atunci, sarcina fusese doar o spaimă, un accident ce trebuia evitat cu orice preț.

Până atunci, nu simțisem decât ușurare în acel moment din lună când începeam să sângerez. Dacă momentul întârzia chiar și cu o zi, plecam imediat de la birou, de la *Vogue*, și, căutând confirmarea rapidă că nu eram însărcinată, mergeam la doctorul meu, un internist de la spitalul Columbia Presbyterian care,

fiindcă soacra lui fusese redactor-șef la *Vogue* și cabinetul lui era întotdeauna disponibil pentru angajatele speriate, era cunoscut drept „doctorul *Vogue*“. Țin minte că stăteam în sala de consultații din East Sixty-seventh Street într-o dimineață, așteptând rezultatul celui mai recent test cu iepuroaica pe care îl implorasem să mi-l facă. A intrat în încăpere fluierând și a început să-și stropească plantele de pe pervaz.

L-am întrebat despre test.

A continuat să stropească plantele.

Trebuia să aflu rezultatul, i-am explicat, fiindcă urma să plec de Crăciun în California. Aveam biletul în geantă. Am deschis geanta, i-am arătat.

„S-ar putea să n-ai nevoie de un bilet pentru California“, mi-a zis el. „S-ar putea să ai nevoie de un bilet pentru Havana.“

I-am înțeles corect vorbele, intenția fusese să mă îmbărbăteze, era felul lui ocolit de a-mi spune că s-ar putea să am nevoie de un avort și că mă putea ajuta cu chestia asta, însă primul meu răspuns a fost să resping vehement soluția pe care mi-o propunea: era o nebunie, în niciun caz, nici nu intra în discuție.

Nu aveam cum să merg la Havana.

La Havana era revoluție.

Și chiar era: era decembrie 1958, Fidel Castro avea să intre în Havana în doar câteva zile.

I-am spus lucrul ăsta.

„Mereu e câte o revoluție la Havana", mi-a răspuns doctorul *Vogue*.

O zi mai târziu am început să sângerez și am plâns toată noaptea.

Am crezut că regret faptul că ratasem momentul acela istoric din Havana, dar s-a dovedit că mă lovise valul și ceea ce regretam era că nu aveam copilul, copilul pe care încă nu-l întâlnisem, copilul pe care în cele din urmă aveam să-l aduc acasă de la spitalul St. John din Santa Monica. *Dar dacă n-ați fi fost acasă, dacă n-ați fi putut să ajungeți la spital, dacă ar fi fost un accident pe autostradă, atunci ce s-ar fi întâmplat cu mine?* Nu cu multă vreme în urmă, când am citit fragmentul din romanul scris ca să ne arate ea nouă, pasajul în care protagonista crede c-ar putea fi însărcinată și hotărăște să abordeze situația mergând la pediatrul ei, mi-am amintit dimineața aceea pe East Sixty-seventh Street. *Acum nici nu le mai păsa de ea.*

17

Sunt câteva momente din acei primi ani cu ea pe care mi le amintesc foarte clar.

Aceste momente foarte clare ies în evidență, revin, îmi vorbesc direct, într-un fel mă umplu de bucurie, iar în altul încă îmi frâng inima.

Îmi amintesc foarte clar, de exemplu, că tranzacțiile ei cele mai timpurii implicau ceva ce ea numea „mărunțișuri". Conferise acestui termen, pe care îl folosea ca pe un sinonim pentru „proprietăți", dar părea să fie împrumutat de la „magazinele cu mărunțișuri" din numeroasele hoteluri prin care fusese deja purtată, o importanță considerabilă, pendulând amețitor între copilărie și sofisticare. La un moment dat mi-a cerut o cariocă bună, iar a doua zi am găsit-o folosind-o ca să împartă o cutie goală în „sertare", sau zone desemnate pentru câte o categorie a acestor „mărunțișuri". „Sertarele" cărora le stabilise deja scopul erau: „Bani", „Pașaport", „Planul meu de pensie", „Bijuterii" și, în cele din urmă — doar cu greu reușesc să vă spun asta —, „Jucării mici".

Din nou, cu acea caligrafie îngrijită.

Numai caligrafia aceea, și nu pot s-o uit.

Numai scrisul acela, și îmi frânge inima.

Alt moment, dacă mă gândesc bine, nu foarte diferit: îmi aduc aminte foarte clar o seară de Crăciun la bunica ei, în West Hartford, când John și cu mine ne-am întors de la film și-am găsit-o singură, ghemuită pe treptele ce duceau spre etajul al doilea. Luminițele din pom erau stinse, bunica ei dormea, toată lumea din casă dormea, iar ea ne aștepta răbdătoare să ne întoarcem și să ne ocupăm de „noua problemă". Am întrebat-o care era noua problemă. „Tocmai am observat că am cancer", ne-a spus, și și-a dat la o parte părul de pe frunte, ca să ne arate ceea ce stabilise că era o excrescență pe scalp. De fapt, era pojar, nu încăpea îndoială că îl luase de la grădiniță înainte de a pleca din Malibu și abia acum se manifesta, dar, în cazul în care era cancer, ea se pregătise mental să-i facă față.

Acum îmi dă o întrebare prin minte:

Subliniase cumva „noua" când ne spusese „noua problemă"?

Voia să ne dea de înțeles că mai erau și probleme vechi, neprecizate, probleme cu care hotărâse să nu ne împovăreze deocamdată?

Un al treilea exemplu: țin minte foarte clar casa pentru păpuși pe care a construit-o pe rafturile bibliotecii

din camera ei, în casa de pe plajă. Lucrase la ea mai multe zile, după ce studiase cu atenție o improvizație similară într-un exemplar vechi din *House & Garden* („Casa de păpuși a lui Muffet Hemingway[1]“ era numele pe care i-l dăduse prototipului, inspirându-se din titlul din *House & Garden*), dar aceasta era inaugurarea oficială. Aici era sufrageria, ne-a explicat ea, și aici era livingul, și aici era bucătăria, și aici era dormitorul.

Am întrebat-o despre un raft din bibliotecă pe care nu-l decorase în niciun fel și nu părea să aibă o destinație anume.

Acolo, mi-a spus ea, urma să fie camera proiectorului.

Camera proiectorului.

Am încercat să cuprind lucrul ăsta cu mintea.

Câteva cunoștințe de-ale noastre din Los Angeles aveau, într-adevăr, o cameră a proiectorului acasă, dar, cel puțin din câte știam eu, ea nu văzuse niciodată o asemenea încăpere. Oamenii aceia, care aveau camere cu proiectoare, făceau parte din viața noastră „de la serviciu“. Ea, îmi imaginasem eu, făcea parte din viața noastră „particulară“. Iar viața noastră „particulară“, îmi mai imaginasem eu, era separată, dulce, neprofanată.

1 Joan „Muffet“ Hemingway (n. 1950), nepoata lui Ernest Hemingway, este actriță și scriitoare.

Am lăsat la o parte distincția asta și am întrebat-o cum avea de gând să mobileze camera proiectorului.

Trebuia să fie o masă pentru telefonul proiecționistului, ne-a spus ea, apoi s-a oprit să mai analizeze un pic raftul gol.

„Și ce mi-o mai trebui pentru Dolby Sound", a adăugat.

În timp ce descriu toate aceste amintiri clare, mă izbește lucrul pe care îl au în comun: în toate situațiile astea, ea încerca să abordeze viața ca un adult, încerca să fie convingătoare în rolul de om mare, la o vârstă la care încă avea dreptul să fie un copilaș. Putea vorbi despre „planul meu de pensie" și putea vorbi despre „Dolby Sound" și putea vorbi despre cum „tocmai observase" că are cancer, putea telefona la Camarillo ca să afle ce avea de făcut dacă înnebunea și putea suna la Twentieth Century-Fox ca să afle ce avea de făcut dacă voia să ajungă vedetă, dar nu era, de fapt, pregătită să acționeze în virtutea răspunsurilor pe care le-ar fi primit. „Jucăriile mici" încă puteau avea o greutate egală cu a celorlalte lucruri. Încă mai putea merge la pediatru.

Confuzia asta legată de locul ei în ordinea cronologică a lumii era, oare, greșeala noastră?

Îi ceruserăm noi să fie om mare?

Îi ceruserăm noi să-și asume responsabilitatea înainte ca ea s-o poată face?

O împiedicaseră așteptările noastre să reacționeze ca un copil?

Țin minte că am dus-o, când avea patru sau cinci ani, la cinematograf, la Oxnard, să vadă *Nicolae și Alexandra*. Când ne întorceam cu mașina spre casă, a vorbit despre țar și despre țarină spunându-le „Nicky și Sunny" și a decretat, când am întrebat-o dacă i-a plăcut filmul: „Cred c-o să aibă un succes răsunător".

Cu alte cuvinte, deși tocmai aflase o poveste care mie mi se păruse, în timp ce o urmăream împreună cu ea, înfiorătoare, o poveste în care atât părinții, cât și copiii se aflau într-un pericol inimaginabil — un pericol chiar mai inimaginabil pentru copii, căci însăși sursa lui era ghinionul de a se fi născut din acei părinți —, ea apelase fără nicio ezitare la răspunsul standard local, evaluând rapid potențialul comercial. Într-o situație asemănătoare, câțiva ani mai târziu, când am dus-o la Oxnard să vadă *Fălci*, a urmărit filmul îngrozită și mai târziu, când eu încă descărcam cumpărăturile, a țopăit până pe plajă și s-a aruncat în valuri. În fața unor pericole pe care eu le consideram reale, ea se arăta neînfricată. Când avea opt sau nouă ani și s-a înscris la Salvamarii Juniori, un program organizat de salvamarii din Los Angeles County, care presupunea să fie dusă în mod repetat dincolo de brizanții de la Zuma Beach cu o barcă a salvamarilor și să se întoarcă înot, John

și cu mine am mers s-o luăm la finalul programului și am găsit plaja pustie. În cele din urmă am văzut-o, singură, zgribulită într-un prosop, în spatele unei dune. Se pare că salvamarii insistaseră, „fără niciun fel de motiv", ca toți copiii să meargă acasă. I-am spus că un motiv trebuie să fi avut ei. „Doar rechinii", mi-a răspuns. Am privit-o. Era vădit dezamăgită, chiar un pic dezgustată, deranjată de felul în care decursese dimineața aceea. A ridicat din umeri. „Erau doar niște rechini albaștri", a mai zis.

Când îmi amintesc de „mărunțișuri", sunt obligată să-mi aduc aminte de hotelurile în care a stat încă dinainte să împlinească cinci sau șase sau șapte ani. Spun „obligată să-mi amintesc" pentru că imaginile pe care le am în minte cu ea în hotelurile de atunci sunt complicate. Pe de o parte, imaginile acelea au rămas cele mai veritabile amintiri ale mele despre paradoxul pe care îl întrupa ea — copilul care se străduia să nu pară copil, eforturile neobosite de a se prezenta convingător ca „om mare". Pe de altă parte, chiar asemenea imagini — aceleași imagini — încurajează perceperea ei ca fiind „privilegiată", deposedată cumva de o copilărie „normală".

Privind lucrurile din afară, nu avea ce să caute în hotelurile alea.

Lancaster, și Ritz, și Plaza Athénée din Paris.

Hotelul Dorchester din Londra.

St. Regis și Regency din New York, dar și Chelsea. Chelsea era pentru acele deplasări la New York în care nu aveam fonduri de protocol. La Chelsea îi găseau un leagăn la parter și John îi aducea micul dejun de la White Tower, de peste drum.

Fairmont și Mark Hopkins din San Francisco.

Kahala și Royal Hawaiian din Honolulu. „Unde a dispărut dimineața?", se minuna la Royal Hawaiian când se trezea, încă pe fusul orar de pe continent, și vedea că afară e întuneric. „Imaginează-ți un copil de cinci ani mergând pe jos până la recif", spunea la Royal Hawaiian, amețită, când o țineam de mâini și o învârteam prin apa mică.

Ambassador și Drake din Chicago.

Chiar la Ambassador, în faimosul lor restaurant Pump Room, la miezul nopții, a mâncat pentru prima oară caviar și nu a fost neapărat un succes, având în vedere că după aceea a vrut caviar la toate mesele și nu înțelegea întru totul diferența dintre „cu fonduri de protocol" și „fără fonduri de protocol". Se întâmplase să fie în Pump Room la miezul nopții fiindcă în seara aceea o dusesem pe Chicago Stadium, la concertul unei trupe pe care o urmăream, Chicago, în legătură cu care ne documentam pentru *S-a născut o stea*. Stătuse pe

scenă pe toată durata concertului, pe unul dintre amplificatoarele de sunet. Trupa cântase „Does Anybody Really Know What Time It Is" și „25 or 6 to 4". Când vorbea despre membrii trupei, le spunea „băieții".

Când plecaserăm de la Chicago Stadium în seara aceea, cu băieții, mulțimea de fani luase cu asalt mașina și o legănase pe roți, lucru care pe Quintana o încântase.

Nu voia să meargă a doua zi la bunica ei, în West Hartford, m-a anunțat când ne-am întors la hotel, voia să meargă la Detroit cu băieții.

Cam așa era cu păstrarea vieții noastre „particulare" separată de viața noastră „de serviciu".

Adevărul este că era inseparabilă de viața noastră de serviciu. Viața noastră de serviciu era chiar motivul pentru care ajungea în atâtea hoteluri. Când avea cinci sau șase ani, de exemplu, am luat-o cu noi la Tucson, unde se filma *Viața și timpurile judecătorului Roy Bean*. Hotelul Hilton Inn, unde era cazată echipa de producție, trimitea o dădacă să stea cu ea cât vedeam noi filmările brute din ziua anterioară. Dădaca a rugat-o să-i facă rost de autograful lui Paul Newman. I-a povestit ceva despre un fiu infirm. Quintana a făcut rost de autograf, i l-a adus dădacei și apoi a izbucnit în lacrimi. Nu mi-a fost niciodată clar dacă a plâns cu gândul la băiatul infirm sau fiindcă s-a simțit manipulată de dădacă.

Dick Moore era directorul de imagine pentru *Viața și timpurile judecătorului Roy Bean*, dar ea nu a părut să facă nicio legătură între acest Dick Moore, pe care îl vedea la Hilton Inn în Tucson, și acel Dick Moore pe care îl vedea la noi pe plajă. Pe plaja noastră toată lumea se simțea ca acasă, și ea la fel. La Hilton Inn din Tucson toată lumea lucra, deci și ea la fel. „La serviciu" era un mod de a exista pe care și-l însușea până în miezul ființei. Când avea nouă ani, am luat-o cu mine într-un turneu de promovare a unei cărți, care includea escale în opt orașe: New York, Boston, Washington, Dallas, Houston, Los Angeles, San Francisco și Chicago.

„Ți-au plăcut monumentele noastre?" a întrebat-o Katharine Graham în Washington.

A părut nedumerită, dar intrigată.

„Ce monumente?" a întrebat, interesată, fără să știe că majoritatea copiilor care vizitau Washingtonul erau duși să vadă Memorialul Lincoln, nu redacția radioului public și cea de la *The Washington Post*.

Din turneul acela, orașul care i-a plăcut cel mai mult a fost Dallasul. Cel mai puțin i-a plăcut în Boston. Bostonul, s-a plâns ea, era „doar alb".

„Adică n-ai văzut prea mulți oameni negri în Boston", i-a sugerat mama lui Susan Traylor când Quintana s-a întors în Malibu și i-a povestit despre călătorie.

„Nu", i-a răspuns Quintana cât se poate de sigură pe chestiunea asta. „Adică nu e color."

În călătoria aceea a învățat să comande la room service câte trei coaste de miel.

În călătoria aceea a învățat să-și treacă numărul camerei de hotel când comanda Shirley Temple-uri.

Dacă un șofer sau un reporter nu apărea la ora programată în călătoria asta, ea știa ce era de făcut: verifică programul și „sun-o pe Wendy", Wendy fiind directoarea pentru PR de la Editura Simon & Schuster. Știa care librării își trimiteau rapoartele de vânzări la care liste de bestselleruri și știa numele celor mai mari cumpărători și știa ce este o „cameră verde" și știa cu ce se ocupă impresarii. Știa cu ce se ocupă impresarii pentru că, înainte să împlinească patru ani, într-o zi în care programul cu menajera căzuse, am luat-o cu mine la o întâlnire la biroul William Morris din Beverly Hills. O pregătisem, îi explicasem că la întâlnire aveam să vorbim despre cum câștigam banii cu care plăteam pentru coastele de miel de la room service, insistasem cât de important era să nu ne întrerupă și să nu întrebe când putem să plecăm. S-a dovedit însă că pregătirile acestea erau cu totul inutile. Era mult prea interesată de ce se întâmpla la întâlnire ca să ne întrerupă. A acceptat un pahar cu apă când i-a fost oferit, a manevrat paharul greu din cristal Baccarat

fără să-l verse, a ascultat cu atenție și nu a spus nimic. Abia la finalul întrevederii i-a pus impresarului de la William Morris întrebarea care o frământa:

„Dar când îi dați banii?"

Atunci când i-am aflat nedumeririle, ne-am gândit și la ale noastre?

Încă mai am cutia cu „mărunțișuri" în dulap, încă poartă însemnele făcute de ea.

18

Nu cunosc mulți oameni care consideră că au fost părinți buni. Și cei care se consideră părinți de succes tind să aducă în discuție niște repere care indică (propriul) statut în lume: diploma de la Stanford, masterul de la Harvard, practica la o firmă de avocatură de vază. Aceia dintre noi mai puțin dispuși să ne facem singuri complimente cu privire la abilitățile noastre de parenting, cu alte cuvinte, cei mai mulți dintre noi suntem în stare să recităm litanii ale eșecurilor noastre, ale neglijențelor, ale abandonurilor și ale abaterilor noastre. Însăși definiția succesului ca părinte a trecut printr-o transformare grăitoare: pe vremuri defineam succesul ca fiind capacitatea de a încuraja copilul să se maturizeze și să trăiască o viață independentă (adică o viață de adult), să „creștem" copilul, să ne desprindem de el. Dacă un copil voia să-și încerce noua bicicletă pe dealul cel mai abrupt din cartier, poate că ar fi primit o avertizare formală că dealul cel mai abrupt din cartier cobora drept într-o intersecție periculoasă, dar o asemenea avertizare,

tocmai fiindcă țelul urmărit era independența, nu se transforma în cicăleală. Dacă un copil hotăra să se implice în activități care puteau sfârși neplăcut, asemenea posibilități nefericite erau, poate, pomenite o dată, însă nu și a doua oară.

Întâmplarea face că eu mi-am trăit copilăria în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, ceea ce înseamnă că am crescut în niște condiții care puneau și mai mare accent pe independență. Tata a fost contabil în Forțele Armate Aeriene, iar în anii de început ai războiului, mama, fratele meu și cu mine l-am urmat de la Fort Lewis, din Tacoma, la Universitatea Duke, în Durham, la Peterson Field, în Colorado Springs. Nu a fost neapărat o viață grea, dar nici o copilărie liniștită nu a fost, având în vedere suprapopularea și deplasările neîncetate care au caracterizat viața în apropierea bazelor militare americane din anii 1942 și 1943. Am avut norocul ca în Tacoma să putem închiria ceea ce se numea o casă de oaspeți, însă în realitate era o încăpere mare cu intrare separată. În Durham am stat tot într-o singură cameră, însă aceasta nici nu a fost mare și nici n-a avut propria intrare, în casa unui predicator baptist care locuia împreună cu familia sa. Camera asta din Durham o închiriaserăm cu tot cu „dreptul la bucătărie", ceea ce însemna că din când în când le puteam folosi gemul de mere. În Colorado

Springs am stat pentru prima oară într-o casă în adevăratul sens al cuvântului, un bungalow cu patru camere aflat în vecinătatea unui spital de psihiatrie, dar acolo nici nu ne-am mai despachetat bagajele: n-avea rost să despachetăm, ne-a explicat mama, căci puteau sosi oricând „noi ordine" — un concept misterios pe care îl acceptam ca atare.

Era, cumva, de la sine înțeles că în fiecare dintre aceste locuri fratele meu și cu mine aveam să ne adaptăm, să ne descurcăm, să ne născocim o viață și în același timp să acceptăm că orice viață am fi născocit avea să fie dată peste cap rapid de sosirea unor „noi ordine". Nu-mi era foarte clar cine dădea ordinele astea. În Colorado Springs, unde tata a fost încartiruit o vreme mai îndelungată decât în Tacoma sau în Durham, fratele meu a explorat cartierul și și-a făcut prieteni. Eu am cutreierat curtea spitalului de psihiatrie, am notat dialogurile surprinse din întâmplare și am scris „povestiri". La momentul respectiv, nu mi s-a părut deloc că ar fi fost o alternativă mai potrivită să fi rămas în Sacramento și să fi mers la școală (mai târziu m-am gândit că, dacă aș fi rămas în Sacramento și aș fi mers la școală, poate că aș fi învățat scăderea, abilitate pe care nici în ziua de azi n-o stăpânesc), dar nici nu ar fi contat dacă mi s-ar fi părut. Eram în toiul unui război. Războiul nu se concentra asupra dorințelor

copiilor și nici nu era în vreun fel influențat de acestea. Drept compensație pentru acceptarea acestei stări de fapt, copiilor li se permitea să-și născocească propriile vieți. Ideea că puteau fi lăsați să facă ce vor — că era, de fapt, chiar mai bine să facă ce vor — nu era pusă la îndoială de nimeni.

Odată ce războiul a luat sfârșit și ne-am întors acasă, în Sacramento, abordarea aceasta *laissez faire* a continuat. Țin minte că mi-am luat carnetul de conducere provizoriu la cincisprezece ani și jumătate și că l-am considerat o permisiune implicită pentru a face după cină o excursie cu mașina, de la Sacramento la lacul Tahoe, drum care dura două sau trei ore la dus, pe una dintre autostrăzile spre munte cu multe curbe periculoase, și, dacă întorceai și conduceai în continuare, ceea ce am și făcut, nu ne-am oprit nicăieri fiindcă aveam destule de băut în mașină, mai dura vreo două sau trei ore și la întors. Dispariția asta în inima Sierrei Nevada în toiul nopții, echivalentă cu condusul sub influența alcoolului pe timp de noapte, a trecut fără niciun comentariu din partea alor mei. Țin minte că, tot cam pe la vârsta aceea, am intrat într-un dig de deviere a apelor în timp ce coboram cu pluta pe American River, apoi am tras pluta înapoi în amonte și am luat-o de la capăt. Nici atunci n-am fost certată.

Ca și cum nici nu s-ar fi întâmplat.

Așa ceva ar fi practic inimaginabil în ziua de azi.

Programul strict al „parentingului" nu lasă loc pentru asemenea distracții îndoielnice.

Dimpotrivă, pentru că noi ne-am bucurat de acest soi de neglijare benignă, ne evaluăm acum succesul în funcție de măsura în care reușim să ne supraveghem copiii, să-i ținem priponiți, să-i legăm de noi. Când era președintă la Barnard, Judith Shapiro a simțit nevoia să scrie un editorial în *The New York Times*, sfătuind părinții să le acorde mai multă încredere copiilor și să nu mai încerce să gestioneze toate aspectele vieții acestora la facultate. A scris despre tatăl care a renunțat la serviciu vreme de un an ca să supravegheze pregătirea solicitărilor de înscriere ale fiicei lui la facultate. A scris despre mama care și-a însoțit fiica la întâlnirea cu decanul, unde trebuia să stea de vorbă despre un proiect de cercetare. A scris despre mama care a cerut, pe motiv că ea plătea taxa de școlarizare, ca foaia matricolă cu toate notele fiicei sale să-i fie trimisă direct ei.

„Plătești 35 000 de dolari pe an, te aștepți să primești la schimb niște servicii", i-a spus lui Tamar Lewin, de la *The New York Times*, directorul „biroului pentru părinți" de la Universitatea Northeastern din Boston, birou dedicat relațiilor cu părinți și devenit o

prezență aproape ubicuă în campusurile universitare. Pentru un articol publicat acum câțiva ani, pe tema micșorării prăpastiei dintre generațiile din campus, Lewin a stat de vorbă nu numai cu cei care se ocupau de relația cu părinții, ci și cu studenții; o studentă de la Universitatea George Washington, de exemplu, a recunoscut că folosea peste 3 000 de minute pe lună vorbind pe telefonul mobil cu familia. Părea să-și considere rudele o sursă viabilă de informații academice. „Pot să-l sun pe tata și să-l întreb «Kurzii... care-i faza cu ei?». E mult mai ușor decât să stau să caut informații despre asta. Tata știe o grămadă de chestii. M-aș baza pe ce-mi spune el despre aproape orice." Întrebată dacă s-a gândit vreodată că e posibil să fie prea apropiată de părinții ei, o altă studentă de la Universitatea George Washington a răspuns ușor nedumerită: „Sunt părinții noștri. E normal să ne ajute. Asta-i ca un fel de datorie a lor".

Justificăm tot mai mult o asemenea implicare accentuată în viața copiilor noștri ca fiind esențială pentru supraviețuirea lor. Îi avem pe tastele de apelare rapidă. Ne vedem cu ei pe Skype, le urmărim fiecare mișcare. Ne așteptăm să ne răspundă de câte ori le dăm telefon, să ne raporteze fiecare schimbare de plan. Ne imaginăm noi pericole îngrozitoare la fiecare ieșire nesupravegheată în lume. Aducem în discuție terorismul,

împărtășindu-ne avertismente anxioase: „E altfel viața acum", „Nu mai e ca pe vremuri", „Nu poți să-i lași să facă ce făceam noi".

Dar au existat dintotdeauna pericole pentru copii.

Întrebați pe oricine a copilărit în deceniul chipurile idilic care la vremea respectivă ne-a fost prezentat drept o recompensă pentru al Doilea Război Mondial. Mașini noi. Electrocasnice noi. Femei purtând pantofi cu toc, încinse în talie cu șorțulețe cu volane, scoțând prăjiturele din cuptoarele emailate în culorile „tomnatice" la modă după război: verzui de avocado, auriu, muștar, maro, portocaliu-închis. Cea mai sigură perioadă, numai că n-a fost așa: întrebați orice copil care în această fantezie tomnatică postbelică a fost expus cruntelor fotografii de la Hiroshima și Nagasaki, întrebați orice copil care a văzut imaginile din lagărele de exterminare.

„*Trebuie să știu* despre asta."

Așa mi-a spus Quintana când am găsit-o ascunsă sub pături, în patul ei din Malibu, uluită, nevenindu-i să creadă, cu lanterna în mână, cercetând de zor un album vechi cu fotografii din *Life*, găsit pe cine știe unde.

La ferestrele camerei ei din Malibu avea perdele cadrilate, în carouri alb-albastre.

Țin minte că le mișca vântul atunci când mi-a arătat albumul.

Îmi arăta fotografiile de la cuptoarele din Buchenwald, făcute de Margaret Bourke-White pentru *Life*.

Despre asta *trebuia să știe* ea.

Sau întrebați copila care nu avea să-și dea voie să adoarmă mare parte din anul 1946, pentru că se temea că ar fi putut avea soarta lui Suzanne Degnan, răpită, la 7 ianuarie în anul acela, din dormitorul ei, în Chicago, disecată într-o chiuvetă și aruncată pe bucăți în canalizarea din partea de nord a orașului. La șase luni de la dispariția lui Suzanne Degnan, un boboc de la Universitatea din Chicago, în vârstă de șaptesprezece ani, pe nume William Heirens, a fost arestat și condamnat la închisoare pe viață.

Sau întrebați copila care, nouă ani mai târziu, a urmărit cu sufletul la gură operațiunile de căutare a adolescentei Stephanie Bryan, de paisprezece ani, din California, care dispăruse când se întorcea acasă de la școala din Berkeley, trecând prin parcarea hotelului Claremont, scurtătura pe care o lua de obicei, și care a mai fost apoi văzută la câteva sute de kilometri de Berkeley, îngropată într-un mormânt puțin adânc în munții din nordul Californiei. La cinci luni de la dispariția lui Stephanie Bryan a fost arestat un tânăr care studia contabilitatea la Universitatea din California, a fost acuzat de uciderea ei, iar în decursul următorilor doi

ani a fost condamnat și executat cu gaz letal la San Quentin.

Întrucât întâmplările legate de dispariția și de moartea ambelor fete, Suzanne Degnan și Stephanie Bryan, au avut loc în zone unde apăreau ziare Hearst[1] agresive, cele două cazuri au fost relatate pe larg și cât se poate de sinistru. Lecția oferită de presă era extrem de clară: copilăria este periculoasă prin definiție. Să fii copil înseamnă să fii mic, neajutorat, fără experiență, cea mai slabă verigă din lanțul trofic. Orice copil știe, sau cel puțin știa.

Pentru că știu asta, copiii dau telefon la Camarillo.

Pentru că știu asta, copiii dau telefon la Twentieth Century-Fox.

„Cazul acesta m-a bântuit toată viața, pentru că eram un puști matur de opt ani când s-a petrecut și-am urmărit reportajele în fiecare zi, în *Oakland Tribune,* din prima zi și până la sfârșit." Așa a scris un corespondent de pe internet în urma unei reanalizări recente a cazului Stephanie Bryan. „Trebuia să citesc ziarul când nu erau ai mei acasă, fiindcă erau de părere că la vârsta mea nu trebuia să citesc despre o crimă."

1 Hearst Communications, companie creată de omul de afaceri și politicianul William Randolph Hearst (1863–1951), este unul dintre cele mai mari conglomerate media din lume.

Când ajungem adulți, pierdem din amintirile despre gravitatea și importanța lucrurilor care ne-au înspăimântat în copilărie.

Bună, Quintana. O să te încui un pic în garaj.

După ce am avut cinci ani, nu l-am mai visat deloc-deloc.

Trebuie să știu despre asta.

Una dintre temerile ei cele mai stăruitoare, am aflat mult mai târziu, era că ar fi putut să moară John și nu mai avea cine să aibă grijă de mine, în afară de ea.

Cum putea să-și imagineze că n-aș fi avut grijă eu de ea?

Mi-am pus întrebarea asta.

Acum mă întreb opusul:

Cum să-și fi imaginat că *aș fi putut* avea grijă de ea?

Mă vedea ca pe un om de care trebuia să aibă cineva grijă.

Mă vedea fragilă.

Asta să fi fost anxietatea ei sau a mea?

Am aflat despre temerea asta când a fost scoasă temporar de pe ventilator, pe un pat de la terapie intensivă, nu mai știu exact care.

V-am spus, erau toate la fel.

Paravanele alb-albastre. Gâlgâitul prin tuburile de plastic. Clipocitul perfuziei, horcăitul, alarmele.

Codurile. Cărucioarele cu defibrilatoare.

N-ar fi trebuit să i se întâmple ei așa ceva.

Trebuie să fi fost secția de terapie intensivă de la UCLA.

Doar la UCLA a fost deconectată de la ventilator suficient de mult ca să purtăm conversația asta.

Ai atâtea amintiri minunate.

Le am, dar se estompează.

Se sting una într-alta.

Devin, așa cum Quintana însăși avea să le descrie o lună sau două mai târziu, singura amintire pe care o avea din cele cinci săptămâni petrecute la terapia intensivă de la UCLA, „ca un fel de ceață".

Am încercat să-i spun: Și mie mi-e greu să-mi aduc aminte.

Se amestecă și limbile: am nevoie de un *abogado* sau am nevoie de un *avocat*?

Numele dispar. Spre exemplu, numele ținuturilor din California, care la un moment dat îmi erau atât de familiare, încât le puteam recita în ordine alfabetică (Alameda și Alpine și Amador, Calaveras și Colusa și Contra Costa, Madera și Marin și Mariposa), acum îmi scapă.

Îmi amintesc numele unui ținut.

E un ținut al cărui nume am să-l știu întotdeauna.

Am avut și eu Omul meu Dărâmat.

Am avut și eu povești pe care trebuia să le știu.

Trinity.

Numele ținutului în care fusese găsită Stephanie Bryan, îngropată în mormântul ei puțin adânc, era Trinity.

Numele purtat de testele de la Alamogordo, care au avut drept urmare imaginile surprinse la Hiroshima și la Nagasaki, era tot Trinity.

19

„Ce ne trebuie aici este un montaj, niște muzică suprapusă.

Ce făcea ea: vorbea cu tatăl ei și xxxx și xxxxx...

«xx», spunea el.

«xxx», spunea ea.

Ce făcea ea:

Cum făcea asta și *de ce* făcea aia și *ce muzică se auzea* când făceau x și x și xxx...

Ce făcea el, cum ea..."

Astea sunt niște notițe pe care le-am scris în 1995 pentru un roman pe care l-am publicat în 1996, *The Last Thing He Wanted*. Le invoc aici ca exemplu pentru lejeritatea cu care scriam, cât de ușor o făceam, cât de puțin cumpăneam cuvintele scrise înainte de a le scrie. De fapt, adevărul este că nici nu scriam: nu făceam decât să schițez ceva, într-un ritm, și să las ritmul acela să-mi dicteze ce am de spus. Multe dintre semnele pe care le făceam pe hârtie nu erau decât „xxx" sau „xxxx", simboluri care aveau semnificația „de

introdus text", dar luați aminte, asemenea simboluri erau grupate în moduri anume. Un singur „x" avea altă semnificație decât „xx", decât „xxx" și decât „xxxx". Numărul acestor simboluri avea propria semnificație. Înțelesul stătea în așezarea lor.

Același pasaj, rescris, sau mai bine zis „scris" în adevăratul sens al cuvântului, devenea mult mai detaliat: „Ce ne trebuie aici este un montaj, niște muzică suprapusă. *Cadru pe Elena*. E singură pe cheiul unde tatăl ei a ancorat *Kitty Rex*. Zgândăre cu vârful sandalei o așchie din scândurile de pe chei. Își scoate eșarfa și-și scutură părul, jilav din cauza aerului greu și dulce din Florida de Sud. *Trecere la Barry Sedlow*. Stă în picioare în ușa barăcii, sub firma pe care scrie ÎNCHIRIERI BENZINĂ MOMEALĂ BERE MUNIȚIE. Se sprijină de tejghea. O privește pe Elena prin ușa de plasă în timp ce-și așteaptă restul. *Cadru pe manager*. Strecoară o bancnotă de o mie de dolari sub tava din casa de marcat, pune la loc tava, numără bancnotele de o sută. Nu-i un loc unde să nu poți plăti cu bancnote de o sută. Acolo, în aerul greu și dulce al Floridei de Sud. Havana e atât de aproape, încât mai-mai că auzi motoarele Impalelor de două tone de pe Malecón[1]. Dar zău de nu ne-am distrat pe cinste acolo".

Mai multe detalii, da.

1 Promenadă maritimă cu o lungime de circa 8 kilometri în Havana.

„Ea“ are acum un nume: Elena.

„El“ are acum un nume: Barry Sedlow.

Dar, din nou, luați aminte: totul era deja acolo, în notițele de la început. Totul era acolo, în simboluri, în semnele de pe pagină. Totul era acolo, în „xxx“ și în „xxxx“.

Am presupus că procesul acesta de creație seamănă cu cel prin care e compusă muzica.

Nu am idee dacă a fost o presupunere corectă sau nu, fiindcă nu compun muzică și nici nu știu să citesc o partitură. Tot ce știu acum este că nu mai scriu așa. Tot ce știu acum este că scrisul, sau ce-oi fi făcut atunci când puteam porni de la un simplu „xxx“ și „xxxx“, ce-oi fi făcut când îmi imaginam că aud muzica, nu-mi mai vine la fel de ușor. O vreme am pus lucrul acesta pe seama unei plictiseli față de propriul stil, pe seama unei nerăbdări, a unei dorințe de a fi mai directă. Am încurajat tocmai dificultatea cu care așterneam cuvintele pe pagină. Am văzut-o ca pe o dovadă a francheței nou-dobândite. Acum văd altfel lucrurile. Acum văd că era vorba chiar despre fragilitatea de care se temea Quintana.

Începe încă o vară.

Mă concentrez tot mai mult pe ideea asta de fragilitate.

Mă tem c-am să cad din picioare pe stradă. Îmi imaginez că mă dărâmă curierii pe biciclete. Când se apropie vreun copil pe un scuter electric, înmărmuresc în mijlocul intersecției, fac pe moarta. Nu mai merg să iau micul dejun la Three Guys, pe Madison Avenue: dacă am să cad pe drum?

Mă simt nesigură, dezechilibrată, ca și cum nervii mei dau rateuri, ceea ce poate fi — sau nu — o descriere exactă a activității nervilor mei.

Observ un ton nou când mă mai întreabă câte o cunoștință ce mai fac, un ton pe care nu l-am remarcat până acum și care îmi pare tot mai supărător, chiar umilitor: când mă întreabă ce mai fac, cunoștințele astea par nerăbdătoare, pe jumătate îngrijorate, pe jumătate iritate, ca și cum nu le-ar mai interesa prea tare răspunsul.

Ca și cum ar ști prea bine că răspunsul o să fie plângăreț.

Așa că hotărăsc să vorbesc, dacă sunt întrebată ce mai fac, numai în termeni pozitivi.

Îmi pregătesc un răspuns binedispus.

Ceea ce consider eu a fi un răspuns binedispus, atunci când îl pregătesc, sună mai curând a tânguială atunci când mă aud rostindu-l.

Nu te mai plânge, scriu pe un cartonaș-memento. *Nu fi nemulțumită. Muncește mai mult, petrece mai mult timp singură.*

Prind cu o piuneză cartonașul pe panoul de plută pe care îmi adun notițele.

„Lovit de tren cu nouă zile înainte de nunta noastră", scrie pe unul dintre bilețelele de pe panou. „A plecat de-acasă în dimineața aceea și a fost ucis în aceeași după-amiază, când s-a prăbușit cu un avion de mici dimensiuni", scrie pe altul. „Era 2 ianuarie 1931", scrie pe un al treilea bilețel. „Am organizat o mică lovitură de stat. Fratele meu a devenit președinte. Era mai matur. Eu am plecat în Europa".

Notițele astea pe care le prind cu piuneze în panou au, la momentul la care le scriu, menirea să-mi redea capacitatea de a funcționa, însă până acum nu au reușit. Studiez din nou bilețelele. *Cine* a fost lovit de tren cu nouă zile înainte de nunta *ei*? Sau era cu nouă zile înainte de nunta *lui*? *Cine* a plecat de-acasă în dimineața aceea și a murit prăbușindu-se cu avionul? Și, mai ales, *cine* a organizat mica lovitură de stat de la 2 ianuarie 1931? Și în ce țară?

Renunț la încercarea de a răspunde acestor întrebări.

Sună telefonul.

Recunoscătoare pentru întrerupere, răspund. Aud vocea nepotului meu, Griffin. Simte nevoia să-mi spună că l-au sunat niște „prieteni îngrijorați". Subiectul îngrijorării lor e sănătatea mea, mai precis,

greutatea mea. Nu mai sunt recunoscătoare. Îi explic că am cam aceeași greutate de la începutul anilor 1970, când am făcut febră paratifoidă în timpul unui festival de pe coasta caraibiană a Columbiei și am slăbit atât de mult, încât a trebuit să vină mama să stea cu mine în Malibu și să mă hrănească. Griffin îmi spune că e de acord. Își dă seama că greutatea mea nu a fluctuat de când ține el minte, de când era copil. Nu face decât să-mi povestească ce i-au spus acești „prieteni îngrijorați".

Griffin și cu mine ne înțelegem unul pe altul, ceea ce în situația de față înseamnă că putem schimba subiectul. Îmi trece prin minte să-l întreb pe el dacă știe cine a organizat mica lovitură de stat din 2 ianuarie 1931 și în ce țară, dar n-o fac. Negăsind alt subiect de conversație, îi povestesc despre un taximetrist peste care am dat de curând, mergând de la hotelul Four Season din San Francisco la SFO[1]. Taximetristul ăsta mi-a povestit că analizase locațiile pentru foraj din împrejurimile orașului Houston până la încheierea boomului petrolului. Tatăl lui fusese maistru pe șantierele de construcții, ceea ce însemna că el crescuse pe șantierele marilor baraje și reactoare de după război. A pomenit Glen Canyon, de pe Colorado. A pomenit Rancho Seco, de lângă Sacramento. A pomenit, după

1 Aeroportul Internațional San Francisco.

ce a aflat că eu sunt scriitoare, că a vrut și el să scrie o carte despre „raporturile intime dintre Statele Unite și Japonia". Chiar le propusese o asemenea carte celor de la Simon & Schuster, dar Simon & Schuster, era el convins acum, dăduseră mai departe propunerea unui alt scriitor.

„Unul de-l cheamă Michael Crichton", mi-a explicat. „Nu zic c-au furat-o, zic doar că mi-au folosit ideile. Dar, hei, ideile sunt gratis."

Când am ajuns pe la San Bruno a început să povestească despre scientologie.

Vă spun povestea asta adevărată doar ca să demonstrez c-o pot face.

Că nu am ajuns atât de fragilă încât să nu mai pot istorisi o poveste adevărată.

Trec săptămânile, apoi lunile.

Merg la o sală de repetiții de pe West Forty-second Street ca să urmăresc repetiția generală a unei piese, o punere în scenă nouă a unui musical de pe Broadway pentru care au scris versurile doi prieteni buni de-ai mei, în anii 1970.

Mă așez pe un scaun pliant din metal. Aud în spate niște voci pe care le recunosc (cei doi prieteni ai mei și colaboratorul lor, care a scris cartea), dar mă simt prea nesigură ca să mă întorc. Cântecele, unele

cunoscute și altele noi, continuă. Repetiția merge mai departe. Așezată pe scaunul pliant din metal, încep să mă tem de momentul în care va trebui să mă ridic. Pe măsură ce se apropie finalul, sunt cuprinsă de o panică în toată legea. Dacă nu-mi voi putea mișca picioarele? Dacă mi se blochează mușchii? Dacă nevrita asta, sau nevropatia, sau inflamația neurologică a evoluat, s-a transformat într-o boală și mai gravă? La un moment dat, un pic înainte să împlinesc treizeci de ani, mi s-a pus un diagnostic prin excludere de scleroză multiplă, însă mai târziu neurologul care m-a diagnosticat a ajuns la concluzia că boala intrase în remisiune, dar dacă acum nu mai e în remisiune? Dacă n-a fost niciodată? Dacă a revenit? Dacă mă ridic de pe scaunul acesta pliant din sala aceasta de repetiții de pe West Forty-second Street și mă prăbușesc, cad pe podea, răsturnând și scaunul?

Sau dacă…

(Îmi trec prin minte alte variante cumplite, de data asta și mai îngrijorătoare decât celelalte…)

Dacă declinul nu e doar fizic?

Dacă problema este acum cognitivă?

Dacă absența stilului, pe care am primit-o cu bucurie la un moment dat — francheța directă pe care am încurajat-o, chiar am cultivat-o —, a prins acum o viață proprie, vătămătoare?

Dacă incapacitatea asta nouă de a invoca gândul potrivit, cuvântul potrivit, legătura care permite cuvintelor să capete sens, ritmul, muzica însăși…

Dacă incapacitatea asta nouă este generală, sistemică?

Dacă nu voi mai putea găsi niciodată cuvintele potrivite?

20

Merg la un neurolog nou, la spitalul Columbia Presbyterian.

Neurologul cel nou are răspunsuri: toți noii neurologi au răspunsuri, de cele mai multe ori sub forma unor speranțe și dorințe. Noii neurologi sunt cei din urmă credincioși ai puterii speranței. Răspunsurile oferite de acest nou neurolog sunt următoarele: trebuie să mă îngraș și să dedic cel puțin trei ore pe săptămână fizioterapiei.

Am mai trecut prin catehismul ăsta.

Am fost un copil deosebit de mic. Și spun „deosebit" pe bună dreptate: eram atât de mică, încât și oameni cu totul necunoscuți se simțeau îndreptățiți să facă vreo remarcă legată de lucrul acesta. „Nu ești prea solidă", țin minte că mi-a zis un doctor din Paris, la care mersesem ca să-mi prescrie niște antibiotice. Sigur că era adevărat, dar mă săturasem să mi se tot spună. Și mai ales mă săturasem să mi se spună ca și cum era o chestie care mie îmi scăpase. Eram scundă, eram slabă, puteam să-mi prind încheietura de la

mână între degetul mare și arătătorul de la cealaltă mână. Cele mai vechi amintiri ale mele sunt despre cum mă îndemna mama să mă îngraș, ca și cum faptul că nu reușeam să pun câteva kilograme pe mine era ceva premeditat, un gest de rebeliune. N-aveam voie să mă ridic de la masă până nu mâncam tot din farfurie, o regulă al cărei principal rezultat a fost că am găsit noi și inventive feluri de a nu mânca nimic de pe farfurie. „Clubul farfuriilor goale" era pomenit adeseori. Erau lăudați „copiii care mănâncă bine". Țin minte că tata îmi mai sărea în apărare, răbufnind: „Nu-i nici ea un coș de gunoi uman!". Ca adult, am ajuns la concluzia că atitudinea asta față de mâncare garantează mai mult sau mai puțin apariția unor tulburări de alimentație, dar nu i-am spus mamei teoria asta a mea.

Nu i-am spus-o nici noului neurolog.

De fapt, noul neurolog oferă, pe lângă îngrășare și fizioterapie, un al treilea răspuns, și el bazat tot pe speranță: în pofida diagnosticului pus înainte să împlinesc treizeci de ani, nu am scleroză multiplă. E chiar vehement în privința asta. Nu există niciun motiv să credem că sufăr de scleroză multiplă. Imagistica prin rezonanță magnetică, o investigație care nu exista când eram tânără, demonstrează cât se poate de concludent că nu am scleroză multiplă.

În cazul ăsta, întreb eu, încercând să dau dovadă de măcar o fărâmă de încredere în răspunsul lui, ce am?

Am nevrită, o nevropatie, o inflamație neurologică.

Trec cu vederea faptul că a ridicat ușor din umeri.

Îl întreb ce a provocat nevrita asta, nevropatia asta, inflamația asta neurologică.

Faptul că sunt prea slabă, îmi răspunde.

Nu pot să nu observ că diagnosticul agreat cu privire la ce este în neregulă cu mine strecoară din nou mingea pe terenul meu.

Primesc o trimitere către un dietetician care să mă ajute cu creșterea în greutate.

Dieteticianul îmi face (inevitabilele) shake-uri cu proteine, îmi aduce ouă proaspete (un pic mai bine) de la o fermă din New Jersey și o înghețată de vanilie desăvârșită (mult mai bine) de la Maison du Chocolat de pe Madison Avenue.

Beau shake-urile cu proteine.

Mănânc ouăle proaspete de la ferma din New Jersey și înghețata de vanilie desăvârșită de la Maison du Chocolat de pe Madison Avenue.

Cu toate acestea.

Nu mă îngraș.

Am sentimentul neplăcut că soluția agreată a dat deja greș.

Descopăr însă, cumva chiar spre surprinderea mea, că îmi place fizioterapia. Merg în mod regulat la clinica pentru medicină sportivă de la Columbia Presbyterian, aflată la intersecția dintre Sixtieth și Madison. Sunt impresionată de forța și de tonusul general al celorlalți pacienți care fac sport odată cu mine. Le studiez echilibrul, îndemânarea în manevrarea diverselor aparate recomandate de terapeut. Cu cât văd mai mult, cu atât mai încurajată mă simt: *Chestia asta chiar funcționează*, îmi spun. Gândul acesta mă face mai voioasă, optimistă. Mă întreb de câte ședințe va fi nevoie ca să ajung la controlul aparent lipsit de efort pe care îl au ceilalți pacienți asupra corpurilor lor. Abia în a treia săptămână de fizioterapie aflu că pacienții care au programare în același timp cu mine sunt membrii echipei de baseball New York Yankees, care se relaxează între meciuri.

21

Astăzi, mergând spre casă de la clinica de medicină sportivă a spitalului Columbia Presbyterian, de la intersecția dintre Sixtieth și Madison, simt că optimismul insuflat de tovărășia celor de la New York Yankees începe să pălească. De fapt, încrederea în forma mea fizică pare să intre iar în declin. Încrederea în propria forță cognitivă pare să se fi evaporat cu totul. Până și felul în care vă povestesc acum asta, felul în care vă descriu ce se întâmplă cu mine, atitudinea, tonul, cuvintele în sine îmi scapă printre degete.

Tonul trebuie să fie direct.

Trebuie să vă vorbesc direct, trebuie *să abordez subiectul ca atare*, dar ceva mă oprește.

Să fie acesta un nou soi de nevropatie, o nouă fragilitate, oare nu mai sunt în stare să mă exprim direct?

Am fost vreodată în stare?

Am pierdut capacitatea asta?

Sau este vorba despre un subiect pe care nici nu vreau să-l abordez?

Când vă spun că mi-e teamă să mă ridic de pe un scaun pliant dintr-o sală de repetiții de pe West Forty-second Street, de ce mă tem cu adevărat?

22

Dacă n-ați fi fost acasă când a sunat doctorul Watson...

Dacă n-ați fi putut să ajungeți la spital...

Dacă ar fi fost un accident pe autostradă...

Atunci ce s-ar fi întâmplat cu mine?

Din câte înțeleg, toți copiii adoptați se tem că vor fi abandonați de părinții adoptivi, așa cum simt că au fost abandonați de cei biologici. Sunt programați, prin circumstanțele unice ale introducerii lor în structura familiei, să considere că rolul lor este legat de abandon, că aceasta este soarta lor, destinul care îi va ajunge din urmă dacă nu reușesc, cumva, să-l învingă.

Quintana.

Toți părinții adoptivi, o simt și fără s-o aud și de la alții, se tem că nu merită copilul care le-a fost încredințat, că le va fi luat.

Quintana.

Quintana este unul dintre subiectele în legătură cu care îmi vine greu să fiu directă.

Am spus la început că adopția este un lucru pe care e greu să-l faci bine, dar nu v-am spus și de ce.

„Normal că n-o să-i spuneți c-a fost adoptată", ne-au zis mulți atunci când s-a născut, mare parte dintre ei fiind de vârsta părinților mei, o generație pentru care, ca și pentru părinții Dianei, adopția rămânea un lucru teribil de rușinos, un secret ce trebuia ascuns cu orice preț. „Doar n-o să-i spuneți așa ceva!"

Bineînțeles că aveam să-i spunem.

De fapt, îi spusesem deja. *L'adoptada, m'ija.* Nici nu ne-am pus problema să nu-i spunem. Care era alternativa? S-o mințim? Să lăsăm toată treaba pe seama impresarului ei, care s-o invite la un prânz la Beverly Hills Hotel? N-aveau să treacă mulți ani până când eu aveam să scriu despre cum am adoptat-o, John avea să scrie despre cum am adoptat-o, Quintana însăși avea să fie de acord să fie unul dintre copiii intervievați pentru o carte a fotografei Jill Krementz, *How It Feels to Be Adopted.* De-a lungul acelor ani am primit din când în când mesaje de la femei care citiseră detaliile despre adopția ei și credeau că ar putea fi fiica lor de mult pierdută, femei care își dăduseră bebelușii spre adopție și erau acum chinuite de gândul că fetița asta despre care citiseră ar putea fi copilul lor pierdut.

Copila asta frumoasă, copila asta perfectă.

Qué hermosa, qué chula.

Am răspuns tuturor acestor mesaje, am luat legătura cu aceste femei, le-am spus tuturor că nu se potriveau detaliile, că nu coincideau datele, le-am explicat de ce nu era posibil ca fetița perfectă să fie a lor.

Am considerat că ne-am îndeplinit rolul, că am închis subiectul.

Cu toate astea.

Povestea recomandată despre alegere nu a luat sfârșit, așa cum îmi imaginasem (așa cum sperasem, așa cum visasem că avea să fie), când copilul perfect a fost așezat între noi la masa de la The Bistro (bancheta de pe colț a lui Sidney Korshak, rochia alb-albastră cu buline, din organdi) în ziua aceea fierbinte din septembrie 1966, când a fost finalizată adopția.

Treizeci și doi de ani mai târziu, în 1998, într-o dimineață de sâmbătă, când era singură în apartamentul ei și era vulnerabilă în fața oricărei vești bune sau rele ce i-ar fi bătut la ușă, copila perfectă a primit prin curier o scrisoare de la o tânără care s-a prezentat deosebit de convingător drept sora ei, sora ei bună, unul dintre cei doi copii aduși pe lume ulterior, cu toate că noi nu știuserăm nimic despre asta, de mama și de tatăl Quintanei. La nașterea Quintanei, părinții ei biologici nu erau căsătoriți încă. La un moment dat după nașterea ei se căsătoriseră și mai avuseseră doi copii, fratele și sora ei, iar apoi divorțaseră. Potrivit scrisorii

de la tânăra care s-a prezentat drept sora Quintanei, mama și sora locuiau acum în Dallas. Fratele ei, de care mama se îndepărtase, stătea în alt oraș din Texas. Tatăl, care se recăsătorise și mai avusese un copil, locuia în Florida. Sora, care aflase cu doar câteva săptămâni în urmă de existența Quintanei, hotărâse imediat, în pofida instinctului inițial al mamei lor, s-o găsească.

Apelase la internet.

Pe internet descoperise un detectiv particular care îi spusese că o putea găsi pe Quintana contra sumei de două sute de dolari.

Numărul de telefon al Quintanei nu era public.

Cele două sute de dolari erau necesare pentru a obține acces la contul ei Con Ed[1].

Sora ei fusese de acord.

După doar zece minute, detectivul o sunase și îi dăduse o adresă din New York.

Sutton Place South nr. 14. Apartamentul 11D.

Sora ei îi scrisese.

Trimisese scrisoarea prin Federal Express la apartamentul 11 D din Sutton Place South.

„Cu livrare sâmbătă", ne-a spus Quintana când ne-a arătat scrisoarea, aflată încă în plicul de la Federal

1 Consolidated Edison — companie care furnizează gaze și electricitate în New York.

Express. „A venit FedEx-ul *cu livrare sâmbăta.*“ Țin minte că repeta cuvintele astea, le sublinia, *cu livrare sâmbăta, a venit FedEx-ul cu livrare sâmbăta*, ca și cum, dacă se concentra pe lucrul ăsta, ar fi reușit să lipească la loc cioburile lumii ei.

23

Nu îmi vine ușor să descriu cum am văzut toată situația.

Pe de o parte, mi-am spus, nu era deloc o surpriză. Petrecusem ultimii treizeci și doi de ani gândindu-ne exact la această posibilitate. Vreme de mulți dintre acești ani am văzut posibilitatea asta chiar ca pe o probabilitate. Printr-o eroare birocratică a asistentului social, mama Quintanei aflase nu numai numele nostru și numele Quintanei, ci și numele sub care scriam eu. Nu duceam o viață cu totul retrasă. Țineam amândoi prelegeri, participam la evenimente, eram fotografiați. Era ușor să fim găsiți. Chiar vorbiserăm despre cum avea să fie. Aveam să primim o scrisoare. Aveam să primim un telefon. Persoana care ne suna avea să ne spună așa și pe dincolo. Acela dintre noi care se nimerea să răspundă avea să răspundă așa și pe dincolo. Aveam să ne întâlnim.

Avea să fie firesc.

Când urma să se întâmple, totul avea să se lege.

Într-un scenariu alternativ, Quintana însăși avea să hotărască să facă niște căutări, să inițieze contactul.

Dacă voia să facă primul pas, avea să fie simplu. Printr-o altă eroare birocratică, ajunsese la noi o factură de la spitalul St. John din Santa Monica, factură pe care nu fusese cenzurat numele mamei ei. Îi văzusem numele o singură dată, dar îmi rămăsese întipărit în memorie. Îmi părea un nume nespus de frumos.

Discutaserăm deja despre toate astea cu avocatul nostru. Îi dădusem permisiunea, în cazul în care Quintana avea să o ceară, să o ajute cu tot ce ar fi vrut sau i-ar fi trebuit.

Și asta avea să fie firesc.

Și asta, dacă avea să se întâmple, avea să aibă sens.

Pe de altă parte, mi-am spus, acum nu părea să fie momentul potrivit, era prea târziu.

Vine un moment, mi-am spus, în care, de bine, de rău, o familie e completă.

Da. Tocmai v-am spus. *Bineînțeles* că luasem în calcul și posibilitatea asta.

S-o și accept era cu totul altceva.

Ceva mai devreme, scriind despre cu totul altceva, am pomenit că o luaserăm cu noi în Tucson când se filma acolo *Viața și timpurile judecătorului Roy Bean.*

Am pomenit și hotelul Hilton Inn, am pomenit dădaca, l-am pomenit pe Dick Moore și l-am pomenit

pe Paul Newman, dar este o parte din acea călătorie pe care nu am pomenit-o.

S-a întâmplat în prima noastră noapte în Tucson.

O lăsasem cu dădaca. Ne uitaserăm la filmările brute din ziua anterioară. Ne întâlniserăm cu restul echipei în sala de mese de la Hilton Inn, ca să luăm cina împreună. Pe la mijlocul mesei — erau cam mulți oameni la masă, cam mult zgomot, o cină obișnuită de lucru la un film, într-o locație obișnuită — mi-am dat seama: pentru mine nu era o locație obișnuită.

Era Tucson.

Nu ni se spusese mare lucru despre familia ei biologică, dar știam asta: mama ei era din Tucson. Mama ei era din Tucson și îi știam și numele.

Nici nu mi-a trecut prin cap să nu fac ceea ce-am făcut atunci.

M-am ridicat de la masă și am găsit o cabină telefonică în care era o carte de telefoane a orașului Tucson.

I-am căutat numele.

I-am arătat lui John numele.

Fără să mai stăm pe gânduri, ne-am întors la masa aglomerată și i-am spus producătorului filmului că voiam să stăm de vorbă cu el. Am ieșit împreună în hol. Acolo, într-un cotlon al holului de la Hilton Inn, am stat de vorbă vreo trei–patru minute. Era esențial, i-am spus noi, să nu afle nimeni că suntem în Tucson.

Era și mai important, am adăugat, să nu afle nimeni că era și Quintana în Tucson. Nu voiam să pun mâna pe vreun ziar din Tucson, i-am explicat eu, și să văd vreun articol simpatic despre copiii de pe platourile pentru *Viața și timpurile judecătorului Roy Bean*. L-am rugat să-i pună în gardă și pe cei care se ocupau de relațiile cu presa. Am subliniat că nu trebuia sub nicio formă ca numele Quintanei să apară pe undeva în legătură cu filmul.

Sigur că nu era niciun motiv să apară, dar trebuia să mă asigur.

Trebuia să elimin posibilitatea asta.

Trebuia să depun efortul ăsta.

Eram convinsă, procedând așa, că le protejam și pe Quintana, și pe mama ei.

Vă povestesc asta acum ca să înțelegeți pornirile tulburi care însoțesc o adopție.

La câteva luni după sosirea scrisorii cu livrare sâmbăta prin FedEx, Quintana și sora ei s-au întâlnit — întâi în New York, apoi în Dallas. În New York, Quintana și-a plimbat sora prin Chinatown. A dus-o la cumpărături la Pearl River. A invitat-o la cină, împreună cu mine și cu John, la Da Silvano. A organizat o mică petrecere la ea acasă, invitându-și prietenii și verișorii, ca aceștia să-i poată cunoaște sora. Parcă erau

gemene. Când a intrat în apartamentul Quintanei și a văzut-o pe sora ei, Griffin a salutat-o din greșeală drept „Q". Au băut niște cocteiluri Margarita. Au făcut guacamole. Weekendul acelei prime întâlniri a fost dominat de un entuziasm încăpățânat, de o camaraderie nestrămutată, de o deschidere dârză.

Abia o lună și ceva mai târziu, în Dallas, aveau să eșueze hotărârea și nestrămutarea.

Când ne-a dat telefon, după douăzeci și patru de ore petrecute în Dallas, era tulburată, gata să izbucnească în plâns.

În Dallas îi fuseseră prezentați nu numai mama ei, ci și mulți alți membri ai „familiei biologice", cum se exprima ea acum, străini care o întâmpinaseră ca pe copilul lor demult pierdut.

În Dallas, străinii aceștia îi arătaseră fotografii, remarcaseră cât de mult semăna cu vreo verișoară, cu vreo mătușă sau cu vreun bunic, părând să considere de la sine înțeles faptul că ea, prin prezența în mijlocul lor, decisese că e de-ale lor.

Întoarsă la New York, începuse să primească în mod regulat telefoane de la mama ei, a cărei împotrivire inițială față de ideea unei reuniuni (cu toate că nici nu fusese o reuniune, subliniase cu mare scrupulozitate tot mama ei, având în vedere că nu se cunoscuseră, de fapt, până atunci) părea să se fi transformat

într-o nevoie de a vorbi despre evenimentele care precedaseră adopția ei. O suna de obicei dimineața, la ora la care Quintana tocmai se pregătea să plece la muncă. Nu voia s-o întrerupă, dar nu voia nici să întârzie la serviciu, mai ales pentru că *Elle Décor*, revista la care era atunci editor foto, trecea printr-o restructurare și ea se temea c-ar fi putut fi dată afară. A discutat despre dilema asta cu un psihiatru. În urma discuțiilor cu psihiatrul, le-a scris mamei și surorii ei, explicându-le că faptul că „fusese găsită" („Am fost găsită" ajunsese modul ei izbitor de ambiguu de a vorbi despre ceea ce se întâmplase) se dovedea a fi „prea greu de gestionat", „prea mult și prea curând", că simțea nevoia să „facă un pas înapoi", „să reia contactul" cu ceea ce ea considera în continuare a fi viața ei adevărată.

Ca răspuns, a primit o scrisoare în care mama ei îi spunea că nu voia să fie o povară, așa că își desființa numărul de telefon.

Acela a fost momentul când a devenit clar că niciunul dintre noi nu era scutit de acele porniri tulburi.

Nici mama Quintanei, nici sora Quintanei, cu siguranță nici eu.

Nici măcar Quintana.

Quintana, care, atunci când se referea la evenimentul care îi zguduise întregul univers, spunea că „fusese găsită".

Quintana, care le spusese țarului și țarinei din film „Nicky și Sunny" și le considerase povestea demnă de „un succes răsunător".

Quintana, care și-l imaginase pe Omul Dărâmat cu detalii atât de convingătoare.

Quintana, care îmi spusese că după ce avusese cinci ani, nu-l mai visase pe Omul Dărâmat deloc-deloc.

La câteva săptămâni după ce mama ei și-a desființat numărul de telefon, a mai sosit un mesaj, însă nu era nici de la mama, nici de la sora ei.

A primit o scrisoare de la tatăl ei biologic, din Florida.

De-a lungul timpului care trecuse între momentul în care aflase că era adoptată și momentul în care „fusese găsită", o perioadă de vreo treizeci de ani, Quintana pomenise de multe ori de cealaltă mamă. „Cealaltă mămică" și mai târziu „cealaltă mamă", așa se referise mereu la ea. Se întrebase cine era și unde era această altă mamă. Se întrebase cum arăta. Luase în considerare și în cele din urmă respinsese ideea de a o căuta. John o întrebase odată, când era mică, ce-ar fi făcut dacă s-ar fi întâlnit cu „cealaltă mămică". „Aș lua-o cu un braț pe după gât pe mami", îi răspunsese ea, „cu celălalt braț aș lua-o pe după gât pe cealaltă mămică și aș zice «Bună, mămicilor!»".

Nu a pomenit niciodată, dar niciodată, ceva despre celălalt tată.

Nu am idee de ce, dar imaginea din capul ei părea să nu includă și un tată.

„Ce drum lung, straniu am avut de parcurs“[1], spunea tatăl ei în scrisoarea sosită din Florida.

Quintana a izbucnit în plâns când mi-a citit-o.

„Și ca o bomboană pe colivă“, mi-a spus printre lacrimi, „evident că tata trebuia să fie un Deadhead[2]!“

Trei ani mai târziu a sosit și ultimul mesaj, de data asta de la sora ei.

Voia s-o anunțe că murise fratele lor. Cauza morții era neclară. Spunea în mesajul vocal ceva despre niște probleme cardiace.

Quintana nu-l cunoscuse.

Nu bag mâna în foc pentru datele exacte, dar cred că fratele ei se născuse când ea avea cam cinci ani.

După ce am avut cinci ani, nu l-am mai visat deloc-deloc.

Apelul ăsta despre moartea fratelui lor trebuie să fi fost ultima dată când cele două surori ar fi stat de vorbă.

Când a murit Quintana, sora ei a trimis flori.

---

1 Joc de cuvinte — formularea originală, în limba engleză, coincide aproape perfect cu titlul unui album al trupei americane de rock The Grateful Dead — „What A Long Strange Trip It's Been“.

2 Fan al trupei The Grateful Dead.

24

Iată că astăzi răsfoiesc pentru prima dată un jurnal pe care l-a ținut în primăvara anului 1984, ca temă pentru ora de engleză, în ultimul an de liceu de la școala pentru fete Westlake. „Am avut o revelație palpitantă studiind un poem de John Keats", începe acest volum din jurnal, pe o pagină datată cu 7 martie 1984, a o sută șaptesprezecea zi consemnată de la începerea jurnalului, în septembrie 1983. „În poemul, «Endymion», este o sintagmă care vorbește perfect despre teama mea de viață din clipa asta: *trecerea în nimicnicie*."

Însemnarea asta de la 7 martie 1984 continuă, se transformă într-o prezentare despre Jean-Paul Sartre și Martin Heidegger, despre viziunea fiecăruia asupra abisului, dar nu mai urmăresc argumentele: automat, fără să mă gândesc, înspăimântător, ca și cum încă ar fi elevă la Westlake și m-ar fi rugat să arunc o privire pe lucrarea ei, i-o corectez.

De exemplu:

Trebuie șterse virgulele care încadrează titlul poeziei.

„A vorbi", din exprimarea „o sintagmă care vorbește perfect despre teama mea de viață din clipa asta", este folosit greșit, bineînțeles.

„A descrie" ar fi un verb mai potrivit.

„A sugera" ar fi unul și mai potrivit.

Pe de altă parte, „a vorbi" poate fi o variantă bună: de încercat „a vorbi" așa cum îl folosește ea.

Chiar încerc: *Ea își „vorbește" teama de viață din clipa aceea raportându-se la Sartre.*

Încerc din nou: *Ea își „vorbește" teama de viață din clipa aceea raportându-se la Heidegger. Ea își „vorbește" viziunea asupra abisului. Își definește viziunea asupra abisului: „Acesta e doar felul în care interpretez eu abisul; e posibil să mă înșel".*

Trece ceva timp până îmi dau seama că preocuparea mea față de cuvintele pe care le-a folosit a fost un soi de paravan în fața spaimei declanșate de ceea ce spunea ea, de fapt, scriind acea pagină de jurnal din martie 1984.

A fost intenționat?

Am separat ce spunea despre teama ei de viață, așa cum separasem ce spunea despre teama ei de Omul Dărâmat?

Bună, Quintana? O să te încui un pic în garaj?

După ce am avut cinci ani, nu l-am mai visat deloc-deloc?

Am ținut un paravan între noi toată viața ei?

Am preferat să nu aud ce spunea ea, de fapt?

Mă speria ce spunea ea?

Încerc să citesc din nou pasajul, de data asta fiind atentă la conținut.

Ce spunea: *Teama mea de viață din clipa asta.*

Ce spunea: *Trecerea în nimicnicie.*

Ce spunea, de fapt: *Lumea nu are Decât dimineață Și noapte. Nu are nici Zi și nici prânz. Lasă-mă doar să intru în pământ. Lasă-mă doar să intru în pământ și să dorm.* Când vă spun că mi-e frică să mă ridic de pe un scaun pliant într-o sală de repetiții de pe West Forty-second Street, asta spun, de fapt?

Asta mă înspăimântă?

25

Am să mai încerc o dată să vă vorbesc direct.

La ultima mea zi de naștere, pe 5 decembrie 2009, am avut șaptezeci și cinci de ani.

Observați propoziția asta nefirească — *Am avut șaptezeci și cinci de ani…* Auziți ecoul?

Am *avut* șaptezeci și cinci de ani? Am *avut* cinci ani?

După ce am avut cinci ani, nu l-am mai visat deloc-deloc?

Și mai observați ceva — în însemnările acestea, în care vorbesc încă de la primele pagini despre ce înseamnă a îmbătrâni, în însemnările care se numesc *Nopți albastre* dintr-un motiv anume, în însemnările care se numesc *Nopți albastre* pentru că în momentul în care le-am început nu mă puteam gândi decât la apropierea ineluctabilă a unor zile întunecate —, observați cât de mult mi-a luat să vă spun acest lucru teribil de important, cât de mult mi-a luat *să ajung la subiectul propriu-zis*. Faptul că îmbătrânim și semnele îmbătrânirii rămân cele mai previzibile evenimente

din viața noastră, dar rămân, totodată, subiecte pe care nu vrem să le discutăm, nu vrem să le explorăm: am văzut cum se umplu de lacrimi ochii unor femei în toată firea, femei iubite, femei talentate și împlinite, pentru simplul motiv că un copil, de cele mai multe ori o nepoată sau un nepot mult iubit, le-a descris drept „cam zbârcite" sau le-a întrebat câți ani au. Când suntem puși în fața acestei întrebări, suntem întotdeauna îngenunchiați de nevinovăția ei, suntem aproape rușinați de sunetul cristalin de clopoțel pe care este pusă întrebarea. Și rușinea noastră vine, de fapt, de aici: răspunsul pe care îl dăm noi nu e niciodată nevinovat. Răspunsul pe care îl dăm este neclar, evaziv, chiar vinovat. Chiar acum, când răspund la această întrebare, mă surprind îndoindu-mă de corectitudinea propriului răspuns, verificând și răsverificând calculul tot mai complicat (data nașterii 5 decembrie 1934, scade 1934 din 2009, fă calculul în minte și vezi cum te poticnești de schimbarea mileniului cu totul irelevant), insistând în fața mea (nu-i prea pasă nimănui altcuiva) că trebuie să se fi strecurat o greșeală în calcul: parcă ieri aveam vreo cincizeci de ani, vreo patruzeci, parcă ieri aveam treizeci și unu de ani.

Quintana s-a născut când aveam treizeci și unu de ani.

Parcă ieri s-a născut Quintana.

Parcă ieri am dus-o pe Quintana acasă de la secția de neonatologie a spitalului St. John din Santa Monica.

Învelită într-o păturică din cașmir căptușită cu mătase.

Tati s-a dus să caute o blăniță de iepure ca să-și învelească Iepurașa.[1]

Dacă n-ați fi fost acasă când a sunat doctorul Watson?

Atunci ce s-ar fi întâmplat cu mine?

Parcă ieri o țineam în brațe pe autostrada 405.

Parcă ieri îi promiteam că are să fie în siguranță cu noi.

Pe vremea aceea, autostrada 405 se numea autostrada San Diego.

Parcă ieri îi spuneam autostrăzii 405 autostrada San Diego. Parcă ieri îi spuneam autostrăzii 10 autostrada Santa Monica. Parcă alaltăieri nici nu exista încă autostrada Santa Monica.

Parcă ieri eram încă în stare să fac calcule, să țin minte numere de telefon, să închiriez o mașină la aeroport și să ies cu ea din parcare fără să înghețț, copleșită de panică, oprindu-mă cu mâna pe cheie, cu picioarele deja pe pedale, dar înmărmurită de îndoială: care e accelerația și care e frâna?

1 Vers din cântecul de leagăn „Bye, baby Bunting".

Parcă ieri mai trăia Quintana.

Iau picioarele de pe pedale, întâi unul, apoi celălalt.

Inventez un motiv pentru care e mai bine ca angajatul de la Hertz să pornească mașina.

Am șaptezeci și cinci de ani: nu ăsta e motivul pe care îl invoc.

26

Un doctor cu care mai stau de vorbă uneori îmi sugerează că nu m-am adaptat cum se cuvine la ideea că îmbătrânesc.

Greșit, vreau să-i răspund.

Adevărul este că nu m-am obișnuit deloc cu ideea că îmbătrânesc.

Adevărul este că am trăit toată viața — până acum — fără să cred cu adevărat că am să îmbătrânesc vreodată.

Nu am avut nicio îndoială că am să port în continuare sandalele roșii din piele întoarsă cu tocuri de zece centimetri, care au fost întotdeauna preferatele mele.

Nu am avut nicio îndoială că am să port în continuare cerceii din aur mari, rotunzi, pe care m-am bazat dintotdeauna, colanții negri din cașmir, mărgelele pictate.

Pe pielea mea aveau să apară tot felul de imperfecțiuni, riduri fine, chiar și pete maronii (pentru șaptezeci și cinci de ani, asta părea o evaluare estetică

realistă), dar avea să continue să arate ca întotdeauna: sănătoasă, în linii mari. Părul avea să-și piardă culoarea originală, dar culoarea putea fi înlocuită, lăsând părul cărunt să-mi încadreze figura și rugând-o, de două ori pe an, pe Johanna de la Bumble and Bumble să-mi facă șuvițe în rest. Sigur că modelele pe care urma să le întâlnesc la Bumble and Bumble aveau să fie cu mult mai tinere decât mine, dar, cum modelele astea aveau cel mult șaisprezece sau șaptesprezece ani, n-aveam de ce să interpretez diferența asta de vârstă ca pe un eșec personal. Urma să am scăpări de memorie, dar cine nu are scăpări de memorie? Vederea avea să-mi fie mai problematică decât înainte de a începe să văd lumea prin niște nori apăruți brusc, ce semănau cu o dantelă neagră, dar erau de fapt desenați din sânge, reziduuri în urma unei serii de rupturi și desprinderi de retină, dar tot nu se punea problema că n-aș vedea, că n-aș putea să citesc, să scriu, să trec prin intersecții fără teamă.

Nu se punea problema că nu voi putea să îndrept lucrurile.

Indiferent care ar fi fost „lucrurile".

Eram întru totul convinsă de puterea mea de a depăși situația.

Indiferent care era „situația".

La șaptezeci și cinci de ani, bunica mea a făcut o hemoragie cerebrală, și-a pierdut cunoștința și s-a

prăbușit pe trotuar, nu foarte departe de casa ei din Sacramento. A fost dusă la spitalul Sutter, unde a murit chiar în noaptea aceea. Asta a fost „situația" pentru bunica mea. La șaptezeci și cinci de ani, mama a fost diagnosticată cu cancer la sân, a făcut două serii de chimioterapie, nu a mai putut suporta a treia sau a patra serie, însă a mai trăit șaisprezece ani — a murit cu două săptămâni înainte de a împlini nouăzeci și unu de ani, iar atunci a murit de insuficiență cardiacă congestivă, nu de cancer. Dar n-a mai fost niciodată aceeași. Ceva nu mai era cum trebuie. Și-a pierdut încrederea în sine. Devenea agitată în locurile aglomerate. Nu se mai simțea în largul ei la nunțile nepoților și, ăsta-i adevărul, nici măcar la mesele în familie. Lansa tot felul de judecăți șocante, chiar ostile. Când a venit în vizită la mine, în New York, de exemplu, a declarat că biserica episcopală St. James, ale cărei acoperiș și clopotniță constituie unica priveliște ce se întinde în fața geamurilor de la sufrageria mea, este „cea mai urâtă biserică pe care am văzut-o în viața mea". Când, aflându-mă pe coasta ei de continent și la rugămintea ei, am dus-o să vadă meduzele de la Monterey Bay Aquarium, a fugit înapoi în mașină, susținând că amețise din cauza mișcării vălurite a apei.

Îmi dau seama acum că se simțea fragilă.

Îmi dau seama acum că se simțea așa cum mă simt eu acum.

Invizibilă pe stradă.

Ținta sigură a oricărui vehicul cu roți de pe drum.

Incapabilă să-mi păstrez echilibrul la coborârea de pe bordură și la traversarea străzii, la ridicarea sau așezarea pe un scaun, la deschiderea sau închiderea portierei unui taxi.

Pusă într-o mare încurcătură cognitivă nu doar de operațiile simple de aritmetică, ci și de știrile auzite, de schimbările în trafic anunțate din timp, de memorarea unui număr de telefon, de așezarea oaspeților la o masă festivă.

„Estrogenul chiar mă ajuta să mă simt mai bine", mi-a spus cu puțin timp înainte să moară, după decenii întregi fără el.

Ei bine, da. Estrogenul o ajutase să se simtă mai bine.

Asta s-a dovedit a fi „situația" pentru cele mai multe dintre noi.

Și totuși:

Chiar și așa:

În pofida oricăror dovezi:

Cu toate că îmi dădeam seama că pielea și părul și chiar forța mea cognitivă se bazează pe estrogenul care acum îmi lipsește:

Cu toate că îmi dădeam seama că nu am să mai port niciodată sandalele roșii din piele întoarsă, cu tocuri de zece, și cu toate că îmi dădeam seama că nici cerceii din aur mari, rotunzi și colanții negri din cașmir și mărgelele pictate nu mai prea merg:

Cu toate că îmi dădeam seama că, dacă o femeie de vârsta mea acordă atenție unor asemenea detalii ale înfățișării ei, mulți o pot interpreta ca pe dovadă a unui orgoliu frivol:

În ciuda tuturor acestor lucruri:

Cu toate astea:

Gândul că la șaptezeci și cinci de ani viața s-ar putea prezenta ca o situație în mod semnificativ schimbată, ca „un lucru" cu totul diferit, nu mi-a dat prin cap până de curând.

27

Mi s-a întâmplat ceva la începutul verii.

Ceva care mi-a schimbat viziunea asupra propriilor posibilități, care mi-a restrâns, practic, orizontul.

Nici acum nu am idee cât era ceasul când s-a întâmplat, de ce s-a întâmplat sau chiar ce s-a întâmplat, exact. Tot ce știu este că pe la mijlocul lui iunie, ajunsă acasă după o cină luată devreme cu un prieten și după o plimbare pe Third Avenue la vreo 30 de grade, m-am trezit dintr-odată pe dușumeaua din dormitor, cu brațul stâng, fruntea și ambele picioare însângerate, nereușind cu niciun chip să mă ridic. Nu încăpea îndoială, căzusem, dar nu-mi aminteam să fi căzut, nu-mi aminteam deloc să-mi fi pierdut echilibrul, să fi încercat să mă redresez, nimic din preludiul obișnuit al unei căzături. Cu siguranță nu țineam minte să-mi fi pierdut cunoștința. Diagnosticul pentru ceea ce se întâmplase (aveam să aflu în seara aceea) era „sincopă", leșin, dar descrierile sincopei, care se învârteau mai ales în jurul „simptomelor presincopă" (palpitații, buimăceală, amețeală, vedere încețoșată sau tubulară), dintre

care nu puteam identifica niciunul, nu păreau să se aplice deloc.

Eram singură în apartament.

Erau treisprezece telefoane în apartament, însă în momentul respectiv nu putusem ajunge la niciunul.

Țin minte că zăceam, întinsă pe jos, și încercam să văd cu ochii minții telefoanele la care nu aveam cum să ajung, numărându-le, cameră după cameră.

Țin minte că am uitat să pun la socoteală una dintre camere, așa că am numărat telefoanele și a doua, și a treia oară.

Era o ocupație periculos de reconfortantă.

Țin minte că am hotărât, neavând cum să chem pe cineva în ajutor, să mă mai culc un pic, acolo, pe podea, cu sângele băltind în jurul meu.

Țin minte că am tras o pătură de pe un cufăr din răchită, singurul obiect la care reușeam să ajung, am împăturit-o și mi-am pus-o în loc de pernă.

Apoi nu mai țin minte nimic până m-am trezit a doua oară și am reușit, de data aceasta, să mă trag în mâini cu suficientă putere încât să mă ridic.

Moment în care am sunat un prieten.

Moment în care a venit.

Moment în care, fiindcă încă mai sângeram, am pornit cu un taxi spre camera de gardă de la spitalul Lenox Hill.

A fost ideea mea să mergem la Lenox Hill.

Repet: a fost ideea mea să mergem la Lenox Hill.

După câteva săptămâni, detaliul acesta încă mă tulbura mai mult decât toate celelalte evenimente din seara respectivă: *A fost ideea mea să mergem la Lenox Hill.* M-am urcat în taxi în fața clădirii în care locuiesc, care se întâmplă să fie la distanță egală față de două spitale, Lenox Hill și New York Cornell. Alegând Lenox Hill în loc de New York Cornell, am dat dovada unui simț de autoconservare bine dezvoltat. Alegând Lenox Hill în loc de New York Cornell, nu am făcut decât să demonstrez că în momentul acela eram incapabilă să am grijă de mine însămi. Alegând Lenox Hill în loc de New York Cornell, am adus o dovadă în sprijinul ideii subliniate în mod umilitor de toate asistentele, toate infirmierele și toți doctorii cu care am vorbit în cele două nopți pe care le-am petrecut în spital, prima noapte la camera de gardă și a doua la cardiologie, unde s-a întâmplat să fie liber un pat și unde s-a presupus, în mod greșit, că aveam o problemă cardiacă, pentru că primisem un pat acolo: eram bătrână. Eram prea bătrână ca să mai locuiesc singură. Eram prea bătrână ca să mă pot ridica din pat. Eram prea bătrână până și ca să recunosc că, dacă fusesem internată la cardiologie, probabil însemna că am o problemă cardiacă.

„Problema dumneavoastră cardiacă nu apare deloc pe aparate", îmi tot spunea o asistentă, pe un ton acuzator.

Am încercat să înțeleg ce-mi spunea.

Să înțeleg ce-mi spuneau oamenii nu era la momentul respectiv punctul meu forte, dar asistenta părea să facă aluzie la faptul că „problema mea cardiacă" nu apărea pe aparate fiindcă îmi scosesem intenționat electrozii.

Am ripostat.

I-am zis că, din câte știam, nu aveam niciun fel de problemă cardiacă.

A ripostat și ea.

„Bineînțeles că aveți o problemă cardiacă", mi-a spus. Și apoi, încheind subiectul, a adăugat: „Altfel, nu v-ați afla în secția de cardiologie".

Aici nu aveam ce să-i răspund.

Am încercat să mă prefac că sunt acasă.

Am încercat să-mi dau seama dacă era zi sau noapte: dacă era zi, aveam o șansă să plec acasă, însă în spital nu exista nici zi, nici noapte.

Doar ture.

Doar așteptarea.

Așteptarea asistentei cu perfuzia, așteptarea asistentei cu calmantul, așteptarea brancardierului.

Să scoată cineva, vă rog, cateterul ăsta.

Transfuzia aia a fost cerută în seara asta la 11.

„Cum vă deplasați de obicei prin casă?", mă tot întreba cineva în uniformă medicală, minunându-se de ceea ce părea să considere o libertate de mișcare cu totul nemeritată și răspunzându-și în cele din urmă singur: „Cu cadrul?".

Descurajarea are nevoie doar de o clipă ca să pună stăpânire pe suflet: simt că nu reușesc să exprim cum trebuie măsura în care m-au dărâmat acele două nopți de spitalizare, care n-au fost, în definitiv, atât de solicitante. Nu suferisem nicio operație, nicio procedură medicală incomodă. Nu simțisem, de fapt, niciun disconfort, în afara celui emoțional. Cu toate astea, simțeam că eram victima unei confuzii înfiorătoare: nu voiam decât să ajung acasă, să mă spăl pe cap ca să scap de sângele uscat din păr, să nu mai fiu tratată ca o invalidă. În schimb, se întâmpla chiar opusul. Doctorul meu de familie, care lucra la Columbia Presbyterian, era plecat la Sankt-Petersburg cu familia; m-a sunat la Lenox Hill în timpul pauzei unui spectacol cu baletul Kirov. Voia să afle ce căutam la Lenox Hill. În momentul acela, asta aș fi vrut și eu să știu. Doctorii din spital, hotărâți să-mi descopere „problema cardiacă" fantomă, păreau dispuși să mă trateze la nesfârșit ca pe un copil. Chiar și prietenii mei, care treceau să mă

vadă după serviciu, stăpâni pe sine, fără sânge închegat în păr, adulți cu capul pe umeri, care dădeau și primeau telefoane, își făceau planuri pentru cină și îmi aduceau supe reci, pe care nu le puteam mânca pentru că patul era așezat într-un unghi care nu-mi permitea să mă ridic în fund, îmi spuneau acum că aveam nevoie „de cineva în casă": era ca și cum luasem un taxi până la Lenox Hill și mă trezisem direct în *Șoferul Doamnei Daisy*.

Cu ceva efort, am reușit să le explic senzația pe care mi-o dădeau.

Am fost externată.

Doctorul meu s-a întors de la Sankt-Petersburg.

După încă niște zile de monitorizare fără succes, a fost abandonată ipoteza unei probleme cardiace.

A fost făcută o programare la alt neurolog, de data asta de la New York Cornell.

Au fost programate și făcute o mulțime de teste.

Un nou RMN, pentru a se vedea dacă apăruse vreo schimbare semnificativă.

Nu apăruse.

O nouă angiografie, ca să vadă dacă se mărise vreun pic anevrismul văzut la angiografiile anterioare.

Nu se mărise.

O nouă ecografie, ca să vadă dacă se accentuase calcifierea arterei carotide.

Nu se accentuase.

Apoi, în cele din urmă, o scanare a întregului corp, menită să scoată la iveală orice anomalie la inimă, plămâni, ficat, rinichi, oase, creier: pe scurt, oriunde în organism.

Am tot intrat și am tot ieșit din tomograf.

Patruzeci de minute, apoi o schimbare de poziție și încă cincisprezece minute.

Am stat complet nemișcată în tomograf.

Părea imposibil ca rezultatul să nu scoată ceva la iveală.

Avea să fie încă o versiune a internării la cardiologie: fusese cerută o tomografie a întregului corp, prin urmare, însemna că existau anomalii pe care să ni le arate respectiva tomografie.

O zi mai târziu am primit rezultatele.

Surprinzător, nu apăruse nicio anomalie în imagini.

Toată lumea a căzut de acord asupra acestui lucru. Toată lumea a folosit cuvântul „surprinzător".

În mod surprinzător, nu exista nicio anomalie care să explice de ce mă simțeam atât de fragilă.

În mod surprinzător, nu existau anomalii care să-mi spună de ce îmi era frică să mă ridic de pe un scaun pliant dintr-o sală de repetiții de pe West Forty-second Street.

Abia atunci mi-am dat seama că în acele trei săptămâni care trecuseră între drumul cu taxiul spre Lenox Hill, la 14 iunie, și rezultatele tomografiei complete, primite la 8 iulie, lăsasem să treacă cele mai albastre nopți din acel an fără să le iau în seamă.

Ce preț are pierderea acelor săptămâni, a acelei lumini, a nopților care îmi sunt cele mai dragi din tot anul?

Poți să fugi de momentul în care piere lumina?

Sau fugi doar de avertismentul pe care-l transmite?

Unde ajungi, dacă pierzi mesajul pe care îl poartă nopțile albastre?

„Ai trăit vreodată un moment în care totul în viața ta s-a oprit, pur și simplu?" Sub forma asta a pus întrebarea Kris Jenkins, un fundaș de 160 de kilograme de la Jets, când și-a rupt, după șase meciuri din cel de-al zecelea sezon al său din NFL, atât meniscul, cât și ligamentul încrucișat anterior. „Incredibil de rapid, dar cu încetinitorul? Ca și cum te-ar trăda toate simțurile? Ca și cum te-ai privi de undeva din afară?"

Vă mai prezint o abordare a momentului în care viața întreagă pare să se oprească, dar de data asta vorbele îi aparțin actorului Robert Duvall: „Exist de minune între cuvintele «Acțiune» și «Stop-cadru»".

Vin chiar și cu o a treia variantă: „Nu se prezintă cu durere", am auzit odată un chirurg oncolog spunând despre cancer.

28

În ultima vreme mă gândesc numai la Quintana.

Am nevoie să fie lângă mine.

În spatele casei din Hollywood, de pe Franklin Avenue, unde am locuit din ziua în care am lăsat în urmă farfuriile Minton ale Sarei Mankiewicz până în ziua în care ne-am mutat în casa de pe plajă, o perioadă de vreo patru ani, era un teren de tenis cu zgură, iar printre crăpăturile zgurii uscate creșteau buruieni. Țin minte că o priveam cum smulge buruienile, sprijinită pe genunchii ei grăsuți de copil, având lângă ea animalul din pluș jerpelit căruia îi spunea „Iepurașul Iepu".

Tati s-a dus să caute o blăniță de iepure ca să-și învelească Iepurașa.

În câteva săptămâni o să se împlinească cinci ani de când a murit.

Cinci ani de când ne-a zis doctorul că pacienta nu mai primise suficient oxigen prin ventilator de cel puțin o oră.

Cinci ani de când Gerry și cu mine am lăsat-o în salonul de terapie intensivă cu vedere spre râu, de la New York Cornell.

Acum mă pot gândi la ea.

Nu mai izbucnesc în plâns când îi aud numele.

Nu-mi mai imaginez cum a fost chemat brancardierul ca s-o ducă la morgă după ce am plecat noi de la terapie intensivă.

Cu toate astea, încă simt nevoia să fie lângă mine.

În locul prezenței ei, frunzăresc cărțile de pe o măsuță din biroul meu, toate primite de la ea.

Una dintre ele se numește *Pui de animale și mamele lor* și chiar asta conține, fotografii alb-negru cu pui de animale și cu mamele lor: cele mai multe sunt preferatele obișnuite și reconfortante (cum era și Iepurașul Iepu), miei și oi, mânji și iepe, dar și animale mai rar întâlnite: arici, urși koala, lame. Printre paginile cărții găsesc o vedere franțuzească cu un urs polar micuț și mama lui. „*Colin sur la banquise*", scrie în franceză, iar mai jos este traducerea: „Cuibăriți pe banchiză".

„Câteva lucruri întâlnite în călătoriile mele, care mi-au adus aminte de tine", este textul de pe verso, cu un scris mai puțin îngrijit decât pe vremuri, dar tot ușor de recunoscut.

Tot al ei.

Sub *Pui de animale și mamele lor* se află *Scafandrul și fluturele*, de Jean-Dominique Bauby, memoriile fostului redactor-șef al revistei *Elle* din Franța, în care

acesta istorisește prin ce a trecut: a avut un accident vascular cerebral, într-o zi de 8 decembrie, ca apoi să se trezească direct la sfârșitul lui ianuarie, neputând să vorbească sau să se miște, reușind doar să clipească dintr-o pleoapă — boală ce poartă numele de „sindrom *locked-in*". (A folosit cineva cuvântul „sincopă"? A folosit cineva cuvintele „simptome presincopă"? Putem găsi acolo vreun indiciu? Vreun indiciu despre situația lui Jean-Dominique Bauby? Vreun indiciu despre situația mea?) Din motive pe care la momentul respectiv nu le-am înțeles întru totul și la care nici nu am mai vrut să mă gândesc între timp, *Scafandrul și fluturele* fusese teribil de important pentru Quintana atunci când apăruse, o marcase atât de mult, încât nu i-am spus că mie nu-mi prea plăcuse, că nici măcar nu credeam tot ce povestea el.

Abia mai târziu, când era ea însăși aproape cu totul prizonieră în propria boală, forțată să stea într-un scaun cu rotile și afectată de consecințele unei hemoragii cerebrale și ale operației pe creier, am început să-i înțeleg semnificația.

Atunci când am început să-i înțeleg semnificația, am încetat să mai caut motivele pentru care fusese atât de importantă pentru Quintana.

Lasă-mă doar să intru în pământ.

Lasă-mă doar să intru în pământ și să dorm.

Aşez din nou *Scafandrul şi fluturele* pe masa din birou.

O aliniez cu grijă lângă *Pui de animale şi mamele lor.*

Colin sur la banquise.

Treaba asta cu banchiza îmi e cunoscută. Nu aveam nevoie de *Pui de animale şi mamele lor* ca să prindă viaţă din nou imaginea banchizelor. În primul an de spitalizări ale Quintanei privisem nişte sloiuri de la ferestrele saloanelor ei: sloiuri pe East River, văzute de la fereastra spitalului Beth Israel North, sloiuri pe Hudson, văzute de la fereastra spitalului Columbia Presbyterian. Mă gândesc acum la sloiurile acelea şi-mi imaginez cum ar fi fost să văd, plutind prin dreptul ferestrei, pe câte un gheţar, un pui de urs polar şi pe mama lui, pe drum spre Hell Gate Bridge.

Îmi imaginez cum i-aş fi arătat Quintanei puiul de urs polar şi pe mama lui.

Colin sur la banquise.

Lasă-mă doar să intru în pământ.

Hotărăsc să uit de sloiuri.

M-am gândit destul la sloiuri.

Să mă gândesc la sloiuri e ca şi cum m-aş gândi cum era chemat brancardierul ca să o ducă la morgă.

Intru în Central Park şi stau o vreme pe o bancă împodobită cu o plăcuţă din alamă, a cărei inscripţie

anunță că a fost făcută o donație comemorativă către Central Park Conservancy. Acum sunt mai multe asemenea plăcuțe în parc, mai multe asemenea bănci. „Quintana Roo Dunne Michael, 1966–2005", scrie pe plăcuță. „Pe timp de vară și pe timp de iarnă." Donația fusese făcută de o prietenă, care mă întrebase ce mesaj aș vrea să apară pe plăcuță. Aceeași prietenă venise s-o vadă pe Quintana când făcea terapie în secția de reabilitare neurologică de la UCLA, iar după ce o văzuse pe Quintana, luase prânzul cu mine la cantina spitalului, pe terasă. Niciuna dintre noi nu se gândise în ziua aceea, luând masa pe terasa spitalului UCLA, că însănătoșirea Quintanei avea să se termine la banca aceasta.

Așa ne gândeam la anul acela.

Ca la „însănătoșirea" Quintanei.

Nu aveam idee cât de rară este această însănătoșire.

Nu aveam idee că „însănătoșire", ca și „adopție", rămâne unul dintre acele concepte care par mult mai plauzibile decât sunt în realitate.

Colin sur la banquise.

Scaunul cu rotile.

Consecințele hemoragiei, operația pe creier.

Pe timp de vară și pe timp de iarnă.

Mă întreb dacă atunci, când situația se schimbase atât de mult, își amintea de *Scafandrul și fluturele*, mă întreb ce însemna pentru ea atunci.

Nu voia să vorbească despre situația care se schimbase.

Voia să creadă că, dacă nu „zăbovea prea mult cu gândul" asupra acelei situații, avea să se trezească într-o dimineață și să-și dea seama că totul se rezolvase.

„Ca atunci când moare cineva", îmi spusese la un moment dat, încercând să-și explice raționamentul, „nu e bine să zăbovești prea mult cu gândul asupra durerii".

29

Opriți ceasornicele toate, telefoanele-nchideți
Faceți câinele să tacă, băgați-i un os gustos
în dinți
Amuțiți pianele și, în ropot înfundat,
Scoateți sicriul, bocitoarele s-au adunat.

Aeroplane să dea roată gemând,
Mesajul „A murit" pe ceruri scrijelind,
Legați papioane din crep la gâtul
porumbeilor,
Mănuși din bumbac negru pe mâinile
polițiștilor.

El mi-a fost miazănoapte, miazăzi, răsăritul și
apusul,
Zilele din săptămână, duminica, repaosul,
Amiaza mea, al nopții miez, vorbirea și al
meu cânt
Credeam că dragostea va fi mereu: dar am
greșit.

Stelele nu sunt chemate-acum; stingeți-le pe
fiecare,
Împachetați și luna, dezmembrați și soarele,
Vărsați oceanul, măturați pădurea
la pământ;
Căci tot ce-a fost bun s-a risipit în vânt.[1]

Acesta este poezia „Blues funerar" a lui W. H. Auden, care în zilele și în săptămânile de după moartea lui John îmi descria perfect mânia — mânia irațională, furia oarbă. Mai târziu i-am arătat „Bluesul Funerar" și Quintanei. I-am spus că mă gândeam să îl citesc la slujba de comemorare pe care o organizam împreună pentru John. M-a implorat să nu o fac. Mi-a spus că nu-i plăcea nimic la poezia aceea. Mi-a spus că poezia „greșea". A fost vehementă. La momentul respectiv m-am gândit că o tulbura tonul poeziei, ritmul brut, asprimea cu care respingea lumea, senzația pe care o dădea, a unei răbufniri pe cale să se producă. Acum îi interpretez altfel vehemența. Acum cred că ea vedea „Bluesul funerar" ca pe un mod de a zăbovi cu gândul asupra durerii.

În după-amiaza în care a murit Quintana, la 26 august 2005, soțul ei și cu mine am plecat din salonul

1 „Blues funerar", de W. H. Auden (traducere de Bogdan-Alexandru Stănescu).

de terapie intensivă cu vedere spre râu de la New York Cornell și ne-am plimbat prin Central Park. Frunzele din copaci își pierdeau deja din intensitatea culorii, mai erau câteva săptămâni până să cadă, însă parcă erau gata să se desprindă, nu se uscaseră, dar începuseră să se veștejească. Când intrase ea în spital, la finalul lui mai sau la începutul lui iunie, nopțile albastre de-abia începeau. Le-am observat pentru prima oară la scurtă vreme după ce-a intrat la terapie intensivă, care se întâmpla să fie în pavilionul Greenberg. În holul pavilionului Greenberg erau portretele donatorilor de vază, dintre care cei mai importanți participaseră la fondarea conglomeratului de asigurări AIG și apăruseră la știri când fusese vorba despre planul de salvare financiară pentru AIG. În primele săptămâni în care am mers în vizită la pavilionul Greenberg am fost surprinsă de cât de cunoscute îmi erau figurile din portrete și, seara, când coboram de la terapie intensivă, mă opream să le privesc cu atenție. Apoi ieșeam în albastrul tot mai intens al acelui moment al zilei de la începutul acelei veri.

O vreme, ritualul ăsta a părut să ne poarte noroc.

A fost o perioadă în care doctorii de la terapie intensivă nu erau descurajatori în unanimitate.

A fost o perioadă în care părea posibilă o îmbunătățire a situației.

Ba chiar s-a vorbit s-o mute într-o secție de terapie intermediară, deși mutarea asta nu s-a transformat niciodată în realitate.

Apoi, într-o seară, când am coborât de la terapie intensivă și m-am oprit, ca de obicei, în fața portretelor celor de la AIG, mi-am dat seama: nu avea să fie mutată nicăieri.

Lumina de-afară se schimbase deja.

Lumina de-afară nu mai era albastră.

De când fusese internată în secția aceea de terapie intensivă trecuse prin cinci intervenții chirurgicale. În tot acest timp fusese conectată la ventilator și sedată. Prima incizie tot nu fusese închisă. Îl întrebasem pe chirurg cât avea să mai continue așa. Îmi spusese că era la Cornell un chirurg care făcuse optsprezece asemenea intervenții pe un singur pacient.

„Și acel pacient a supraviețuit", îmi spusese el.

În ce stare? îl întrebasem.

„Fiica dumneavoastră nu era într-o stare prea bună nici când a sosit aici", îmi răspunsese chirurgul.

Deci aici ajunsesem. Lumina de-afară începea deja să se transforme. Vara se sfârșea și Quintana era tot sus, în salonul de terapie intensivă cu vedere spre râu, iar chirurgul îmi spunea că nu fusese într-o stare prea bună nici când o internaseră la terapie intensivă.

Cu alte cuvinte, era pe moarte.

Acum știam că era pe moarte.

Acum nu mai aveam cum să evit să știu lucrul ăsta. Acum nu mai aveam cum să-i cred pe doctori atunci când încercau să mă îmbărbăteze. Acum nu mai aveam cum să mă prefac că spiritul fondatorilor AIG putea face o minune. Avea să moară. Poate că n-avea să moară în seara aceea, poate că n-avea să moară nici a doua zi, dar nu încăpea îndoială că intrasem în linie dreaptă către ziua în care avea să moară.

26 august a fost ziua în care avea să moară.

26 august a fost ziua în care Gerry și cu mine aveam să plecăm din salonul de terapie intensivă cu vedere spre râu și să mergem în Central Park.

Când scriu rândurile astea îmi dau seama că nu sunt consecventă atunci când mă refer la Gerry. Uneori îi spun „Gerry", alteori îi spun „soțul ei". Quintanei îi plăcea cum sună. *Soțul ei. Soțul meu.*

Rostea cuvintele acestea la nesfârșit.

Când încă mai putea vorbi.

Lucru care, pe măsură ce zilele au continuat să se scurteze și drumul să se îngusteze, nu se întâmpla zilnic.

După cum vedeți, facem compresie manuală.

Pentru că pacienta nu mai primea suficient oxigen prin ventilator.

Timp de cel puțin o oră.

Într-un pasaj de sub unul dintre podurile din Central Park, cineva cânta în ziua aceea la saxofon. Nu mai știu ce cântec era, dar țin minte că era ceva de inimă albastră și țin minte că m-am oprit sub pod, m-am întors cu spatele și mi-am pironit ochii asupra frunzelor veștejite, neputând să-mi stăpânesc lacrimile.

„Puterea muzicii de proastă calitate", a spus Gerry, sau poate că doar am gândit-o eu.

Gerry. Soțul ei.

Ziua în care a tăiat tortul de culoarea piersicii, de la Payard.

Ziua în care a purtat pantofii cu tălpile roșii.

Ziua în care tatuajul cu plumeria i se vedea prin voal.

De fapt, nici nu plângeam pentru saxofon.

Plângeam pentru dale, pentru dalele din faianță Minton ale arcadei de la sud de fântâna Bethesda, pentru farfuriile Sarei Mankiewicz, pentru botezul Quintanei. Plângeam pentru Connie Wald, care-și plimba câinele prin Boulder City și peste barajul Hoover. Plângeam pentru Diana, care ținea paharul cu șampanie și fuma o țigară în sufrageria Sarei Mankiewicz. Plângeam pentru Diana, care vorbise cu Blake Watson ca să pot lua acasă fetița frumoasă pe

care o adusese el pe lume la spitalul St. John din Santa Monica.

Diana, care avea să moară în salonul de terapie intensivă de la spitalul Cedars din Los Angeles.

Dominique, care avea să moară în salonul de terapie intensivă de la spitalul Cedars din Los Angeles.

Fetița frumoasă, care avea să moară în salonul de terapie intensivă din pavilionul Greenberg de la spitalul New York Cornell.

După cum vedeți, facem compresie manuală.

Pentru că pacienta nu mai primea suficient oxigen prin ventilator.

De cel puțin o oră.

Când moare cineva, e mai bine să nu zăbovești cu gândul asupra durerii.

30

La șase săptămâni după ce a murit, am ținut o slujbă de comemorare pentru ea la biserica dominicană St. Vincent Ferrer de pe Lexington Avenue. A fost intonat un cânt gregorian. A fost cântată o bucată din *Sonata pentru pian în si bemol*, a lui Schubert. Griffin, vărul ei, a citit câteva paragrafe despre ea scrise de John în *Quintana & Friends*: „Quintana împlinește unsprezece ani săptămâna asta. Se apropie de adolescență cu ceva ce nu pot descrie decât drept stil, dar adevărul este că a-i privi drumul încă din copilărie a fost ca și cum l-aș fi urmărit pe Sandy Koufax la aruncare sau pe Bill Russell jucând baschet". Verișoara ei Kelley a citit o poezie pe care o scrisese în Malibu, când era copilă, despre vânturile Santa Ana:

Grădinile s-au uscat,
Animalele n-au de mâncat,
Fântâna a secat.
Florile au un miros fad,

Carierele oamenilor tot cad,
Creierii în craniu scad.
Oamenii bombăne, frunzele se fărâmă,
Cenușa focul îl dărâmă.

Susan Traylor, care i-a fost cea mai bună prietenă din clipa în care s-au cunoscut la grădinița din Malibu, a citit o scrisoare de la ea. Calvin Trillin a vorbit despre ea. Gerry a citit o poezie de Galway Kinnell care îi plăcea ei, Patti Smith a cântat un cântec de leagăn pe care îl scrisese pentru băiatul ei. Eu am citit câte o poezie de Wallace Stevens și T. S. Eliot, „Predominare de negru" și „New Hampshire", cu care o adormeam când era bebeluș. „Zi-o pe aia cu păunii", mă îndemna după ce începuse să vorbească. „Zi-o pe aia cu păunii" sau „Zi-o pe aia cu merii".

În „Predominare de negru" apăreau niște păuni.

În „New Hampshire" apăreau niște meri.

Mă gândesc la „Predominare de negru" de fiecare dată când văd păunii de la St. John the Divine.

Am zis-o pe aia cu păunii în ziua aceea, la St. Vincent Ferrer.

Am zis-o pe aia cu merii.

A doua zi, soțul ei, fratele meu și familia lui, Griffin, tatăl lui și cu mine am mers la St. John the Divine și i-am așezat cenușa într-un zid de marmură

din capela St. Ansgar, lângă cenușa mamei mele și lângă cenușa lui John.

Numele mamei mele era deja gravat pe peretele de marmură de la St. John the Divine.

EDUENE JERRETT DIDION
30 mai 1910 – 15 mai 2001

Și numele lui John era deja gravat.

JOHN GREGORY DUNNE
25 mai 1932 – 30 decembrie 2003

Mai fuseseră două spații libere, unde numele nu fuseseră încă gravate.

Acum mai era doar unul.

Cam o lună și ceva după ce am așezat acolo cenușa mamei mele, apoi o lună și ceva după ce am așezat în zidul de la St. John the Divine cenușa lui John, am avut același vis, repetat la nesfârșit. În vis era mereu ora 6 seara, ora la care bat clopotele de vecernie și se închid și încuie ușile catedralei.

În vis auzeam clopotele bătând de ora 6.

În vis vedeam cum catedrala era cuprinsă de întuneric, auzeam cum se încuie ușile.

Vă puteți imagina cum continua visul.

Când am plecat din catedrală după ce am lăsat cenușa Quintanei în zidul de marmură, am evitat să mă gândesc la visul acela.

Mi-am promis că am să-mi mențin elanul.

„Menținerea elanului" era imperativul care reverbera până în străfundul sufletului.

Adevărul era că nu știam ce s-ar fi întâmplat dacă aș fi rămas fără el.

Adevărul era că nici măcar nu știam ce era.

Am presupus, greșit, de altfel, că avea ceva de-a face cu mișcarea, cu călătoriile, cu mersul din hotel în hotel, din aeroport în aeroport.

Asta am încercat să fac.

La o săptămână după ce i-am depus cenușa în zidul de marmură de la St. John the Divine, am zburat la Boston și înapoi în New York, după aceea la Dallas și înapoi în New York, pe urmă la Minneapolis și înapoi în New York, promovându-mi cartea *Anul gândirii magice*. O săptămână mai târziu, tot în cadrul turneului de promovare și tot cu impresia greșită că elanul avea ceva de-a face cu călătoriile, am zburat la Washington și înapoi, după aceea la San Francisco, Los Angeles, la Denver, la Seattle, la Chicago și la Toronto, iar în cele din urmă la Palm Springs, unde urma să petrec Ziua Recunoștinței cu fratele meu și

cu familia lui. Din diverse puncte de pe acest itinerar, de-a lungul căruia am început să pricep că un du-te-vino neîncetat către și de la aeroport s-ar putea să fie insuficient, că probabil era necesar și un alt efort, am vorbit la telefon cu Scott Rudin și am convenit că eu aveam să scriu, el avea să producă și David Hare avea să regizeze o piesă pentru Broadway, cu un singur personaj, bazată pe *Anul gândirii magice*.

Noi trei, Scott, David și cu mine, ne-am întâlnit pentru prima oară ca să pregătim acest proiect la o lună după Crăciun.

Cu o săptămână înainte de Paște, într-un teatru micuț de pe West Forty-second Street, am urmărit prima lectură a piesei.

A avut premiera un an mai târziu, cu Vanessa Redgrave în unicul rol, la Teatrul Booth de pe West Forty-fifth Street.

Ca modalitate de a-mi menține elanul, asta s-a dovedit mai bună decât majoritatea celorlalte: țin minte câtă plăcere mi-a făcut tot acel proces. Mi-au plăcut după-amiezile liniștite petrecute în culise, cu directorii de scenă și cu electricienii, mi-a plăcut cum se întâlneau plasatorii la parter, pentru ultimele pregătiri și instrucțiuni, cu jumătate de oră înainte de începerea spectacolului. Îmi plăcea și prezența paznicilor de afară, îmi plăcea greutatea ușii de la intrarea

actorilor, când mă împingeam în ea cu toată puterea, luptându-mă cu vântul de afară, de pe Shubert Alley, îmi plăceau culoarele secrete din jurul scenei. Îmi plăcea că Amanda, care se ocupa noaptea de intrarea actorilor, avea mereu pe birou o cutie din metal în care erau fursecuri făcute chiar de ea. Îmi plăcea că Lauri, care administra teatrul Booth în numele Organizației Shubert[1] și se pregătea să-și susțină dizertația despre literatura medievală, a devenit o autoritate la care apelam pentru cele câteva replici din piesă în care apărea Gawain[2]. Îmi plăceau puiul prăjit, pâinea cu mălai, salata de cartofi și fasolea verde pe care le comandam de la Piece o'Chicken, un restaurant micuț din apropiere de Ninth Avenue. Îmi plăcea supa cu găluște *matzo* pe care o comandam de la micul restaurant al hotelului Edison. Îmi plăcea locul pe care-l aranjasem în culise, măsuța improvizată cu fața de masă în carouri, cu lumânarea electrică și cu meniul pe care scria „Café Didion".

Îmi plăcea să urmăresc reprezentațiile dintr-o mică lojă aflată deasupra reflectoarelor.

---

1 Fondată de cei trei frați Shubert — Sam S., Lee și Jacob — în anul 1900, The Shubert Organization este una dintre cele mai importante organizații teatrale din Manhattan, deținând de-a lungul timpului un număr impresionant de teatre, îndeosebi pe Broadway.

2 Gawain, erou al literaturii medievale, era nepotul regelui Arthur și Cavaler al Mesei Rotunde.

Îmi plăcea să fiu acolo, sus, singură cu reflectoarele și cu piesa.

Îmi plăcea totul, dar mai presus de orice îmi plăcea faptul că, deși piesa se concentra numai asupra Quintanei, aveam, în cinci seri și două după-amiezi pe săptămână, aceste 90 de minute, căci asta era durata piesei, în timpul cărora ea nu trebuia să fie moartă.

În timpul cărora întrebarea încă nu avea răspuns.

În timpul cărora încă nu era jucat deznodământul.

În timpul cărora nu era obligatoriu ca ultima scenă să fie jucată în salonul de terapie intensivă cu vedere spre East River.

În timpul cărora nu era obligatoriu ca la ora 6 să bată clopotele și să se încuie ușile.

În timpul cărora ultimul dialog auzit nu era obligatoriu să fie despre ventilator.

Ca atunci când moare cineva, e mai bine să nu zăbovești cu gândul asupra durerii.

31

În seara de la sfârșitul lui august în care s-a jucat pentru ultima oară piesa, Vanessa a luat trandafirii galbeni pe care îi avea pentru chemarea la rampă și i-a depus pe scenă, sub fotografia cu John și Quintana pe terasa din Malibu — fundalul gândit de Bob Crowley pentru finalul piesei.

Teatrul s-a golit.

Am constatat cu satisfacție cât de încet s-a golit, ca și cum publicul îmi împărtășea dorința de a nu-i lăsa pe John și pe Quintana singuri.

Am mers în culise și am băut șampanie.

Înainte de a pleca în seara aceea, cineva mi-a arătat trandafirii galbeni așezați de Vanessa pe scenă și m-a întrebat dacă vreau să-i iau acasă.

Nu voiam să iau acasă trandafirii galbeni.

Nu voiam să fie atinși trandafirii galbeni.

Voiam ca trandafirii galbeni să rămână chiar acolo unde îi lăsase Vanessa, cu John și cu Quintana, pe scena teatrului Booth, să stea acolo, pe scenă, toată noaptea, scăldați în lumina de veghe, încă pe scenă

până la inevitabilul moment în care, la 8 dimineața, totul avea să fie mutat. „*Reprezentația 144 + 23 Avanpremiere + 1 pentru Actors Fund*“ scria directorul de scenă în notițele sale despre seara aceea. „O seară magică. Un ultim spectacol extraordinar. Înainte de spectacol, chemare la rampă din partea regizorului. Trandafiri la chemarea la rampă. Am ciocnit un pahar cu șampanie. Au participat Griffin Dunne și fiica lui, Hannah, și Marian Seldes. La Café Didion s-a servit pentru ultima oară pui de la Piece o'Chicken.“ În seara aceea, când s-a jucat pentru ultima oară piesa, îmi era deja clar că reușisem să-mi mențin elanul, dar era clar și cu ce preț îl menținusem. Prețul acesta fusese întotdeauna previzibil, însă abia în seara aceea am început să-l formulez în cuvinte. O expresie care mi-a venit în gând în seara aceea a fost „forțează-te să poți“. O alta a fost „peste puterile mele“.

32

„Am căzut victimă intoxicării cu apă sau unui nivel prea scăzut de sodiu, care se manifestă prin halucinații, pierderi de memorie și lipsă de coordonare corporală; un adevărat corn al abundenței cu psihoze. Auzeam voci, vedeam patru imagini diferite la televizor în același timp, citeam o carte în care fiecare cuvânt umplea pagina. Îi întrebam pe oameni la telefon cu cine credeau că stau de vorbă, căci eu cu siguranță nu știam. & cădeam tot timpul. Și, în afară de această experiență fantasmagorică, am suferit și un atac cerebral." Asta scria autoarea de teatru Ntozake Shange, în *In the Fullness of Time: 32 Women on Life After 50*, despre bolile care au lovit-o din senin după ce a împlinit cincizeci de ani. „Atacul a pus capăt nanosecundelor de imagini & a lăsat în urmă un trup cu vederea slăbită, sleit de putere, cu picioarele imobile, cu limba împleticită și care nu mai știa să citească."

A învățat să-și aducă aminte să citească.

A învățat să-și aducă aminte să scrie.

A învățat să-și aducă aminte să meargă, să vorbească.

S-a transformat într-o persoană așa cum visa și Quintana să ajungă, o persoană care, *nezăbovind cu gândul asupra durerii*, se trezește într-o dimineață și descoperă că situația ei revizuită a fost corectată. „N-am murit, am îmbătrânit", ne spune din perspectiva asta a ei mult îmbunătățită. „Dar tot mai pot memora o strofă sau două. Ceea ce am memorat este chipul copilei mele, în momente diferite din viața ei."

33

Problemele de sănătate, care sunt o altă modalitate de descriere a prețului pentru menținerea elanului, ne copleșesc tocmai când ne așteptăm mai puțin. Pot să vă spun exact când m-au copleșit pe mine: era o dimineață de joi, pe 2 august 2007, când m-am trezit cu ceea ce părea a fi o durere de ureche și o pată roșie pe față, pe care am confundat-o cu o infecție provocată de un stafilococ.

Țin minte că m-am gândit că era un neajuns care o să-mi mănânce timpul, aveam să pierd o dimineață întreagă și nu-mi permiteam să irosesc atâta vreme.

Pentru că aveam ceva ce am confundat cu o durere de ureche, a trebuit să merg în dimineața aceea la un orelist.

Pentru că aveam ceea ce am confundat cu o infecție provocată de un stafilococ, a trebuit să merg în dimineața aceea la un dermatolog.

Nu se făcuse nici ora prânzului când am aflat diagnosticul: nu era o durere de ureche, nici o infecție banală, ci o infecție cu virusul varicelo-zosterian, zona

zoster, o inflamare a sistemului nervos, care apare la adulți și se crede că este declanșată sau accentuată de stres, provocată de virusul vinovat și pentru varicela din copilărie.

„Zona zoster" suna neînsemnat, chiar ușor comic, ca o problemă de care s-ar văita o mătușă în vârstă ori un vecin bătrân; o poveste amuzantă de istorisit mâine.

Mâine. Când am să fiu în regulă. Refăcută. Sănătoasă.

Povestind istoria asta hilară.

Pun pariu că nu ghicești ce aveam, până la urmă. „Zona zoster", dacă poți să-ți imaginezi așa ceva.

Deci n-am de ce să-mi fac griji, țin minte că i-am spus doctorului care mi-a pus diagnosticul.

Zoster poate să fie un virus destul de afurisit, mi-a răspuns doctorul, rezervat.

Încă hotărâtă să-mi mențin elanul și nedându-mi seama în ce măsură ajunsesem la doctor tocmai din cauza faptului că mă chinuisem să-mi mențin elanul, nici nu am întrebat în ce sens putea fi afurisit virusul.

În schimb, m-am dus acasă, am întins niște fond de ten peste ceea ce se decretase că nu era o infecție cu stafilococ, am luat una dintre pastilele antivirale primite de la doctor și am pornit către West Forty-fifth Street. Am pornit spre West Forty-fifth Street nu

pentru că m-aș fi simțit mai bine (de fapt, mă simțeam chiar mai rău), ci pentru că planul meu pe ziua aceea fusese să merg la teatru, pentru că să merg la teatru era modul în care îmi mențineam în ziua aceea elanul: să ajung la Teatrul Booth la timp pentru repetiția dublurilor, de la ora 15:30, să traversez West Forty-fifth în timpul pauzei și să iau pui prăjit și fasole, pe care să le mâncăm în culise, să stau la reprezentație, iar apoi să merg la un pahar cu Vanessa și cu cine se mai aciua prin preajmă. „Directă, fermecătoare, echilibrată", așa era descrisă reprezentația din seara aceea în notițele directorului de scenă. „Doamna Redgrave a avut emoții înainte de spectacol. O tulburare vizibilă. Public în extaz. A sunat un telefon în momentul culminant. A participat: Joan Didion (Piece o'Chicken la Café, spectacol, apoi cocteiluri pentru doamne). Zi foarte caldă, umedă; temp. pe scenă: confortabilă."

Nu-mi aduc aminte ca doamna Redgrave să fi avut emoții înainte de spectacol.

Nu-mi aduc aminte de cocteilurile băute cu doamnele. Înțeleg că au fost niște daiquiri, pregătite în culise de costumiera Vanessei, și că am băut și eu unul.

Țin minte doar că ziua aceea fierbinte și umedă, cu o temperatură confortabilă pe scenă, a fost urmată, pentru mine, de o săptămână cu febră de 39,5, trei săptămâni de dureri înfiorătoare ale nervilor de

pe partea stângă a capului și a feței (inclusiv, cât se poate de supărător, acei nervi care declanșează durerile de cap, de urechi și de dinți), iar după aceea, de o afecțiune căreia neurologul i-a spus „ataxie postvirală", dar pe care eu nu o pot descrie decât drept „nu știam unde începe și unde se termină corpul meu".

Nu pot decât să bănuiesc că asta voia Ntozake Shange să spună prin „lipsă de coordonare corporală".

Nu mai aveam niciun fel de echilibru.

Scăpam orice obiect încercam să iau în mână.

Nu reușeam să-mi leg șireturile, nu puteam să-mi închei nasturii de la bluză sau să-mi prind părul, cele mai simple gesturi de a prinde și a desface ceva mă depășeau cu totul.

Nu reușeam să prind o minge în mână.

Pomenesc mingea doar pentru că (nu mi se prea întâmplă în mod normal să trebuiască să prind mingi de-a lungul zilei) singura descriere corectă a simptomelor pe care am citit-o sau am auzit-o când am început să mă confrunt cu această experiență a fost cea făcută de James Blake, jucătorul profesionist de tenis care, după un sezon deosebit de stresant — își fracturase o vertebră din zona gâtului înainte de French Open și, până își revenise el, tatăl lui era pe moarte —, s-a trezit într-o dimineață, când avea doar douăzeci și ceva de ani, cu simptome similare. „Mi-am dat seama imediat

câte lucruri erau în neregulă", a scris el mai târziu în *Breaking Back: How I Lost Everything and Won Back My Life*, despre prima sa încercare de a se întoarce la viața pe care o avusese înainte. „Nu numai că-mi fusese dat peste cap echilibrul, dar și vederea îmi juca feste — nu reușeam să urmăresc mingea când trecea de la racheta lui Brian sau de la racheta lui Evan spre racheta mea. Îi vedeam că lovesc mingea, o pierdeam, parcă, din vedere, și apoi o zăream brusc când era deja mult mai aproape de mine. Asta era cu atât mai tulburător cu cât știam că Brian și Evan nu loveau nici pe departe la fel de tare ca jucătorii profesioniști."

Încearcă apoi să lovească totuși mingea și își dă seama că și coordonarea îi dispăruse, luând-o pe urmele vederii.

Încearcă un voleu, doar ca să lovească niște mingi, și constată acum că îl lovesc mingile pe el.

Îl întreabă pe specialistul recomandat de la Yale–New Haven cam cât ar putea dura simptomele.

„Cel puțin trei luni", îi răspunde. „Dar pot dura și patru ani."

Nu asta își dorește să audă un tenismen profesionist, așa cum nici eu nu-mi doresc să aud asta.

Chiar și așa.

Îmi păstrez speranța (un soi de sinonim pentru elan) că simptomele mele, care au continuat să reapară,

în versiuni doar puțin atenuate, și au durat până acum mai curând patru ani decât trei luni, se vor estompa, se vor reduce, vor lua sfârșit.

Fac tot ce pot ca să grăbesc acest sfârșit, ascult cuminte recomandările.

Merg regulat la fizioterapie, la clinica de la intersecția dintre Sixtieth și Madison.

Am mereu în congelator înghețată de vanilie de la Maison du Chocolat.

Colecționez vești încurajatoare, chiar mă concentrez asupra lor.

Spre exemplu: James Blake a reînceput să joace tenis profesionist. Mă concentrez pe lucrul ăsta.

Între timp, asemenea lui Ntozake Shange, memorez chipul copilei mele.

34

Mă trezesc că studiez în *The New York Review of Books* o fotografie de la agenția Magnum, care o înfățișează pe Sophia Loren la o prezentare de modă Christian Dior la Paris, în 1968. În fotografia asta, Sophia Loren stă pe un scaun aurit, poartă un turban din mătase și fumează o țigară, dureros de elegantă, distinsă ca întotdeauna, în timp ce privește „mireasa", care încheie întotdeauna prezentarea. Îmi trece prin cap gândul că probabil fotografia asta a fost făcută la puțină vreme după ce Sophia Loren fusese ea însăși mireasă, de fapt, de două ori mireasă, căsătorindu-se în Franța cu Carlo Ponti pentru a doua oară, după anularea căsătoriei lor din Mexic, pentru care el fusese acuzat de bigamie și fusese amenințat cu excomunicarea în Italia.

„Un scandal" la vremea respectivă.

A devenit mai greu să-ți aduci aminte cât de dese erau „scandalurile" pe vremuri.

Elizabeth Taylor și Richard Burton, scandal.

Ingrid Bergman și Roberto Rossellini, scandal.

Sophia Loren și Carlo Ponti, scandal.

Studiez în continuare fotografia.

Îmi imaginez subiectul acestui scandal plecând de la prezentarea Dior și mergând să ia prânzul în grădina de la Plaza Athénée.

Mi-o imaginez stând cu Carlo Ponti în curte, mâncând un ecler cu furculița, mlădițele care înconjoară curtea mișcându-se ușor în vânt, iederă, *lierre*, lumina soarelui sclipind trandafirie prin umbrarele din pânză roșie de deasupra ferestrelor. Îmi imaginez cântecul păsărilor care se adună în *lierre*, ciripitul, o prezență constantă, mai intens uneori — când, să zicem, se deschide un oblon metalic sau când, să zicem, se ridică Sophia Loren de la masă și străbate curtea.

Îmi imaginez cum pleacă de la Plaza Athénée, fotografii declanșând întruna blițurile în jurul ei, în timp ce ea se urcă în mașina care o așteaptă pe Avenue Montaigne.

Țigara, turbanul din mătase.

Mă izbește faptul că în fotografia aceasta Sophia Loren aduce puțin cu femeile din fotografiile făcute de Nick la botezul Quintanei.

Botezul Quintanei a fost în 1966, prezentarea de modă de la Dior a fost doi ani mai târziu, în 1968: în viața politică și culturală a Statelor Unite, anii

1966 și 1968 făceau parte din două universuri diferite, dar pentru femeile care se prezentau într-un anume fel era vorba despre o singură perioadă. Era o înfățișare anume, un aer. Era o perioadă. Ce s-a ales de înfățișarea aceea, de aerul acela, de vremea aceea, de perioada aceea? Ce s-a ales de femeile care fumau țigări, îmbrăcate în costume Chanel, cu brățări David Webb, ce s-a ales de Diana, care ținea paharul cu șampanie și una dintre farfuriile Minton ale Sarei Mankiewicz? Ce s-a ales de farfuriile Minton ale Sarei Mankiewicz? Ce s-a ales de terenul de tenis cu zgură din spatele casei de pe Franklin Avenue din Hollywood, terenul unde am văzut-o pe Quintana smulgând buruieni, stând pe genunchii ei grăsuni? De unde îi venise Quintanei ideea că smulgerea buruienilor de pe un teren pe care nu juca nimeni niciodată — până și fileul era căzut, găurit de ani întregi de neglijență, adunând buruieni și praf ridicat din zgură — era ceva ce trebuia făcut, sarcina ei, datoria ei? Smulsul buruienilor de pe terenul de tenis părăsit de lângă casa de pe Franklin Avenue era cumva asemenea mobilării unei camere de proiecție în casa păpușilor din Malibu? Era smulsul buruienilor asemenea scrierii unui roman? Era încă o modalitate de a-și asuma un rol de adult? De ce simțea nevoia atât de acută să-și asume un rol de adult? Ce s-a

ales de genunchii ăia grăsuni, ce s-a ales de Iepurașul Iepu?

Întâmplarea face să știu ce s-a întâmplat cu Iepurașul Iepu.

Pe Iepurașul Iepu l-a uitat în camera de la hotelul Royal Hawaiian din Honolulu.

Am aflat asta undeva deasupra Pacificului, când Quintana ședea lângă mine în cabina întunecată a zborului Pan Am de seară cu care ne întorceam în Los Angeles.

Pe vremea aia încă mai exista Pan Am.

Pe vremea aia încă mai exista TWA.

Pe vremea aia încă mai exista Pan Am, încă mai exista TWA, Bendel încă mai era pe West Fifty-seventh Street și încă mai avea rochii Holly Harp din șifon, cu tivuri crețe și mărimile zero și doi.

Stând lângă mine în avion, pe drumul de întoarcere acasă, copila mea a deplâns soarta crudă a Iepurașului Iepu: Iepurașul Iepu fusese pierdut, Iepurașul Iepu fusese lăsat în urmă, Iepurașul Iepu fusese abandonat. Însă până când am aterizat pe aeroportul LAX reușise deja să transforme soarta crudă a Iepurașului Iepu în norocul Iepurașului Iepu: stătea la hotelul Royal Hawaiian, într-o cameră frumoasă și putea să-și comande micul dejun la pat. Unde a dispărut dimineața. Nisipul alb, piscina. Mersul pe jos până

la recif. Săritul în apă de pe plută. Nu încăpea nicio îndoială, Iepurașul Iepu avea să-și petreacă o grămadă de timp înotând.

Săritul în apă de pe plută, mersul pe jos până la recif.

Imaginează-ți un copil de cinci ani mergând pe jos până la recif.

Ca atunci când moare cineva, e mai bine să nu zăbovești prea mult cu gândul asupra durerii.

Cum aș putea să nu mai vreau și acum să am copila aceea lângă mine?

Mă simt aproape obligată să caut o fotografie recentă cu Sophia Loren, doar ca să identific măcar o supraviețuitoare a acelei perioade.

Îi tastez numele în Google Images.

Găsesc fotografia pe care o caut: Sophia Loren ajunge la un eveniment monden, genul acela de apariție pe covorul roșu în care oamenii de la PR stau pe aproape, anunțând fotografii când se apropie vedeta. În timp ce mă uit la descrierea fotografiei, observ în treacăt că Sophia Loren s-a născut în 1934, chiar anul în care m-am născut și eu. Sunt vrăjită: și Sophia Loren are șaptezeci și cinci de ani. Sophia Loren are șaptezeci și cinci de ani și nimeni de pe covorul acela roșu, din câte îmi dau eu seama, nu-i sugerează că nu

s-a obișnuit cu gândul că îmbătrânește, că nu face schimbările necesare în viața ei. Revelația asta cu totul nesemnificativă îmi insuflă o speranță renăscută, sentimentul că totul e din nou posibil.

35

Sentimentul acesta că totul e posibil — când îl pierdem, îl pierdem brusc.

Într-o zi suntem preocupați să ne îmbrăcăm bine, să fim la curent cu noutățile, să ținem pasul, să facem față, de ceea ce s-ar putea numi *să rămânem în viață*; în ziua următoare, nu mai avem aceleași preocupări. Într-o zi dăm cu aviditate paginile cine știe cărei reviste sosite în cutia poștală — poate că e *Vogue*, poate că e *Foreign Affairs*, indiferent ce este, suntem teribil de interesați, de încântați că avem acest manual care ne învață *să ținem pasul, să rămânem în viață* —, dar în ziua următoare trecem prin centru, pe Madison, pe lângă Barneys și pe lângă Armani, sau pe Park, pe lângă Consiliul pentru Afaceri Externe, și nici măcar nu ridicăm privirea spre ferestrele acelea. Într-o zi ne uităm la fotografia cu Sophia Loren la prezentarea de modă Dior de la Paris, din 1968, și ne gândim, da, aș putea fi eu, aș putea purta rochia asta, am fost și eu la Paris în anul acela; o clipă mai târziu suntem prin vreun cabinet medical și ni se spune ce s-a stricat

deja în trupul nostru, de ce nu vom mai purta niciodată sandalele roșii din piele întoarsă, cu toc de zece centimetri, de ce nu vom mai purta niciodată cerceii mari, rotunzi, din aur, mărgelele pictate, de ce nu vom mai putea purta rochia pe care o poartă Sophia Loren. Acum iese la suprafață tot răul făcut de soare pe când porneam înot de pe plută la douăzeci și ceva de ani, contrar tuturor sfaturilor primite (am fost avertizați să nu ne ardem, am fost avertizați ce avea să se întâmple, am fost avertizați să ne dăm cu creme cu factor de protecție solară, dar am ignorat toate aceste avertizări): melanom, celule scuamoase, lungi ore petrecute privind cum dermatologul scobește carcinoamele care poartă nume pe care nici nu vrem să le auzim.

Lungi ore petrecute acum primind porția intravenoasă de medicamente care promit să înlocuiască puterea oaselor, pierdută când am îmbătrânit.

Lungi ore petrecute acum primind întăritoarele intravenoase și întrebându-ne de ce vitamina D, pe care credeam c-o acumulăm nefolosind cremele cu factor de protecție solară, nu a reușit să-și îndeplinească potențialul de întărire a oaselor.

Lungi ore petrecute acum așteptând ecografiile, așteptând EEG-urile, stând în săli reci de așteptare și răsfoind *The Wall Street Journal, AARP The Magazine,*

Neurology Today și revistele facultăților de medicină de la Columbia și de la Cornell.

Stând în săli reci de așteptare și prezentând iarăși cardul de asigurare medicală, explicând iarăși de ce, indiferent de preferința asiguratorului, asigurarea medicală de la Writers' Guild[1] trebuie să fie folosită prima, iar Medicare, a doua, nu invers, în ciuda vârstei mele — vârsta mea este acum primul lucru pomenit în toate sălile de așteptare.

Stând în săli reci de așteptare și completând din nou chestionarele de la New York–Presbyterian.

Stând în săli reci de așteptare și trecând iarăși în revistă medicamentele, simptomele, descrierile și datele spitalizărilor anterioare: inventează niște date, ghicește, zi la plesneală și ține-te cu dinții de ele, nu știu de ce, dar „1982" îmi vine de fiecare dată în minte, *Ei bine, în regulă, „1982" să-i rămână numele, trec 1982 și gata*, la întrebarea asta e imposibil de dat răspunsul corect.

Stând în săli reci de așteptare și încercând să mă gândesc la numele și la numărul de telefon ale persoanei care aș vrea să fie contactată în caz de urgență.

Petrec acum zile întregi gândindu-mă la întrebarea asta, la întrebarea asta fără răspuns: *cine vreau să fie anunțat în caz de urgență?*

1 Writers' Guild of America — organizație de tip sindical care reprezintă interesele scenariștilor de televiziune și film.

O întorc pe toate părțile. Nici nu vreau să mă gândesc la „în caz de urgență".

Sunt în continuare de părere că urgențele sunt niște lucruri care li se întâmplă altora.

Spun că sunt în continuare de părerea asta, cu toate că știu că nu mai e așa.

Adică, gândiți-vă un pic: cum rămâne cu scaunul pliant din sala de repetiții de pe West Forty-second Street? De ce anume mă temeam atunci? Ce mă înspăimânta în sala aceea de repetiții, dacă nu „o urgență"? Sau când m-am întors acasă după o cină pe Third Avenue și m-am trezit pe jos, în dormitor, într-o baltă de sânge? Că m-am trezit pe jos, într-o baltă de sânge, nu intră în categoria „urgențe"?

În regulă. Să zicem. Acest „în caz de urgență" s-ar putea întâmpla.

Pe cine să anunțe. Mă concentrez și mai tare.

Tot nu-mi vine niciun nume în minte.

Aș putea trece numele fratelui meu, dar fratele meu locuiește la 5 000 de kilometri distanță de ceea ce ar putea fi definit în New York drept urgență. Aș putea da numele lui Griffin, dar Griffin lucrează. Griffin este la filmări. Griffin se află în sala de mese a vreunui Hilton Inn — cam mulți oameni la masă, cam mult zgomot — și Griffin nu răspunde la telefon. Aș putea da numele vreunui prieten apropiat din New York

care îmi vine primul în minte, dar prietenul apropiat din New York al cărui nume îmi vine primul în minte nici măcar nu este, dacă mă gândesc bine, în New York, nu e în oraș, nu e nici în țară, e plecat, în cel mai bun caz nu e de găsit, în cel mai rău caz nu e dispus să vină.

În timp ce cântăresc cuvintele „nu e dispus să vină", intră în scenă forța asta cognitivă a mea mult încetinită.

Îmi apare în minte expresia familiară „înștiințarea necesară".

Expresia asta, „înștiințarea necesară", a fost tot timpul problema.

O singură persoană trebuie înștiințată.

Ea este, bineînțeles, acea persoană care trebuie înștiințată.

Lasă-mă doar să intru în pământ.

Lasă-mă doar să intru în pământ și să dorm.

Îmi imaginez că îi spun.

Pot să-mi imaginez că-i spun, fiindcă încă o văd.

Bună, mămicilor.

Așa cum încă o văd smulgând buruienile de pe terenul cu zgură de pe Franklin Avenue.

Așa cum încă o văd stând pe parchet și fredonând odată cu magnetofonul.

Vrei să dansezi? Vreau să dansez.

Așa cum încă văd iasomia din coada ei împletită, așa cum încă îi văd prin voal tatuajul cu plumeria. Așa cum încă îi văd tălpile roșii ale pantofilor, când îngenunchează în fața altarului. Așa cum încă o văd, în cabina întunecată a zborului Pan Am de seară de la Honolulu la LAX, ticluind neprevăzuta întorsătură fericită a evenimentelor din viața Iepurașului Iepu.

Știu că nu mai pot ajunge la ea.

Știu că, dacă aș încerca s-o ating — dacă i-aș lua mâna, ca și cum ar sta din nou lângă mine în cabina întunecată a zborului Pan Am de seară de la Honolulu la LAX, dacă aș încerca s-o adorm mângâind-o, cu căpșorul sprijinit pe umărul meu, dacă aș încerca să-i cânt melodia despre Tati, care s-a dus să caute o blăniță de iepure ca să-și învelească Iepurașa —, ea s-ar risipi sub atingerea mea.

Ar dispărea.

Ar trece în nimicnicie: versul acela din Keats care o înspăimânta.

S-ar risipi așa cum se risipesc nopțile albastre, s-ar stinge așa cum se stinge strălucirea.

S-ar stinge înapoi în albastru.

Eu, cu mâna mea, i-am pus cenușa în zid.

Eu, cu ochii mei, am văzut ușile catedralei încuiate la ora 6.

Știu ce trăiesc acum.

Știu ce e fragilitatea aceasta, știu ce este teama aceasta.

Teama nu o simt pentru ceea ce am pierdut.

Ce am pierdut este deja în zidul acela.

Ce am pierdut este deja în spatele ușilor încuiate.

Teama o simt pentru ceea ce mai am de pierdut.

Poate că nu vedeți ce-aș mai avea de pierdut.

Dar nu este zi din viața ei în care eu să n-o văd.

La prețul de vânzare al cărții
se adaugă 2%, reprezentând
contravaloarea timbrului literar.